

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1991. október
CXXVI. évfolyam

A tartalomból

Végre erdőtörvény-tervezet!

280. oldal

***Az ágazat új vezetői kiürült
kasszával szinte tehetetlenül
kénytelenek szemlélni az
erdőgazdálkodók nagyobbik
hányadának vergődését.***

288. oldal

***Az erdőfelújítások befejezésében
az eddigi tevékenység nem elegendő
az egyensúly helyreállítására.***

290. oldal

***Egy öreg fa tapasztalata felér
egy egész fiatal erdőével.***

294. oldal

***...nem az a fontos, hogy a főnököd
mit mond, hanem hogy saját
lelkiismeretteddel hogyan
tudsz elszámolni...***

303. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
 folyóirata.
CXXVI. évfolyam 9. szám
(1991. szeptember)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Dala László, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössy Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimírné, dr. Kovács Mátyás, dr. Oroszi Sándor (a bizottság helyettes elnöke), ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio KFT ügyvezető igazgatója. Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Tanács krt. 5/a.
 Telefon: 1412-890, 1325-186.

Nyomdai munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.
 Munkaszám: 1991-0160
 A kézirat lezárva: 1991. október 10.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.
 Az évi előfizetés ára: 10 USD.

СОДЕРЖАНИЕ

Г. Меркел: Фонд содержания леса: прошлое, настоящее, будущее	288
Д. Холдалпф: Недоимки в лесовосстановительных работах	290
Т. Барна: Долгосрочная программа по лесоразведению	292
д-р. А. Майер: Проблематика выращивания насаждений из дуба австрийского	294
д-р. Д. Хорват: Экологические условия смешанных дубовых насаждений из дуба скального и австрийского в сереовой части водосбора Балатона	297
А. Терек: Предложения по реконструкции насаждений из сосны черной в регионе Балатона	300
И. Белицаи: В опасности <i>Bulbocodium verum</i>	304

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Állásfoglalás és javaslat az erdőgazdálkodás, erdészeti igazgatás átalakításának szükségességéről	279
Erdőtörvény-tervezet	280
Holdampf Gyula: X. Erdészeti Világkongresszus	283
Agócs József: Hozzászólás az ártéri erdőkkel kapcsolatos vitához	285
Kádár Zoltán: További megjegyzések dr. Kárpáti László hullámtéri erdőkkel kapcsolatos írásához	287
Merkel Gábor: Az Erdőfenntartási Alap múltja, jelene – jövője?	288
Holdampf Gyula: Adósságállomány az erdőfelújításban	290
Barna Tamás: A hosszú távú erdőtelepítési program	292

ERDŐMŰVELÉS – FAHASZNÁLAT

Dr. Majer Antal: A csertermesztés problematikája	294
Dr. Horváth Gyula: A csertölgy hazánk erdeinek jelentős fajtája	295
Dr. Horváth Gyula: Cseres kocsánytalan tölgyesek ökológiai viszonyai a Balaton északi vízgyűjtő területén	297
Török András: Javaslat a Balaton-felvidék fekete-fenyveseinek átalakítására	300
Keresztes György: A gyérítéskor visszamaradó fákon keletkező sérülések vizsgálata	301

A HÓNAP KÉRDÉSE

Gilyén Elemér: Gondolatok a mérnöki munka presztízséről	303
---	-----

TERMÉSZETVÉDELEM

Beliczay István: Veszélyben az egyhajúvirág	304
ERDŐKERÜLŐBEN	305
KÖNYVESPOLC	308
TAROKK-SAROK	309
EGYESÜLETI HÍREK	309

INHALT

MERKEL, G.: Walderhaltungsfond - Vergangenheit, Gegenwart und Aussichten	288
HOLDAMPF, GY.: Schuldenmasse der Verjüngung	290
BARNA, T.: Langjahrplan der Neuaufforstung	292
DR. MAYER, A.: Problematik der zerreichenzüchtung	294
DR. HORVÁTH, GY.: Ökologische Verhältnisse der Zerreichen-Traubenaichen Wälder am Wassereinzugsgebiet Balaton-Nord	297
TÖRÖK, A.: Vorschla zum Bestandesumwandlung der Schwarzkiefer am Balaton-Hochland	300
BELICZAY, I.: Bulbocodium verum in Gefahr	304

CONTENTS

MERKEL, G.: National Reforestation Fund: Past, Present, and Future	288
HOLDAMPF, GY.: Backlog in reforestation	290
BARNA, T.: Long-term afforestation program	292
MAJER, A.: Some problems concerning the Turkey oak stands growing	294
HORVÁTH, GY.: Ecological conditions of the sessile and Turkey oak mixed stands in the East part of the watershed of Balaton	297
TÖRÖK, A.: Proposal for changing structure of black pine stands in upland region of Balaton	300
BELICZAY, I.: Bulbocodium verum is being threatened	304

Az Országos Erdészeti Egyesület állásfoglalása és javaslata az erdőgazdálkodás, erdészeti igazgatás átalakításának szükségességére

Az Országos Erdészeti Egyesület – amely több mint ötezer erdészeti szakember tudományos érdekképviseleti szervezete – az elmúlt másfél év alatt többször is kifejtette szakmai álláspontját a hazánkban zajló társadalmi, gazdasági átalakulásról. A 125 éves múltú visszatekintő szakmai egyesület célja a magyar erdőgazdálkodás hosszú távú közérdeket szolgáló szakmai érdekképviselete, hazánk erdeinek, természeti értékeinek megóvása. Az ebből adódó felelősség készíteti – a mai átalakulási korszakban – egyesületünket arra, hogy ismételten hallassa hangját az erdészeti szakterület érdekében.

Az erdészeti igazgatás és az erdőgazdálkodás átalakulásával kapcsolatban, tagságunk széles körű bevonásával, szakbizottsági szinten kialakított álláspontunk és javaslataink a következők.

1. Az elmúlt év szakbizottsági munkája folyamán egyértelműen megállapítható, hogy *erdőgazdálkodásunk a korábbi érdekeltségi rendszer, vállalati struktúra és a jelenlegi igazgatási módszer szerint nem folytatható*, mivel ennek mind hosszú, mind rövid távon az erdő, illetve a hosszú távú közös nemzeti érdekek látnák kárát.

2. Az erdők fontos közérdeket érintő kihatásai (közegészségi, környezetvédelmi, talajmegóvási, vízminőségvédelmi, faellátási stb. szerepe) olyan jelentőséget adnak az erdőnek, hogy ezek megőrzését csak megfelelő állami szabályozással lehet hosszú távon tartamosan és gazdaságosan biztosítani. *A fokozott társadalmi közérdek miatt az államnak közvetlenül kell beavatkoznia az erdőgazdaság vitelébe*, megszabva azokat a korlátokat, amelyeken belül az az erdőtulajdonos egyéni érdeke a közérdeket már nem veszélyezteti. Az erdészeti igazgatás rendszere és törvényei Európában már évszázadok óta ezen az alapon működnek – tulajdonviszonyoktól függetlenül – mindenütt állami korlátozás és irányítás mellett.

3. A korábbi időszak torz érdekviszonyai okozták, hogy jelenleg az erdőgazdálkodás, az erdészek tevékenysége a természeti környezet védelmével helyenként szembekeült. Pedig az *erdőgazdálkodás* – már a fogalom évszázadokkal ezelőtti megszületésétől – *az erdő (mint természeti erőforrás) fenntartását, a természeti tőke hozadékának folyamatos tételeit jelentia* fakitermelés szabályozásával és az erdei ökoszisztéma tudatos helyreállításával. *Az erdőgazdálkodás tehát nem kitermelő ipar és nem mezőgazdasági növénytermesztés, hanem – valódi, eredeti értelmében – egy természeti erőforrás örökös hasznosítására irányuló törekvés*, annak megőrzése révén. Sőt, ma már inkább fordítva kell mondani, a cél az erdő tartós (örökös) fenntartása, a fenntartás költségeinek az erdő hasznosításából való fedezésével. Mindezek miatt igen fontos, hogy az *erdőgazdálkodás* – mai helyzetével ellentétben – minden tulajdonosi, irányítási szinten egy egységként, *egyetlen ökoszisztémaként kezelje az erdőt*: a termőhelyet, a faállományt, a növény- és állatvilágot (beleértve a vadászható vadállományt), valamint az egyéb természeti és környezeti értékeket. Ennek megfelelően *a kormányzati irányításban az erdőszetnek komplex társadalmi-gazdasági szerepének, specifikumainak megfelelő, kellő súlyú képviselést kell adni*.

4. Az erdőgazdálkodás sajátosságaiból (hosszú, olykor 140 éves termelési ciklus, rendkívül alacsony és egyenetlen hozamok, a vagyonmegőrzés igen nagy szerepe, a közérdekű szolgáltatások és a kedvező immateriális mellékhatások kiemelt jelentőségéből stb.) adódóan, szakszerű és magas színvonalú erdőgazdálkodás mindig csak nagy, összefüggő erdőtestekben (állami, kincstári területek, nagybirtok) volt jól gyakorolható. Ezért az 1945. évi földreform során állami tulajdonba került, valamint az ezt követően állami szervek által létrehozott erdőket *továbbra is állami tulajdonban kell tartani*.

Az erdészet felsorolt sajátosságai szükségessé teszik az erdőgazdálkodás intézményi rendszerének megerősítését és *ágazati önállóságának* biztosítását. A társadalomtól elvárt feladataiban tartamosan (50-140 éves ciklusokban) működő erdőgazdálkodást nem lehet alárendelni, csak mellérendelni, a közép- és rövid távon napi gazdasági stratégiai szempontból módosuló földművelési, területrendezési politikának. Ezért látszik szükségesnek – a nemzetközi és más ágazatok vonatkozásában (pl. természetvédelem, vízügy) a hazai gyakorlatnak is megfelelő – *önálló döntési szintű igazgatási egység (Országos Erdészeti Hivatal) létrehozása*. Az Országos Erdészeti Hivatal elhelyezésénél olyan tárcát kell megjelölni, ahol mód van az általános erdészeti politikát és annak eszközrendszerét, az erdészet sajátosságainak megfelelően a napi termelési politikai érdekektől nem befolyásoltan működtetni.

Megítélésünk szerint ezek a feltételek valószínű, hogy több lehetséges változat közül legjobban egy nem termelési célú minisztérium keretében biztosíthatók.

A fentiek alapján javasolt legfontosabb konkrét intézkedések a következők:

I. *Létre kell hozni* az Országos Erdészeti Hivatalt – magasabb döntési szintű szakember vezetésével –, amely az ország összes erdejére tulajdonviszonyoktól függetlenül meghatározza az erdészeti politika irányvonalát és ellátja annak általános hatósági szabályozását.

II. Az állami erdők vonatkozásában meg kell alakítani az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiumát, amely a tényleges tulajdonosi funkciókat gyakorolja az állami erdőkben. Ezzel összefüggésben ki kell alakítani az államerdészet új, önfinanszírozó rendszerét és szervezetét.

Röviden felvázoltuk a meggyőződésünk szerint követendő helyes erdőgazdaságpolitika irányelveit és legfontosabb tennivalóit. Nem térhettünk ki mindenre, de célunk csak az volt, hogy rámutassunk azokra a legfontosabb gondokra és teendőkre, amelyeken a legsürgősebben segíteni kell. Reméljük, hogy szakmánként aggódó kiáltásunk nem marad hiábavaló üres szó.

Kérjük, hogy a magyar erdők hosszú távú, tartamos és gazdaságos megóvásának érdekében a legjobb szakmai tudásunk és meggyőződésünk szerint összeállított állásfoglalásunkat és javaslatainkat az erdészeti szakterületet érintő kormányzati szintű döntések meghozatalakor vegyék figyelembe.

Budapest, 1991. szeptember 24.

**Az Országos Erdészeti Egyesület
Elnöksége**

Tartalomjegyzék az erdőkről szóló törvénytervezet 4. változatához

I. Bevezető rendelkezések

1. A törvény célja
2. A törvény hatálya
3. Fogalommeghatározások

II. Az erdő rendeltetése, művelése

1. Az erdő rendeltetésének meghatározása
2. Az erdő művelése

III. Az erdőgazdálkodás általános szabályai

1. Az erdőterv szerinti gazdálkodás szabályai
2. Az erdőfenntartás és erdőtelepítés szabályai
3. A fakitermelés szabályai
4. Az erdővédelem szabályai
5. Egyéb erdőgazdálkodási szabályok

IV. Az erdőtervezés és nyilvántartás

1. Az erdőtervezés általános kötelezettsége
2. Az erdőtervezési eljárás
3. Az erdővel kapcsolatos adatok nyilvántartása
4. Az erdőtervezés és nyilvántartás finanszírozása

V. Az erdők fenntartása és bővítése

1. Az erdők felújítása és nevelése
2. Az erdészeti szaporítóanyag előállítás
3. Erdőtelepítés
4. Leromlott állapotú erdők átalakítása

VI. Az erdők használata

1. A fő- és mellékhaszonvétel
2. Fakitermelés
3. Az erdei nagyvadgazdálkodás („A” és „B” változat)

VII. Az erdők védelme

1. A káros emberi hatások elleni védelem
2. A káros természeti hatások elleni védelem
3. Erdővédelmi mérő- megfigyelő rendszer
4. Az erdő talajának védelme
5. Az őshonos erdőtípusok és erdőtársulások megőrzése
6. Az erdők tűz elleni védelme
7. Faanyagvédelem erdőterületen
8. Az erdők őrzése

Az OEE Elnökségének felhívása

Az OEE választmánya úgy határozott, hogy a jubileumi vándorgyűlésen az ünnepi hangulat zavartalansága érdekében ne essék szó az aktuális szakmai és ágazatpolitikai kérdésekről.

Az ügy fontosságára való tekintettel azonban lehetőséget kell biztosítani valamennyi tagtársunknak a szakma helyzetének megismerésére és véleményének kifejtésére.

A nyilvános szakmai napot az Elnökség november második felében tartja meg. A rendezés helyéről és pontos idejéről a helyi csoportok titkárai november 11-től adnak felvilágosítást.

Az Erdőtörvény tervezet teljes szövegét a szakosztály titkároknak és a helyi csoport titkároknak küldtük meg.

VIII. Az erdészeti közlekedés, szállítás és a szállítópályák

1. Fogalommeghatározások
2. Közlekedés erdőterületen
3. Az erdészeti szállítás
4. Erdőfeltárási létesítmények építése, korszerűsítése és megszüntetése
5. Erdészeti üzemi szállítópályák állapotmegőrzése

IX. Hatósági eljárás és jogorvoslat

1. Az erdészeti szakhatósági szervek
2. Hatósági eljárás és jogorvoslat

X. Az erdészeti szakszemélyzet

1. Szakszemélyzet kötelező alkalmazása
2. A szakszemélyzet hatósági jogosítványa
3. A szakszemélyzet képzése

XI. Az állami erdők kezelése

1. Az Állami Erdők Vagyonfelügyeleti Kollégiuma
2. Az államerdészet szervezete, az állami erdők kezelése

XII. A nem állami erdőkkel kapcsolatos különleges szabályok

1. Az erdőterv szerinti közös gazdálkodás
2. Az erdőbirtokossági társulat

XIII. Az Erdőfenntartási Alap

1. Az Erdőfenntartási Alap képzése, forrásai
2. Az Erdőfenntartási Alap felhasználásának köre
3. Az Erdőfenntartási Alap felhasználásának módja

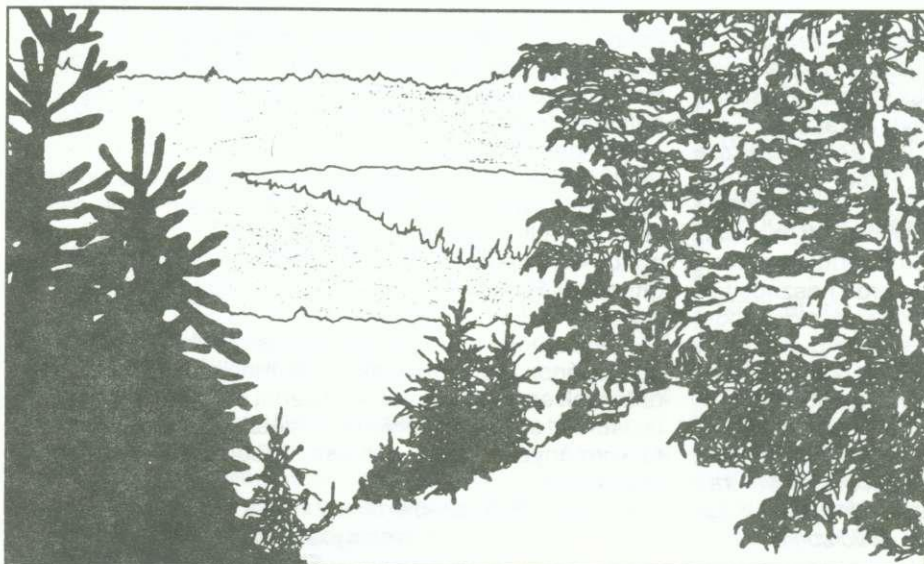
XIV. Az erdővel kapcsolatos egyéb szabályok

1. Általános szabályok
2. Erdő természetbeni megosztása
3. Erdő művelési ágának megváltoztatása
4. Erdő termelésből kivonása
5. Erdő más célra történő időleges igénybevétele

XV. Erdészeti szabálysértés

2. Erdei szabálysértés

XVI. Egyes, átmeneti és záró rendelkezések

Kivonatok a törvénytervezetből:

Az erdők rendeltetését elsősorban az erdőfelügyelőség, másodfokon a földművelésügyi miniszter határozza meg.

Minden erdőben az erdő rendeltetésének megfelelően, a sokoldalú, ugyanakkor közérdekű célok érvényesülése érdekében a törvény rendelkezései és ezen belül az erdőterv előírásai szerinti tartamos erdőgazdálkodást kell folytatni.

A feladatok végrehajtására az erdőgazdálkodó éves erdőművelési és fakitermelési tervet köteles készíteni, amit az erdőfelügyelőség hagy jóvá.

Azokat a határtermőhelyeken álló, elsősorban természetvédelmi célokat szolgáló, védelmi rendeltetésű erdőket, amelyek fenntartása fakitermeléssel járó beavatkozást nem igényel, és ez gazdasági okok miatt sem szükséges, a hozami területből ki kell vonni. A fenntartásukhoz indokolt beavatkozás költségeit állami természetvédelmi célra elkülönített állami forrásból kell rendezni.

Véghasználatra megérett (vágásérettségi korú) erdőt, annak felújítása, a megtermelt faanyag nemzetgazdasági hasznosítása, valamint erdővédelmi és tájvédelmi okok érdekében tilos pusztulásra hagyni.

A szakszerű, tartamos erdőgazdálkodás érdekében valamennyi, e törvény hatálya alá tartozó erdőterületre erdőtervet kell készíteni.

Az erdőterveket a földművelésügyi minisztérium irányítása alá tartozó költségvetési intézmény készíti.

Felelős erdőtervező csak felsőfokú erdészeti szakképesítéssel rendelkező szakember (erdőmérnök) lehet.

Az erdőtervet, valamint annak átfogó módosítását – az erdőgazdálkodóval és az érdekelt szakhatóságokkal történő előzetes egyeztetés után, az illetékes erdőfelügyelőség egyetértése alapján és javaslatára – a földművelésügyi miniszter hagyja jóvá.

Az erdőben végzett tevékenységekről és az erdő állapotában bekövetkezett változásokról a gazdálkodónak évente nyilvántartást kell vezetni.

Az erdőtervek és az erdőnyilvántartás adatai alapján regionális és országos erdőállomány-adattárat (adattár) kell készíteni. Ezt az adattárat a földművelésügyi miniszter által kijelölt költségvetési szervezet készíti és vezeti.

Minden véghasználat során keletkezett vágásterületet – e törvény 37. §-ban meghatározott kivétellel – a megadott határidőn belül fel kell újítani.

Az erdőfelügyelőség az erdőfelújítást a kivitel első évében műszaki átvételei eljárás keretében veszi át és minősíti. Befejezetté nyilvánítja, ha az pótlásra már nem szorul, az utolsó pótlás után két tenyészeti időszak eltelt, és az erdőművelési tervben jóváhagyott fajfajok a szükséges töszámokban jelen vannak, további fejlődésük biztosított, és egészségi állapotuk kielégítő.

A befejezett erdőültetést ápolni kell, és ezt a befejezést követően legkésőbb öt év elteltével az erdőfelügyelőség ellenőrzi és minősíti.

Az erdőfelújítás és erdőnevelés részletes szabályait a földművelésügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

Az erdészeti szaporítóanyagoknak a begyűjtését, termelését, megnevelését, nyilvántartását, hazai és nemzetközi forgalombahozatalát illetőleg felhasználását, valamint a magtermelő állományok kijelölési rendjét a földművelésügyi miniszter rendeletben határozza meg. A tevékenységek felügyelete és az állami feladatok végrehajtása a földművelésügyi miniszter által kijelölt költségvetési szerv feladata.

Erdőben, fásításban magot, természetes úton újult csemétet, egyéb erdei szaporítóanyagot csak az erdőgazdálkodó engedélyével szabad gyűjteni. Természetes úton újult csemete gyűjtéséhez az erdőfelügyelőség hozzájárulása szükséges.

Az állam az erdőtelepítési beruházásokhoz pályázat alapján támogatást nyújt. A támogatás módját és mértékét, valamint a pályá-

zati feltételeket a pénzügyminiszterrel egyetértésben a földművelésügyi miniszter rendeletben állapítja meg. Erdőtelepítés támogatás igénybevétele nélkül, magánerőből is történhet.

Az önként, teljes mértékben magánerőből telepített erdő és fásítás tulajdonosát, valamint örökösét az első vágásforduló végéig, de legalább 35 évig megilleti a szabad rendelkezési jog, beleértve az erdő művelési ágának a megváltoztatását is. Ezt a jogosultságot az állami ingatlannyilvántartás részét képező tulajdoni lapon és az erdőtervben nyilván kell tartani.

A szerkezetátalakítás (leromlott erdő átalakítás) többletköltség fedezéséhez állami támogatást kell nyújtani, amelynek módját és mértékét a pénzügyminiszterrel egyetértésben a földművelésügyi miniszter rendeletben állapítja meg.

Az erdőgazdálkodó e törvényben megszabott keretek között jogosult az erdő használatára, valamint az erdei főhaszonvételek és mellékhaszonvételek gyakorlására.

Erdőben legeltetni tilos, kivéve ha azt az erdőgazdálkodó kérelmére az erdőfelügyelőség engedélyezi. Az engedélyezés feltételeit a földművelésügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

Az erdőt pihenésre, kirándulásra, sportolásra a törvényben foglalt kivételekkel bárki használhatja úgy, hogy az erdei életközösségekben, annak termő- és élőhelyében maradó kárt nem okoz, az erdő csendjét és élővilágát, az erdőben tartózkodó más emberek munkáját és pihenését nem zavarja. Az erdei pihenés, sportolás, üdülés fejlesztését, az erdő szociális-üdülési szolgáltatásainak bővítését az állami költségvetésből támogatni kell.

Fakitermelési tervet csak akkor lehet végrehajtani, ha – végvágás, tarvágás és tisztítás kivételével – a kivágandó fák szakszerű kijelölése megtörtént.

Véghasználati fakitermelést az erdőfelügyelőség korlátozhat, vagy megtilthat, ha az erdőgazdálkodó az erdőfelújítási kötelezettségének a törvényben megszabott határidőre nem tett eleget, vagy a felújítás feltételei nem biztosítottak.

Az erdei nagyvadgazdálkodás.

„A” VÁLTOZAT

Az Erdészeti és Faipari Főosztály álláspontja szerint

Erdőben a vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás szerves része. Erdőben a vadászati jog gyakorlása az erdőgazdálkodót illeti meg.

Az erdőterületen létesített vadgazdálkodási, vadászati, vadvédelmi berendezések, építmények az erdő tartozékai.

Az erdőgazdálkodó a vadászatot (vadlelövés, vadbefogás) saját (üzemi) kezelésében, vagy haszonbérbe adás útján hasznosítja.

Erdőben a vadgazdálkodás hatósági feladatait az erdőfelügyelőség látja el. Erdőben a vadgazdálkodást az erdőterv részét képező 10 évre szóló vadgazdálkodási terv alapján kell folytatni, amely terv kötelező előírásnak minősül. A tervezés szabályait a földművelésügyi miniszter rendeletben állapítja meg.

A vadászati jog haszonbérbe adása esetén az erdőgazdálkodó és a vadászatra jogosult szerződésben rögzített megállapodás alapján köteles a vad életmódja által okozott károk megelőzéséről és elhárításáról gondoskodni. A kárelhárítás szükséges módját az erdőgazdálkodó határozza meg.

Az erdőben bekövetkezett vadkár mértékét az erdőfelügyelőség állapítja meg.

A vadászattal – a vad elejtésére és befogására irányuló tevékenységről – külön jogszabály rendelkezik.

Az erdei nagyvadgazdálkodás „B” VÁLTOZAT*

A Vadászati és Halászati Önálló Osztály álláspontja szerint

Erdőben a vadászati jog „A vadgazdálkodásról és vadászatról szóló ... évi ... törvényben meghatározott esetekben illeti meg az erdőgazdálkodót. A vad az állam tulajdona. A vadászterületen jogszzerűen elejtett, elfogott, elhullott vad, továbbá a hullatott agancs a vadászatra jogosult tulajdonába kerül.

Vadgazdálkodást és a hozzá kapcsolódó vadászati tevékenységet csak vadászterülettel nyilvánított területen szabad gyakorolni. A vadászterület határát a vadászati hatóság állapítja meg. A vadászterületet kijelölő határozatához erdő esetében az illetékes erdőfelügyelet véleményét is be kell szereznie.

A vadászterületek tíz éves vadgazdálkodási tervének elkészítéséről a vadgazdálkodásra jogosult gondoskodik és az illetékes vadászati hatóság hagyja jóvá. A tíz éves vadgazdálkodási terv jóváhagyásához a vadászati hatóság tizenöt százalékos alatti erdőszülségű vadászterület esetében az erdőfelügyelet véleményét, tizenöt százalékos vagy azt meghaladó erdőszülségű vadászterület esetében egyetértését köteles beszerezni. A terv végrehajtását a vadászati hatóság ellenőrzi. Ha a vadászatra jogosult a tíz éves vadgazdálkodási tervtől eltérő vadgazdálkodásával veszélyezteti az erdő fenntartásához fűződő érdekeket, az illetékes erdőfelügyelet köteles a vadászati hatóságot felhívni a szükséges intézkedések megtételére.

A vadgazdálkodásra jogosult köteles a külön jogszabályban meghatározott esetekben és módon a vad által az erdőben okozott károkat az erdőgazdálkodó részére megtéríteni.

Az erdőben bekövetkezett vadkár mértékét a külön jogszabályban meghatározott vadkárbecslő szerv állapítja meg.

Az erdők egészségi állapotának figyelemmel kísérése, a káros biotikus és abiotikus tényezők megfigyelése, erdészeti növényvédelmi előrejelzés készítése, valamint az erdő környezeti állapotának folyamatos ellenőrzése céljából erdővédelmi mérő-, megfigyelő rendszert kell üzemeltetni. Az üzemeltetést a földművelésügyi miniszter által kijelölt költségvetési szervezet végzi.

Az erdészeti génvédelem érdekében ki kell jelölni azokat az erdőrezervátumokat, amelyek jellemzőek a hazai őshonos erdőtípusokra és erdőtársulásokra. E rezervátumokban csak a természetes folyamatokat elősegítő erdészeti beavatkozásokat lehet végezni.

A vágásterületen felkészítetlenül visszahagyott faanyagot a kitermeléstől számított egy év múltával, a tulajdonos engedélyével bárki felkészítheti és elviheti. A tulajdonos az engedély kiadását a kitermelést követő egy év elteltével nem tagadhatja meg.

Azt az erdőgazdálkodót, aki a faanyagvédelmi előírásokat tartósan és súlyosan megsérti, valamint a megtermelt faanyaggal pazarló módon gazdálkodik, az erdőfelügyelet cselekménnyel, mulasztással arányosan véghasználati korlátozással valamint az okozott vagy keletkezett kár mértékéig az Erdőfenntartási Alapba történő szankciófizetéssel sújthatja.

Az erdőgazdálkodó köteles az erdő tulajdonvédelméről, őrzéséről az alkalmazásában levő erdész útján gondoskodni.

Idegen járművek erdészeti üzemi úton való közlekedésére engedélyt az erdőgazdálkodó adhat. Az erdőben lévő utakat gyalogos közlekedésre általában bárki szabadon használhatja. Hátasállattal csak az erdőgazdálkodó által engedélyezett területen és utakon szabad közlekedni.

Az erdészeti üzemi szállítópályák karbantartásáról az erdőgazdálkodó köteles gondoskodni. Amennyiben más szerv vagy magán-

személy is használja a pályát, úgy a fenntartási költségekhez arányosan, megállapodásban rögzített módon hozzá kell járuljon. A közforgalom számára megnyitott erdészeti üzemi út közforgalommal arányos fenntartási költségét állami forrásból, és úthasználati díjból kell fedezni.

Az erdők feletti főfelügyeletet és a kormányzati ellenőrzést a földművelésügyi miniszter, mint az erdészeti ügyek legfelső szakhatósága gyakorolja.

Az erdőgazdálkodás területi igazgatási, hatósági és e törvényben meghatározott egyéb feladatait a Földművelésügyi Minisztérium közvetlen irányítása alá tartozó erdőfelügyeleti szervek látják el.

Felelős erdőfelügyelő csak erdőmérnök lehet, aki legalább 5 éves erdőgazdálkodói gyakorlattal és állami erdészeti szolgálatra jogosító szakvizsgával rendelkezik.

Az az erdőgazdálkodó, akinek 6 hektárnál nagyobb, de 500 hektárnál kevesebb erdeje van, önállóan, vagy más erdőgazdálkodóval közösen fő- vagy mellékállású, középfokú erdészeti szakképzéssel rendelkező szakembert (továbbiakban: erdész) köteles alkalmazni.

Akinek 500 hektár, vagy azt meghaladó erdeje van, 500 hektáronkénti legalább egy főállású erdészt köteles alkalmazni.

Ha az erdő területe 1000 hektár vagy ennél nagyobb, de a 3000 hektárt nem éri el, az 500 hektáronkénti egy-egy erdész mellett egy fő- vagy mellékállású felsőfokú erdészeti szakképzéssel rendelkező szakembert (továbbiakban: erdőmérnök) is alkalmazni kell.

Az az erdőgazdálkodó, akinek 3000 hektár, vagy azt meghaladó erdőterülete van, köteles erdőmérnök vezetésével erdőgondnokságot fenntartani. Erdőgondnokságot több erdőgazdálkodó közösen is fenntarthat, az egyes gazdálkodók önállóságának megőrzése mellett.

Az állami erdők tulajdonosi jogait az Állami Erdők Főigazgatósága (továbbiakban Főigazgatóság) útján a földművelésügyi miniszter gyakorolja.

A Főigazgatóság a földművelésügyi miniszter felügyelete alatt álló jogi személyiséggel rendelkező költségvetési szerv.

A Főigazgatóság az egységes államerdészeti szervezet útján gyakorolja a gazdálkodói tevékenységét.

Az államerdészeti kezelésben levő erdők önálló gazdasági szervezeti egysége az erdészterületekre épülő erdőgondnokság. Vezetője a legalább tíz év erdészeti üzemi és ebből öt év erdőkezelési gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdészeti szakképzéssel és állami szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőgondnok, akit nyílt pályázat alapján az erdőigazgató javaslatára az erdészeti főigazgató nevezi ki.

Az erdőgondnokságok és az Országos Erdészeti Főigazgatóság közötti pénzügyi-szakmai kapcsolatot az erdőigazgatóságok biztosítják. Az erdőigazgatóság vezeti az erdészeti főigazgató által kinevezett, legalább tíz év erdészeti üzemi és ebből öt év erdőkezelési gyakorlattal rendelkező, felsőfokú erdészeti szakképzéssel és állami szolgálatra jogosító szakvizsgával bíró erdőigazgató.

A természetben összefüggő, 6 hektárnál nagyobb erdőterület résztulajdonosai az osztatlan közös gazdálkodás érdekében kötelesek erdejük osztatlan erdőgazdálkodói szakkezeléséről gondoskodni. Az erdőbirtokossági társulat tagjai természetes és jogi személyek, akik tulajdonközösségben osztatlan közös gazdálkodást folytatnak.

Az erdő fenntartása, nevelése, egészségi állapotának megővése, valamint a kitermelt erdőterületek és fásítások újraerdősítési költségeinek biztosítására Erdőfenntartási Alapot kell működtetni.

Az erdőfenntartási járulék és az erdőhasználati járulék képzésének és befizetésének részletes szabályait a földművelésügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértésben rendelettel állapítja meg.

X. Erdészeti Világkongresszus

1991. szeptember 17-e és 26-a között Párizsban került megrendezésre a X. Erdészeti Világkongresszus. *Dr. Gergátz Elemér* földművelésügyi miniszter vezetésével magyar küldöttség is részt vett a Világkongresszus munkájában szeptember 23-tól 26-ig. A delegáció tagjai voltak: *dr. Tarján Lászlóné* KTM államtitkár, *Dauner Márton* FM főosztályvezető, *dr. Kovács Mátyas* KTM főosztályvezető és *dr. Mátyas Csaba* EFE rektorhelyettes.

Az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezete (FAO) 1989 júniusában tartott 95. ülésén bízta meg Franciaországot, hogy adjon otthont a X. Erdészeti Világkongresszusnak. Érdeklődésre tarthat számot itt egy rövid történelmi visszapillantás. Az első két kongresszust (Róma 1926. és Budapest 1936.) még a Nemzetközi Erdészeti Intézet, illetve a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet (IAA) szervezte, hívta össze. Az 1949. évi kongresszus Helsinkiben már a FAO támogatásával került megrendezésre. Az ezt követő hat kongresszus fő témái jól tükrözik az adott korszak aktuális ágazatpolitikai dilemmáit, melyekre a kongresszusok megkísérelték a válaszadást.

Dehra-Dun, 1954.: „Az erdőszült területek szerepe a gazdasági fejlődésben”

Seattle, 1960.: „Az erdők többcélú hasznosítása”

Madrid, 1966.: „Az erdészeti szerepe a világgazdasági átalakulásban”

Buenos Aires, 1972.: „Az erdők és a szociális-gazdasági fejlődés”

Jakarta, 1978.: „Erdők a lakosságért”

Mexico City, 1985.: „Az erdő-erőforrások a társadalom általános fejlődésében”

„Az erdő a jövő öröksége” – ez volt a fő témája az 1991. évi párizsi X. Erdészeti Világkongresszusnak. Ez a téma megjelölés lehetővé tette, hogy a szakemberek világszerte foglalkozzanak az erdőörökség megővésének és hasznosításának valamennyi aspektusával, és különböző megoldásokat javasoljanak minden olyan problémára, amely a közvéleményt és az erdő, az erdészet ügyéért felelős szakembereket, politikusokat egyaránt nyugtalanítja (globális ökológiai problémák, túlzott erdőhasználat, fahiány, stb.). A kongresszuson hat vitafórum keretében került megvitatásra az a 25 aktuális téma, ami még 104 résztémára volt bontható, s amelyek írásbeli kidolgozását két éves előkészítő munkálatok előzték meg. Összesen 801 tanulmány érkezett a szervezők részére, ebből 15 a magyar szakmai tanulmány, s amelyek közül négyet a kongresszus hivatalos dokumentumaiban is publikáltak.

A hat vitaterület és a 25 témakör a következő volt:

A. Az erdő, mint megóvandó örökség

1. Az erdők és a klíma
2. A talajok és a víz megóvása
3. Erdőértékelés gazdasági és társadalmi viszonylatban

B. Az erdőörökség védelme és megőrzése

4. Védelem a biotikus és abiotikus hatások ellen
5. Tűzvédelem
6. Ökoszisztémák és a genetikai erőforrások

C. Az erdő és a fák szerepe a területgazdálkodásban

7. Komplex területgazdálkodás
8. Vízgazdálkodás (vízgyűjtő területeken)

9. Az elsivatagosodás elleni küzdelem

10. Az erdők és a fák jóléti (szociális), kulturális és tájképi funkciói

D. Az erdőörökség-gazdálkodás

11. Az erdő, mint erőforrás értékelése és ellenőrzése (monitoring)

12. Erdőgazdálkodás

13. Erdőtelepítés és erdőfelújítás

14. Erdészeti vadgazdálkodás

E. Az erdőörökség, mint gazdasági erőforrás

15. Erdei termékek (erdészeti termelés)

16. A fa, mint energiaforrás

17. A faanyag, mint nyersanyag

18. Fa- és fatermék piac (kereskedelem)

F. Politika és intézményrendszer

19. Az erdészeti irányítás

20. A magánszektor

21. A közösségi szektor

22. Erdészeti politika és tervezés

23. Erdészeti oktatás és képzés

24. Erdészeti kutatás

25. Nemzetközi erdészeti együttműködés

A X. Világkongresszuson Párizsban több mint 2500 résztvevő jelent meg 136 ország, illetve 21 nemzetközi szervezet képviselőjében, zömében kormányzati szintű delegációk. Az ünnepélyes megnyitón beszédet mondott *Francois MITTERRAND*, a Francia Köztársaság elnöke, *Jacques DELORS*, az Európai Közösség Bizottságának elnöke, *Edouard SAOUMA*, az Egyesült Nemzetek Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezetének (FAO) főigazgatója és *Louis MERMAZ* francia mezőgazdasági és erdészeti miniszter, a szervező bizottság elnöke.

Az első héten a 25 aktuális témakörben folytak a szakbizottsági ülések, majd a második héten, a plenáris ülésen került sor a hat fő vitafórum keretében az összegező munkákra, melyeken már a magyar delegáció is részt vett. Az ennek során megrendezett nyilvános kerekasztal megbeszéléseken a közép-kelet-európai térségből csak *dr. Gergátz Elemér* földművelésügyi miniszter („Tulajdonviszonyok és használok” témában) és *dr. Mátyas Csaba*, a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem rektorhelyettese („Az erdő és a genetikai változatosság” témában) vett részt.

Dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter hozzászólásában elmondta, hogy a magyarországi erdészeti múltnak, az erdőgazdálkodás hagyományainak szólhat az az elismerés, melynek révén ezen a fórumon részt vehet. A fórum javasolt témája, az általános társadalmi fejlődés és a magyarországi sajátos átalakulás, a hazai közérdeklődés középpontjába kerülhet. Magyarországon ugyanis a végbement politikai rendszerváltás és az azt szükségszerűen követő folyamatos gazdasági átalakulás az általános és európai erdőgazdálkodási problémákon túl számos új, megoldásra váró kérdést vet fel a szakterületen is.

A Magyarországra jellemző közepes, 18%-os erdőszűltés; a föld- és erdőtulajdonban bekövetkező változás; az új helyzetben a kialakult állami szerepvállalás mértéke és formája; a magán-erdőtulajdonlás új lehetősége; az erdőszeti szakigazgatás és szaktanácsadási rendszer korszerűsítése; a természetvédelem szempontjainak érvényesülése; továbbá a környezetvédelem feladatainak megoldása együttesen figyelembe veendő szempontokat és megoldandó kötelezettségeket jelent.

A magán- és társasvállalkozásokon alapuló szociális piacgazdaság kiépítése során Magyarországon is meg kell teremteni a privát erdőtulajdonlás lehetőségét. Ennek kibontakozására egyrészt a kárpótláshoz kapcsolt privatizálással van lehetőség, másrészt pedig az új erdő telepítésekor döntő mértékben a magánkezdeményezéseket szükséges támogatni.

A jelenleg is állami erdőtulajdon elsősorban a genetikai, ökológiai és természetvédelmi értékük miatt állami tulajdonban szükséges tartani. Bármilyen tulajdonú erdőben a szakkezelés feltételeit, akár támogatott formában is, de fenn kell tartani. Az új erdőtelepítések esetében figyelembe kívánjuk venni a térségi fejlesztéseket, a falu lakosság-megtartó képességének és a tájépítészetnek sajátos szempontjait. Ennek érdekében és figyelembevételével alakul majd ki az adott tulajdonosi szerkezet.

Az erdőszeti politikát Magyarországon úgy szükséges formálni, hogy a meglévő nemzeti erdővagyon tartamos fenntartása mellett az ökológiai potenciál növelésével, a racionális földhasznosításhoz kapcsolt kívánatos erdővagyon, erdőterület növekedés érvényesüljön. Az erdőkezelést korszerű törvényi szinten szükséges a társadalom elvárásainak megfelelően szabályozni, hiszen a szociális piacgazdaságban is a társadalom széles rétegei aggodalommal tekintenek az erdőre. Az erdőörökség megőrzésének, fennmaradásának kérdése vált korunk egyik jelentős, globális problémájává. Tudjuk, hogy nem elégséges az erdők állapotát figyelemmel kísérni és az ott észlelt káros jelenségeket feltárni, hanem összehangolt, késedelem nélküli intézkedéseket kell foganatosítani valamennyi erdőterületen.

Javítanunk kell a kutatók, az erdőgazdálkodás irányítói és az erdőszeti politikáért felelősök közötti információáramlást az egyes államok egymás közötti viszonylatában is, az ehhez hasonló szimpoziumokon is, hogy a legújabb ismeretek, eredmények integrálhatóak, hasznosíthatók legyenek az egyes országok erdőszeti politikájának alakítása során. A magyar erdőgazdálkodásért felelős földművelésügyi kormányzat üdvözlí és támogatja az ilyen kérdésekben rendezett fórumokat, melyek egyúttal alkalmat teremtenek az együttműködési feltételek további javítására – jelezte be *dr. Gergely Elemér* hozzászólását.

A kongresszust záró közgyűlésen földünk hat erdőszeti földrajzi régiójának (Afrika a Szaharától délre; Latin-Amerika és a karibi térség; Észak-Amerika; Ázsia és a Csendes óceáni térség; Európa; Közel- és Közép-Kelet és Észak-Afrika) képviselőiben Kamerun, Brazília, Kanada, Indonézia, Németország és Irán delegációvezetői mondtak beszédet. (Egyébként a kongresszus hivatalos dokumentumaiban a nemzeti jelentéseket is ezen erdőszeti földrajzi régiók szerint összegezték, illetve elemezték.)

Ugyancsak a közgyűlésen ismertették a kongresszus tevékenységét összegző Párizsi Deklarációt. Ez felhívja a közvéleményt, a politikai vezetőket, földünk nemzetközi, kormányok közötti és a nem kormányzati szervezetei figyelmét egyaránt arra a világszerte tapasztalható nyugtalanító jelenségre, hogy az erdők pusztulása, irtása – mindez

emberi tevékenység következményeként (az élettérért folyó versengés, a levegőszennyezés, a gazdálkodás fogyasztósságai) – az erdőörökség elszegényedéséhez vezet. Az erdő-erőforrások fontos szerepet játszanak a társadalmi, gazdasági fejlődésben. Megállapítja a deklaráció a jelen generáció felelősségét a jövő nemzedékei felé bolygónk természeti öröksége tekintetében.

Emlékeztet az erdők és az egyes fák által nyújtott megújítható javak és szolgáltatások jelentőségére, ezzel párhuzamosan az emberiség növekvő anyag, tüzelőanyag, élelmiszer, takarmány és szabadidő szükségleteire. Emlékeztet továbbá a világ erdeinek a gazdagságára és változatosságára, pozitív szerepére a víz- és a széndioxid-kör-folyamatokban, a talajvédelemben és a biológiai sokszínűség megőrzésében. Hangsúlyozza a szükségességét az erdő olyan kezelési módjainak, amelyek biztosítják javaik, szolgáltatásaik tartamosságát, sőt ezek minősége javítását. hangsúlyozza továbbá a deklaráció, hogy el kell kerülni a bioszférában bekövetkező visszafordíthatatlan károsodásokat, ennek megfelelően hosszú távon kell megtervezni a természeti, erdőszeti erőforrásokkal történő gazdálkodást.

Megerősíti, hogy a tényleges kihívás abban áll, hogy összeegyeztessék a természeti erőforrások gazdasági hasznosítását és a környezetvédelmet, mégpedig integrált és hosszú távú fejlesztési intézkedésekkel. Megerősíti továbbá, hogy az erdőgazdálkodás fogalma magában foglalja az erdő gazdasági, ökológiai, társadalmi és kulturális funkcióinak érvényesülését, ezáltal kibővítve tartamos hozamának a jelentőségét.

Ajánlja a deklaráció, hogy meg kell tervezni a földterületek hosszú távú, rendeltetésszerű hasznosítási lehetőségeit ahhoz, hogy meghatározható legyen az erdőszeti rendeltetés is, s a lakosságot is be kell vonni a területek integrált fejlesztésébe, megadva számára minden intézményi, technikai és pénzügyi lehetőséget. Ajánlja továbbá, hogy tekintettel az erdőgazdálkodási ciklusok időtartamára ügyelni kell az erdőszeti politika tartamosságára, hogy folytatni kell a veszélyeztetett térségek erdeinek nemzeti vagy nemzetközi védelmi hálózatokba történő besorolását, hogy hozzá kell járulni a széndioxid-megkötéshez az erdőtelepítések növelésével, az erdők tartamos használatával és a megfelelő erdőművelési eljárásokkal.

A X. Erdészeti Világkongresszus a fejlődésből adódó és a környezeti problémák globális jellegének és sürgősségének tudatában ünnepélyesen felhívja a döntéshozókat arra, hogy vállaljanak kötelezettséget bolygónk zöld felületének, erdőörökségének megőrzésére, illetve helyreállítására az erdőtelepítésekkel, az erdőfelújítással, az erdő és a fák többcéltű funkcióinak folyamatos fenntartásával az egyes országok területfejlesztési politikája keretében. Korlátozzák az erdőpusztulást okozó légszennyezést, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását (beleértve az energetikai eredetű szennyezést is); alkalmazzák az erdőszet hosszútávú, a tartamosságot biztosító közgazdasági és pénzügyi mechanizmusait; valamint fejlesszék az együttműködést politikai szinten is és a tudományos kutatás és a képzés terén is, amelyek az erdei ökoszisztémák megőrzésére és tartamos kezelésére irányulnak.

Befejezésül Chile, Szenegál és Törökország delegációvezetői jelentették be a XI. Erdészeti Világkongresszus megrendezésére vonatkozó szándékukat, s adtak hazájukról általános és erdőszeti szakismertetést.

Holdampf Gyula

AGÓCS JÓZSEF

Érvek

Hozzászólás az ártéri erdőkkel kapcsolatos vitához

Példamutató vita alakul – vagy inkább folytatódik – ártéri erdeink ügyében. Részben jó példa, részben kevésbé jó, de mindenképp jó tanulságul szolgál. A jó példa elsősorban maga a vita. Van végre egy olyan fórum, ahol erdeinkről szó eshet, és szó is esik. A példa azért is jó, mert „meggyőző érvelésre”, „adatokkal alátámasztott fejtegetésre” szólít föl, mert „a helyes nézetek kialakítása a tisztánlátás érdekében”, „az érvek mérlegre tétele”, „fa gondok enyhítése reményében kíván” megjegyzéseket tenni. A példa másik oldala szerintem nem jó, bár ugyanúgy hasznos. Az állítások, az ellenvélemények alátámasztására pl. nem találok szakmai érveket, sőt másilyeneket is ritkán. Sorrendben az alábbi konkrét esetekben látok ellentmondást az érvelés kifejtett – és általam is követendőnek tartott – elvei és a vitacikk gyakorlata között:

Nyilvánvaló, hogy a hullámtéri tölgyesek nem természetesekek aszerint, hogy „ezek az egykori keményfás ligeterdők tölgyessé szegényedett származékai”. Ezt a megjegyzést azonban nem érzem kritikainak, hiszen minden hazai, erdőként nyilvántartott terület a hajdani természetes erdő, pl. bükkössé, cseressé, gyertyánossá stb. szegényedett vagy inkább szegényített, emellett egykorúvá, elegyetlenné, állatvilágában és talajában is erodálódott származéka, maradványa.

Az nagyon szerencsés dolog lenne, ha a nemesnyárasok természetvédelmi vagy egyéb szempontból egyenértékűek lennének egy természetes erdőből megmaradt fáiállománnyal, ebben az esetben egy kocsányos tölgyessel, de sajnos nem azok. Van ugyan számos hiányossága az ilyen tölgyesnek is a természetes erdővel szemben, de őriz is értékeket az eredeti erdőállapotból saját magán kívül is. A nemesnyár-ültetvény ugyanakkor – különösen szántás után ültetve – maga semmilyen természeti értékkel nem bír, és közötté, alatta sem nevezhető szinte semmi az eredeti erdőből való értéknek. Számos madártani, rovar-tani, mikológiai, botanikai vizsgálat bizonyítja ezt, de elég természetbúvár szemmel csak egyszer belenézni egy tölgyesbe – mondjuk Tiszadobnál – és egy nemesnyárasba – akárhol –, és máris látjuk az óriási különbséget.

Ahhoz pedig sehová sem kell mennünk, hogy számba vehessük: a kocsányos tölgy, kivéve ha szlavóniai, az eredeti erdő része. Mint ilyen, a természetes vízjárások mellett önmagában is önfenntartó, az erdő többi fajával együtt pedig különösen az. Még a gátak között is virágzik, terem, sőt helyenként magoncrai is felőnek. Emberi segítségre csak akkor szorul, ha túl korán kivágják az anyafákat vagy túl sok a vad, vagy – a gátak miatt – tényleg szélsőséges a vízjárás.

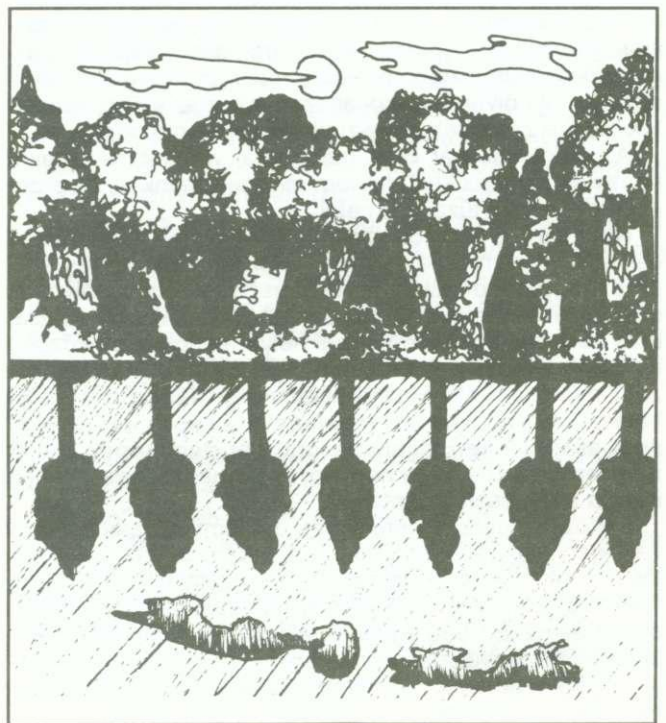
A nemesnyár ezzel szemben önálló szaporodásra, fennmaradásra képtelen, nem viseli el a többi fajt sem. Kizárólag idő kérdése, hogy a nemesítésnek nevezett negatív szelekció többi produktumával együtt minden emberi segítségnyújtás ellenére is eltűnjön. A fekete nyárat genetikailag megfertőző hatása miatt még negatív természeti értéket is jelent. Jobb lenne, ha nem lenne.

Nem érzem szempontnak, hogy valaki „kedveli-e a szélsőségeket” vagy sem. A szélsőségeket – ugyanúgy mint a közbenső állapotokat – szerintem nem az érzelmek, ha-

nem az értelem, a kutatás tárgyává kell tennünk. „A természetes növényzet”, vagy még inkább az embertől érintetlen erdő állapota ráadásul nem is a legszélső állapot. A mi segítségünkkel a legtöbb erdő lehetne gazdagabb, stabila-bb is, nemcsak szegényebb, érzékenyebb az ember nélküli állapotnál.

Semmiféle érv, kutatási eredmény nem igazolja, hogy az erdőknek bármiféle „kötelezettsége”, „funkciója” lenne, legalábbis velünk szemben. Az erdők emberi szolgálatra való kényszerítése, legalábbis addig, amíg az erdők bele nem pusztulnak ebbe a szolgálatba, csupán a mi képtenségünk, lehetőségünk, s az erdő képtelensége ennek megakadályozására. Erdő és ember viszonyát illetően szó lehet még emberi vágyakról, törekvésekről, képességeinkkel való visszaélésekről, ahogy embertársainkkal, a többi fajjal kapcsolatban is szó eshet a minden eszközzel és módszerrel való kirablásról, kizsákmányolásról, megsemmisítésről, tulajdonunkká tevésről stb.

A legkevésbé szakmai érv és a legkevésbé érv egyáltalán az, hogy „fára szükség van”. Ez inkább politikai szöveg a problémák előli kitérés igazolására, minden lehetséges érv vagy ellenérv eleve elutasítására. Abból, hogy eddig bűrtort, épületet, meleget, hamuzsirt stb. leginkább fából állítottunk elő, egyáltalán nem következik, hogy ezeket másból nem lehet elkészíteni. Abból, hogy eddig fát csak erdőirtással vagy erdőirtásos fatermesztéssel állítottunk elő, még nem következik, hogy nincs vagy nem lehetséges erdőtenyésztéses fatermesztés. Határtalan kapzsiságunk és telhetetlenségünk sem érve, legföljebb oka a jelenlegi fakitermelések és erdőirtások mértékének.

A bútóipar nem azonos a faiparral, az erdőszakma nem kizárólag faszakma. Ha valaki, mondjuk, nem ért a csőbútorgyártáshoz, hát tanulja meg. Ha valaki annak idején csak tarvágásos fatermesztő technológiát tanult, hát szervezze meg az átképző tanfolyamokat.

Ha a szükséges ismeretekkel jelenleg senki sem rendelkezik, így senkitől sem lehetne ilyesmiket tanulni, akkor a célra irányuló oktatási intézményt kutatási részleggel kell párosítani. A tudatlanságot, a téves ismereteket nem politikai eszközökkel fenntartani, hanem megszüntetni kell, akár politikai eszközökkel is. Az első kőbaltát nem a kőbaltakészítő egyetlen végzett, okleveles szakember készítette. Galileinek nem volt tudományos fokozata sem távcsőkészítésből, sem heliocentrikus világnézetből.

Az ártéri erdőkkel kapcsolatos konferencia vitaindító előadásában, amelyről a vitacikk szól, nem volt szó „a nemesnyárasok teljes egészében való „kiebrudalásáról”. Nem a nemesnyárasok elleni konferencián hangzott el a vitatott előadás, hanem a legutolsó és nagyon is konkrét természetes erdőmaradványok védelmére rendezett konferencián. A probléma ezért nem az, hogy milyen arányban legyen hazainyár-ültetvény és nemesnyár-ültetvény, hanem hogy ami hazai nyár meg egyéb erdőalkatrész még létezik, az se általában, se konkrétan ne tűnjön el a többiekhez hasonlóan. A jelenlegi gyakorlat alapján ugyanis ezt az eltűnést tapasztalhatjuk.

Nem érv, nem szerencsés példa a mezőgazdálkodás nemesített fajaihoz (populációtöredékeihez) és kemizálásához való hasonlítás sem. A probléma sajnos ott ugyanaz, mint az erdőben: negatív szelekció, életképtelenné változtatás, egyre nehezebben fenntartható, végül fenntarthatatlan monokulturák, valamint a tények előli menekülés, az élelmiszer-termelés nem mezőgazdasági módszereinek keresése előli kitérés, érvek helyett elhallgatás és másról beszélés, szakma helyett politika.

„Épségben maradt természetes erdők” sajnos nincs. Sem az ártéren, sem másutt. Hiányos a fajlista, különösen a fák, a cserjék, a ragadozók, a mararak, a rovarok, főleg a paraziták tekintetében. A meglévő fák legtöbb korosztálya is hiányzik. Az ártéri erdők talaja még nem erodálódott és degradálódott, másutt annál inkább. A hiányzó populációk következtében sérült az organizáció, gyenge a stabilitás, gyakori eset gombák és rovarok gradációja. A nagyragadozók hiánya és a vad szaporodásának segítése miatt a Paine-féle diverzitási kollapszus, azaz az élelmi hálózatok rövidre záródása tapasztalható szinte mindenütt.

Az erdőknek már csak maradékai vannak, amelyeket nemcsak „ővnünk kell”, hanem regenerálnunk is, ha erdink megőrzését tűzzük ki célul.

Nem elég „a fokozott szakmai odafigyelés”, „felújításuk” céljából. A „természetes erdő” attól természetes és attól erdő, hogy időben állandó. Alkatrészeinek önszabályozott születése és halála, táplálkozása és táplálékká válása, más helyre telepedése és régi helyének földadása közben és eredményeként az erdő mint egész, változatlan szerkezetű, működésű stb. Ha egy kisebb vagy nagyobb területét katasztrófa éri, akkor azt regenerálni is képes. Ha az erdő nem állandó vagy regenerációra már nem képes, akkor nem természetes, vagy nem ép, nem egészséges, esetleg nem is erdő, csak faültetvény.

Fokozott odafigyelésre tehát fogalomtisztázás céljából van igen nagy szükségünk. Faállomány-e, növénytársulás-e, biocönózis-e, élelmi hálózat-e vagy éppen másodfokú organizmus-e az erdő? Az a szakismeret ugyanis, amely elegendő egy egykorú, elegendően faállomány „felújításához”, egyáltalán nem elegendő egy másodfokú organizmus regenerációjának segítéséhez. (Az erdőszakma ebben az esetben a legkevésbé erdőszakma.)

Ha pedig az erdő organizmus, ahogy ezt már az ökológiai kutatások is sejteni engedték, amelyhez a bioszférabiológiai kutatások egyértelmű bizonyítékokat is szolgáltatnak, akkor „a megváltozott körülmények között” éppúgy nem őrizhető meg a ma még létező, lassan pusztuló maradék, mint ahogy a „visszahonosítás” is „anakronizmus”. Természetvédők egyébként ilyen visszahonosítási célt nem tűztek ki maguk elé, róluk ilyesmit feltételezni fölösleges. A természetvédők és a bioszférabiológusok célja nem más, mint hogy minden jelenleg adott feltételhez a megfelelő ökoszisztéma, élelmi hálózat és talaj kialakulhasson. Néhány helyen esetleg az, hogy az eredeti feltételek – például a magasabb talajvízszint – visszaállhassanak. Akármilyen „csiklandós” is ez a feladat, egyáltalán nem lehetetlen. Van, ahol sikerült is már a dolog. Aki „felületes ítélkezéssel a neki nem tetsző dolgokat egyszerűen leradírozza a helyükről”, pl. az utolsó hazai nyárasokat és fűzeseket is a nemesnyár-ültetvények kedvéért, az nem természetvédő vagy hozzá hasonló.

Biztosan nem szakmai érv a hagyományok emlegetése. A hagyományok tisztelete semmivel sem lehet fontosabb, mint állandó ellenőrzésük, kritikájuk, megújításuk. Különösen most, amikor érdeink megőrzése kapcsán semmilyen hagyománnyal sem rendelkezünk. Pusztán hagyománytisztelet alapján még az a bizonyos kőbaltánk sem lenne. A „sztálini” jelző különben sem csak a nemesnyárasokra jogos mint a meghirdetett természetátalakítás egyik leg-szélsőségesebb példájára, hanem a természettel szemben minden emberi cselekedetre. Természetátalakítás, azaz sivataggyártás, a bioszféra élettelenítése nem Sztálin vagy Marx óta folyik, hanem emberré válásunk óta. Marx csak nevet adott neki és megideologizálta, Sztálin csak tudatos programjává tette, amit évezredek óta üzünk anélkül, hogy értenénk, mit is csinálunk.

A sztálini nemesnyárasok emlegetése ezenkívül csak látszólag, csak formájában „politikai szólam”. Kizárólag azért került rá sor, mert a politikai szólamokhoz szokott fülek eddig nem is figyeltek szakmai érvekre, eddig nem is értették a tényekkel való indokolást. Lám, még „a levitézlett módszer” sem volt elég hatásos, még „a puffogó frázis” sem nyitotta ki eléggé „az esetek konkrét leírásának” létező tömegeire is érzéketlen fülek mindegyikét, legfőljebb némelyikét.

A kubikgödörök azon a napon voltak „mesterséges képződmények”, amely napon kiásták őket. Másnap már a természetek birtokai voltak, és azóta is azok. Ma pedig a legtöbb helyen szinte ezek az egyedüli képződmények „a természettől megjelenő élővilág” állandó vizet igénylő részének utolsó maradékai részére. Ezeket a kubikgödöröket elégséges módon vizsgálták már ahhoz, hogy megállapíthassuk: valami, védelemre szoruló akármilyen csak bennük van, másutt sehol. A vizsgálatok bárki rendelkezésére állnak, aki megismerni vagy ellenőrizni kívánja őket. Közismertségük hiánya eddig is csak a kíváncsi emberek hiányán múltott. Területük sincs sehol gazdálkodást szolgáló helyen. Ha ott volna, akkor is a gazdálkodást kellene módosítani érdekükben, hiszen az csak egy módszer, a kubikgödör pedig a megőrzés tárgya. Még „a természet rendjére” sem szabad bízni őket, mert olyan rend jelenleg nincs. Ami van, az csak a folyókat gátak közé, a gondolatokat értelmetlen sablonok és korlátok közé szorító, politikai módszerekkel fenntartott emberi rend. Bizonyosan már nem tart sokáig. Vagy hamarosan megjön az eszünk, vagy ha nem, elfogy az a kevés is, amiről itt még vita folyik.

Állíthatom mindezt 51 évesen, legalább 20 év kutatásai után. Akinek ennyi érv, kutatási eredmény nem lenne elég, annak tetszés szerinti mennyiségben tudok további adatokkal szolgálni. Egyedül ellenérveim nincsenek, pedig azokat is kerestem.

KÁDÁR ZOLTÁN

További megjegyzések dr. Kárpáti László hullámtéri erdőekkel kapcsolatos írásához

A cikkben említett okok mellett a téma – sajnos – az erdész-zöld (környezetvédő) konfliktus egyik csomópontjává vált. A megértés jó szándékával helyezek én is egy követ az útra.

Tapasztalataim a Közép-Tisza vidékére vonatkoznak, itt voltam erdészgyakornok és hét évig vízügyi szakaszmérnök. Bizonyos korrekciókkal észrevételeim talán más, főleg Tisza-völgyi területre is extrapolálhatók.

Szodfridt Istvánt követve (Erdészeti Lapok, 1991. július-augusztus) címszavaim:

Erdőtörténet

A XIX. sz. elejére a mai hullámtéri (nem ártéri) terület erdőben éppoly szegény volt mint az Alföld maga. A szabályozás előtt a folyót csak néhány tíz méteres szélességű galériaerdő szegélyezte, ennek jellemző fafajai a fűzek és hazai nyárok voltak (később szörványosan megjelent az akác is). A szabályozás először gátak építésével kezdődött több mint 200 éve, a fő beavatkozást jelentő mederátvágások 1846-tól az I. világháborúig terjedő időben készültek el, ekkor már – kevés kivétellel – együtt a töltésekkel a jelenlegi nyomvonalon. A töltések védelmére telepített hullámvédő erdősáv 50-80 m szélességben tulajdonképpen megduplázták a fával borított területet, de összefüggő erdőállományról ekkor sem lehetett még beszélni.

A véderdő egyébként fejesfa üzemmodban kezelt fehér-fűz- és hazainyár-fajokból állt. A hullámtéri maradék – az erdő felületét jóval meghaladó – területen szántóföldi művelés folyt, helyenként jelentős szőlőkultúra is kialakult (a bor minősége más kérdés). Az így „berendezett” hullámtér élővilága – főleg madárvilága – a fenti okokból alig tért el a környező területek jellemzőihez képest.

Sztálini erdők

Számtottérvó erdőterület ténylegesen az 1940-es évek végén és az '50-es évek elején végrehajtott telepítések eredményeként alakult ki a hullámtéren, erdőről tulajdonképpen csak azóta beszélhetünk. Nem kizárt, hogy ez az erdősítési hullám politikai felhangokkal is járt, de sem a módszere, sem az eredménye nem hasonlítható a magyar gyapot vagy a gumipitypang hírhedt komédiájához. Az erdősítés gazdasági oka a hullámtéri szántóföldi művelés költség-többletében és nagyobb kockázatában kereshető. A költségeket növelte az a sajátosság is, hogy az átvágások nem változtatták meg a tulajdonviszonyokat, a község gazdálkodóinak hullámtéri földje többnyire a „túlátra” került, a Tiszán átkelve kellett művelni és betakarítani. Azóta azt is tudjuk, hogy a hullámtéri területek hasznosítása az erdő útján a legkézenfekvőbb és leggazdaságosabb, tehát az akkori – erdősítésre vonatkozó – döntést az idő igazolta.

A fajajmegválasztás módja már bizonyosan nem „sztálini”. Tudós elődeink a kőris-tölgy erdőtársulást célozták meg, amikor amerikai kőrist és kocsányos tölgyet telepítettek. Ezek védelmére és előhasznosítás gyanánt ültettek többnyire nemesnyárást, kisebb mértékben hazai nyárat ernyőállományként. A speciális termőhelyi viszonyok miatt sem a kőris, sem a tölgy nem tudott állományalkotó fajjá válni, míg a nemesnyár-ernyőállomány kihasználta a számára optimális tényezőket és uralkodóvá nőtte magát. Ezen tapasztalatokra alapult később az a gyakorlat, amely egyből a nemesnyár-célállományt telepítette.

Mivel ez az erdőtelepítés hozta létre az erdőt magát, ennek köszönhető, hogy létrejött a hullámtér olyan biológiai élőhelye, amelyben megtelepedhetett a ma már tényleg gazdag és védendő állatvilág, főleg a madárfauna. (Például korábban ha tíz évben egyszer disznót lőttek a Tisza-ártéren, az sajtószenzációt okozott. Ma már a vad-disznó szokványos, lehető vad e területen is.) Ezért a „sztálini nemesnyáras” nem biológiai sivatagot adott a vidéknek, hanem feltétele és alapeleme a mai védendő bioszférának.

Hullámterek vízjárása

A hullámtér talaja öntéstalaj, azaz iszap homokerekkel. Emiatt a talajvízszint – gyakorlatilag az egész hullámtéren – a főmeder vízállását követi. Egy vegetációs ciklusban a meder vízjátéka több métert is elér, ezt a nyárasok bírják, a többiek nem biztos.

A mellékfolyókó közép- és felsőszakaszainak mederrendezése és visszatöltéseése következtében a Tisza vízjárása szélsőségesebbé vált, azaz az éves kisvizek egyre kisebbek, a nagyvizek egyre nagyobbak lettek. A kisvizet még csak-csak befolyásolják a közben épített „monumentális vasbeton vízügyi létesítmények” azzal, hogy a tárolt vizet adagolni tudják, de a nagyvizekre hatásuk nem lehet. Ezért növekszik a hullámterek elöntésének gyakorisága és a vízborítás átlagos időtartama is. Ez a tényező is irtotta a kőris-tölgy populációt.

Telepítési mód

A hullámtéren az elöntések és a hordaléklerakás következtében nincs összefüggő gypsint, az erdő alját a szeder, a kinincs, a nád buja szövevénye fedi. A mederoldalon a szeder helyett a bokorfűzes települ meg a többi említett növényvel együtt. Ez a növénytakaró megfiúsít mindenféle természetes felújítást. Kivételt csak a mederoldalon jelent, ahol a bokorfűzes sáv előregedésekor annak védelmében megjelenik a hazainyár-újulat. Ez viszont a hullámtér területének csak elenyésző hányada. Ezen okokból tömegesen alkalmazható gazdaságos felújítási módszer, tehát nagy valószínűséggel csak a tarvágás utáni mélyszántás, majd a (2,40 m sortávolságra) telepített olyan méretű nyáranagy, amely egy idény alatt is állományt képes alkotni. Ha ezalatt felerődik a hazainyár- és fűz-újulat, azt nem a nemesnyár „likvidálja”, hanem a gyom, a szeder, a kinincs és társai. Az természetesen igaz, hogy ezzel a – vagy ehhez hasonló – módszerrel ugyanígy hazai nyárat és fűzet is lehet telepíteni.

✱

A vita lényege: nemesnyárást vagy hazai nyárást telepítsünk-e a hullámtérre.

Abban a felek általánosan egyetértének, hogy például a hazai nyáras – főleg ha idős és ligetes állományú – változatosabb faunát köt le, mint a nemesnyáras. Az sem vitatott, hogy fatömegben és értékhozamban a nemesnyáras vezet. A gond: a kizárólagosságra törekvő igény.

Mint minden erdő, így a hullámtéri erdő is több funkciót elégít ki (védelmi, közjóléti, természetvédelmi, gazdasági

stb.). A Tisza mentén mára már kialakult, hogy melyik erdőréssz milyen elsődleges célú elsősorban. Ahol a természetvédelem alapvetően fontos, ott le lehet mondani a nagyobb fahaszonról, az erdő átalakítható az igények szerint bármilyen – sikerrel kecsegtető – fajösszetételre (hisz a vágásforduló szerencsére igen rövid). Ugyanez áll a közjóléti vagy védelmi funkcióra is. A különleges igények területi kielégítése után maradó erdő viszont legyen gazdasági erdő, ahol a fajajmegválasztást és az erdőkezelést a termőhely és a gazdasági eredmény határozza meg, még akkor is, ha az nem monokultúrás nemesnyáras lesz. Fontos viszont, hogy ehhez a felosztáshoz rendeljük hozzá a tulajdon és a költségviselés viszonyait is, mert a tulajdonos (kezelő) számára gazdaságilag kedvezőtlen magatartátszabályt hatóságilag tartósan előírni nem fér össze a piacgazdasági folyamatokkal.

Majd ha csak azon vitatkozunk, hogy milyen arányban legyenek az egyes funkciójú erdők – akkor nem fogunk sokáig vitatkozni.

✱ ✱ ✱

MERKEL GÁBOR

Az Erdőfenntartási Alap múltja, jelene – jövője?

Történeti áttekintés

„Országos Erdei Alap”-ról első ízben az 1879. évi XXXI. tc. rendelkezett, melynek alapelemeit átvéve, továbbfejlesztve az 1923. évi XX. tc. és az erdőkről és természetvédelemről szóló 1935. évi IV. tc. is megerősített.

Az alap vagyona az állam tulajdona volt. Bevétele az „erdőrendészeti áthágások”, az „erdei kihágások” után kiszabott pénzbírságokból, az eladott állami erdészeti ingatlanok bevételeinek egy részéből, adományokból és a kincstár erdővagyon (1923-38 között az összes erdő 5%-a) működtetésének jövedelmeiből származott.

Kiadásai a közcélú erdőtelepítések, a fásítások, az erdővédelem, az erdészeti tudomány és szakirodalom fejlesztése, az állami erdőbirtok gyarapítása, valamint a természetvédelmi célok megvalósítását szolgálták.

A nem állami tulajdonú erdők felújítási és fenntartási költségei a tulajdonosok terhe volt.

A második világháborút követő államosítások idején az erdőterületek 90%-a került állami vállalatok kezelésébe, és 1957-ig az erdőgazdálkodás fejlesztéséről, az erdők fenntartásához szükséges eszközökről a kormányzati szervek évről évre gondoskodtak. Az erdő újratermelésének költségvetésből történő finanszírozása azonban egyre nagyobb terhet jelentett, ezért a kormány 1957-ben létrehozta az Erdőfenntartási Alapot, és az erdők fenntartásáért való felelősséget a szakágazatra ruházta.

Az alap kezdetben csak az állami szektorban működött. A szövetkezetek erdőfelújítási és -fenntartási többletköltségeit 1976-ig a támogatási rendszerük biztosította. 1976-tól napjainkig azonos elveken, de egymástól függetlenül működnek az állami erdőgazdaságok, az állami gazdaságok, a mezőgazdasági termelőszövetkezetek és az erdőbirtokosságok alapjai, amelyeket a MÉM, illetve az FM erdészeti és faipari részlege kezel, illetve kezel. A HM erdőgazdaságoknak elkülönített Erdőfenntartási Alapja van.

Az alap bevételeinek és felhasználásának módját 1991-ig miniszteri szintű, több tárca együttes rendeleteivel szabályozták. Az alacsony szintű jogszabály lehetővé tette a

Tarra vágott terület talajának vizsgálata

Az USA-beli Vermont állam területén tarvágást végeztek, és a vágás előtt majd utána vizsgálták a talaj tulajdonságait. A kísérletet azzal is szélesítették, hogy kétféle – hagyományos és teljesfás – kitermelést alkalmaztak. A talajvizsgálatok fontosabb megállapításai: a talaj térfogatnövekedése mindkét termelési mód mellett enyhén nőtt, de két év után már helyreállt az eredeti állapot. A kitermelés módja nem volt hatással a talaj oxigéntartalmára. A tarra vágott és erdővel borított talajok hőmérsékletében különbségek mutatkoztak, az utóbbiak télen melegebbek, nyáron hűvösebbek maradtak. Az újratelepítés után azonban ezek a különbségek gyorsan eltűntek.

A bemutatott vizsgálatok arra utalnak, hogy a gyakran vitatott tarvágások hatását hazánkban is érdemes lenne módszeres talajvizsgálatokkal ellenőrizni, ellenkező esetben csak feltételezésekre hagyatkozva tudjuk a műveletet megítélni.

Ref.: Szemerey Tamásné

gyakori módosítást, az éppen aktuális érdekeknek megfelelően. A társadalom fokozatos demokratizálódásával az Alap kezelését, működtetését egyre gyakrabban érték jogos, de a tájékoztatatlanságból is fakadó kritikák, mint pl. a szektorok „diszkriminatív” megkülönböztetése vagy a befolyt pénzeszközök ellenőrizhetetlen felhasználása.

A szektorsemlegességet, az esélyegyenlőséget követelő tábor azonban figyelmen kívül hagyja a következőket:

— Amíg az erdőgazdaságoknál az erdőgazdálkodás főtevékenység, addig a többi mezőgazdasági nagyüzemben csupán kiegészítő vagy melléktevékenység.

— Az elmúlt negyven évben 100%-ban állami támogatásból megvalósult mintegy 600 ezer ha telepített erdő 80%-a az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek kezelésében, tulajdonában van.

— A befektetett tőke megtérülési ideje nem azonos az egyes szektorokban és ez nem elhanyagolható szempont, még akkor sem, ha a tőke hozadéka a rövidebb idő alatt netán kisebb.

1. táblázat

Az erdőterület vágáskorok szerinti megoszlása a fő szektorokban

Gazdálkodói csoport	Vágáskor szerinti %-os megoszlás		
	rövid	közepes	hosszú
Erdőgazdaságok	16	20	64
Állami gazdaságok	63	23	14
Termelőszövetkezetek	46	24	30
Erdőbirtokosságok	4	13	83
Országos átlag	27	21	52

— A szektorsemleges járulékelvonás csak addig jogos követelés, amíg a különbözeti járadéknak csak azon része kerül átcsoportosításra, amely valóban a természeti különbözőségekből ered. Ez ma már messze nem elég az

erdőfelújítási és erdőfenntartási munkák költségeinek egy-
séges alapról történő finanszírozására. Azt viszont senki
sem kívánhatja, hogy a munkából származó jövedelmeket
is központosítva olyan elosztási rendszer működjön, amely
valamennyi erdőgazdálkodónak azonos jövedelmi szintet
biztosít tevékenysége révén.

— Az egyes tulajdoni formák között különbséget tettek
a törvények is. (Pl. Polgári Törvénykönyv, Szövetkezeti
törvény, Földtörvény stb.)

Összegezve megállapítható – csupán az elmondottak
alapján is –, hogy az alap mőködésére igen bonyolult
feladat, és a legjobb módszert még nem találtuk meg.

Az Alap működésének jelenlegi problémái

Nyugodtan állíthatjuk, hogy 1991. évben az alap műkö-
désképtelen, mivel folyamatosan már nem képes betölteni
szerepét. Válsága az előző politikai és gazdasági rendszer
ideológiájából is fakad. Az erdész szakemberek sem voltak
mentesek attól – és ez a szemlélet jelenleg is erősen él –,
hogy mindent ellenőrzésük alá vonjanak. Az alap forrásai
behatároltak, ugyanakkor a felhasználás körét egyre bőví-
tették az erdőnevelés teljes folyamatára számtalan ellen-
őrzési pont beiktatásával, amelyekhez természetesen
pénzügyi elszámolás is tapad. Így a gazdálkodás felelős-
ségét gyakorlatilag átvállalták a szakágazatot irányítók. Az
erdő kezelői vagy tulajdonosai csak azokat a (az erdő
fenntartása szempontjából egyébként nélkülözhetetlen)
feladatokat hajlandók elvégezni, amit az állam megfizet.

Az erdőfenntartás pénzügyi finanszírozása problémát
mindaddig nem jelentett, amíg a fakitermelés mennyiségi
növelésének lehetősége nagyobb volt, mint az erdőfelújítási
és erdőnevelési feladatok növekedési üteme, valamint
a költségek növekedését a faárak emelésével ellensúlyozni
lehetett. Elérve azonban a fakitermelési lehetőség felső
határát (6,0-6,3 millió bruttó m³ véghasználat), az erdőmű-
velési feladatok növekedése még nem kulminált. Jól szem-
lélteti ezt a folyamatot a 2. táblázat adatai.

2. táblázat:

A fakitermelés és az erdőfelújítás 1976-1990 között

Év	Véghasználati fakitermelés	Keletkezett aktuális kötelezettség	Erdőfelújítás		Felújítási kötelezettség alá vont
			első kivétel	befejezett	
	1000 bruttó m ³	hektár			
1976	5331,6	17 464	16 660	15 601	102 603
–					
1980.	5509,9	18 658	18 710	16 016	101 800
–					
1985.	5898,6	22 982	18 524	16 804	120 043
1986.	6002,1	22 434	20 424	16 192	126 120
1987.	6107,0	21 950	23 072	17 024	128 256
1988.	6144,0	21 933	25 720	19 389	135 750
1989.	6103,9	21 952	24 811	18 955	139 482
1990.	5050,2	21 146	26 218	20 716	140 672

(Az üres terület örvendatosan csökkent, 1990. évben
csupán 13 528 ha.)

A véghasználati fakitermelés 1990. évi egy millió m³-es
csökkenése nem csupán a piaccal van összefüggésben,
hanem igen nagy szerepe van ebben az erdőfelújítások
helyzetének és nem utolsósorban a politikai-gazdasági
rendszerátalakítás következményeinek. Az egy millió m³ ter-

„Alávont terület”

*Nyelvében él a nemzet – tanultuk egykoron. De hogy az
ördögbe’ éljünk benne, ha a hivatalosok torzszülötteket hoz-
nak a világra és hatalmi szóval tartják őket életben. Ilyen a
címadó kifejezés is. Nem lehetne ezt a magyarra fordított
németet netán magyarul felcserélni? Lehetne talán „erdő-
sítési terület” vagy éppenséggel más is, de jó lenne, ha ezt a
szógyomot mielőbb kiirtanánk hivatalos szóhasználatunk-
ból!*

A morgolódást leírta:

Dr. Szodfridt István

meléscsökkenés az alap bevételeit mintegy 250-300 millió
Ft-tal mérsékelte. Emellett az alappal szembeni tartozások
egyre növekednek a gazdálkodók fizetőképességének le-
hetetlen helyzete miatt.

Az alap terheit ugyanakkor tovább növelik az erdőtele-
pítések befejezett állományának erdőnevelési költségei. A
költségvetési forrásból az erdőtelepítéseket ugyanis csak
a befejezésig finanszírozza a jelenlegi rendszer. Részben
ez is magyarázata annak, hogy az ország erdőterületének
37%-án gazdálkodó állami gazdaságok és szövetkezetek
jelenlegi erdőművelési költségigénye közel akkora, mint a
62%-os részarányú erdőgazdaságoké. Annak ellenére,
hogy a mezőgazdasági üzemek magasabb tőrárt fizettek
a fakitermelések után mint az erdőgazdaságok, a szektor
szintű önfinanszírozás mégsem volt megteremthető. Az
elmúlt öt évben az erdőgazdaságok alapjából 316 millió
Ft-ot kellett átcsoportosítani az állami gazdaságok és a
szövetkezetek alapjába az erdőművelési munkák finanszí-
rozására. E két szektorban 1991. évi fedezethiány 200
millió Ft. Ezt tetézi még a termelőszövetkezetek alapjának
140 millió Ft-os tartós hiánya, ami ugyanilyen összeget köt
le az állami erdőgazdaságok alaprészből.

Az Erdőfenntartási Alap mindezek ellenére még 1991.
évben is betölthette volna eddigi szerepét egy előrelátóbb,
gondosabb pénzgazdálkodás mellett. A fakitermelések
mennyiségének növekvő időszakában felhalmozódó tőkét
– 1980-1988 között mintegy 600 millió Ft-ot – azonban az
Erdészeti és Faipari Hivatal vezetői (a Pénzügy-
minisztérium és az Országos Tervhivatal egyetértésével)
visszaosztották a gazdálkodóknak különféle fejlesztési cé-
lokra, nem számolva azzal, hogy a fakitermelési csúcsokat
évek múlva követik majd a művelési csúcsok. A fakiter-
melés erőteljes csökkenése (1991. évi terv véghasználatok-
ban csupán 4,9 millió m³, az üzemtervi lehetőség 81%-a),
az erdőművelési feladatok tartósan magas szintje mellett
most az alap egyensúlya csak a járulékelvonás növelésé-
vel valósítható meg. Ennek viszont korlátot szab a fakiter-
melés jövedelmezősége.

Az ágazat új vezetői kiürült kasszával szinte tehetetlenül
kénytelenek szemlélni az erdőgazdálkodók nagyobbik há-
nyadának vergődését. A gazdasági átalakulás nehézsé-
gei, a tulajdoni viszonyok lassú rendeződése, számos
létfenntartású törvény hiánya – az előzőekben elmondot-
takon kívül is – bénítólag hat az alap működésére.

A jövőt illetően – még törvényi előírás esetén is – szá-
molni kell azzal, hogy a jelenlegi elvonási és finanszírozási
rendszer működése képtelen. Az 1500-1600 erdőt kezelő
vagy birtokló szervezet a tulajdoni viszonyok megváltozá-
sával több tízezerre nőhet, míg az erdőfelügyelők számá-
nak növelése irreális remény. A jelenlegi elszámolási rend-
szer kezelhetetlen. Kormányzati körökben az Erdőfenntar-
tási Alap megszüntetésére is történt javaslat.

HOLDAMPF GYULA

Adósságállomány az erdőfelújításban

Az 1990-es esztendővel egyrészt ismét lezárult egy ötéves ciklus, ami még a korábbi ötéves népgazdasági tervek által meghatározott szakaszosság utólagos következménye, másrészt ezzel egyidejűleg 20 éve annak, hogy ágazatunkban bevezetésre került az alapvetően még ma is érvényben lévő gazdasági szabályozó rendszer, valamint alakultak ki az egyes gazdálkodó szektorok területi arányai, viszonyai. Időszerű tehát a rendelkezésünkre álló adatsorokból levonható következtetések értékelése az ágazat előtt álló változások küszöbén, hogy kezelhetők legyenek szakmai alapproblémáink az előttünk álló, rendkívül nehéznek ígérkező időszakban.

1. táblázat

Az erdőfelújítás alakulása az 1975-1990. években

Egység: ha

Megnevezés	A keletkezett aktuális kötelezettség		Kötelezettség alá vont terület	Első kivitel		Befejezett	
	összesen	éves átl.		összesen	éves átl.	összesen	éves átl.
1975-80.	89 624	17 924	101 800	87 250	17 450	83 590	16 718
1980-85.	104 266	20 853	120 043	95 957	19 197	81 470	16 294
1985-90.	109 472	21 894	140 672	118 817	23 763	91 354	18 271

Már az is elgondolkodtató az 1. táblázat adatai alapján, hogy a 15 év előtti 17-18 ezer ha éves véghasználati területtel szemben az utóbbi években közel 22 ezer ha-ról kellett évente a mára legalább fél millió m³-rel kevesebb és valószínűleg gyengébb minőségű véghasználati fatömeget „összegereblyézni”. Az utóbbi évek elismerésre méltó erőfeszítései ellenére is igazán az jelzi a súlyos gondokat, hogy az erdőtelepítés vonatkozó adataival együtt az ország erdőterületének mintegy 10%-a nem befejezett erdő; továbbá jelenleg már legalább 30-40 ezer ha folyamatban lévő erdőfelújítást görget az ágazat maga előtt többletfeladatként az évről évre belépő „normál” kötelezettség által meghatározott tevékenységen felül. Ha ehhez hozzászámítjuk azokat a nyilvánvalóan már el nem hanyagolható kedvezőtlen ökológiai (a közel 10 éve tartó száraz időjárási periódust, a talajvízszint jelentős mértékű csökkenését, az ipari légszennyezés negatív hatásait és a már ökológiai egyensúlyi problémát jelentő túlszaporodott nagyvadállomány károsításait) és ökonómiai körülményeket (elsősorban az Erdőfenntartási Alap pénzügyi ellehetetlenülését stb.), akkor mindez eleve determinálja a szakma előtt álló időszak rajthelyzetét (szemben pl. a korábbi „sikerágazat” időszak mesterkélt megítélésével).

Pontosabb képet kapunk az erdőfelújítás gondjairól, ha részletesebben elemezzük az utolsó két esztendő, illetőleg tényszerűen év legjellemzőbb adatait, s folyamatában vetjük össze a megelőző 5-10-15 év tendenciáival. Az 1990-es naptári évben 21 146 ha erdőfelújítási kötelezettség keletkezett, amely 806 ha-ral kevesebb az előző évi kötelezettségnél, s az előző 10 év 21 398 ha-os éves átlagánál 252 ha-ral kevesebb. Az erdőfelújítás első kivitelének tényszerűen teljesítése 26218 ha, amely a keletkezett kötelezettség 124%-a, s amely meghaladta az előző, szintén magas, 24811 ha teljesítést; az előző 10 év 21 012 ha évi

átlag teljesítésénél 5206 ha-ral több. Jellemző, hogy az utóbbi 15 évben ez abszolút értékben – a rendkívül aszályos időjárás ellenére – kiemelkedően magas teljesítmény, de az adott évben keletkezett kötelezettség viszonylatában is kedvezően magas.

Az üres terület az 1989. évi 16 382 ha-ról 13 528 ha-ra csökkent. Az utóbbi négy évben az első kivitelben végzett nagy teljesítésnek köszönhető, hogy az üres terület az 1986. évi legmagasabb, 21 063 ha-os szintről négy év alatt 7535 ha-ral csökkent. Ez jelentős pozitívum a gazdálkodók munkájában. Az első kivitelű erdőfelújításból 6% a természetes mag, 24% a természetes sarj és 70% a mesterséges erdősítés. Ezek az arányok az előző évinél nem nagyon kedvezőbbek, mert a természetes mag 1%-kal tovább csökkent, míg a természetes sarj 1%-kal kevesebb, a mesterséges erdősítés viszont 2%-kal több mint 1989-ben.

2. táblázat

A fajokcsoportok alakulása az erdőfelújítás első kivitelében

Megnevezés	ha		%	
	1989	1990	1989	1990
Tölgy	4062	4498	16	17
Cser és egyéb kemény-lombos	1794	2139	7	9
Bükk	860	831	4	3
Akác	9277	8792	37	34
Nemes nyár és fehér fűz	4796	5342	19	20
Hazai nyár és egyéb lágylombos	1874	2037	8	7
Erdőfenyő	978	1024	4	4
Feketeenyő	677	999	3	4
Luc- és egyéb fenyő	493	556	2	2
Összesen	24 811	26 218	100	100

Figyelemre méltó, hogy az első kivitelben az előző évihez viszonyítva 3%-kal csökkent az akác részaránya, ezzel szemben 2%-kal nőtt a cser és egyéb kemény lomb aránya. A fenyők részaránya jelentősen csökkent a megelőző évtizedhez viszonyítva (2. táblázat).

A befejezett erdőfelújítás tényszerűen teljesítése 20 716 ha, a keletkezett kötelezettség 98%-a, és az előző évi befejezett erdőfelújításnál 1761 ha-ral több; az előző 10 év 16 901 ha-os egy éves átlagát pedig 3815 ha-ral haladja meg. A befejezésben az utóbbi 15 évben – a rendkívül hátrányos időjárási körülmények ellenére – ez a legmagasabb érték. Más megközelítésben, figyelembe véve a kötelezettség keletkezésétől a befejezésig szükséges, átlagosan 6-7 évet, a befejezett területet reálisan az 1983., 1984. naptári évben keletkezett kötelezettség átlagával célszerű összevetni (ez 20 779 ha). Az 1989/90-es tényszerűen évben befejezett erdősítés ennek 99,7%-a. *Mivel ezt a gyakorlatilag 100%-os teljesítést is beárnyékolja a megelőző évek elmaradása a befejezésben, az 1990. év kimondottan jó eredménye továbbra is kevés az egyensúly helyreállítására.*

Az aktuális kötelezettség alá vont, folyamatban lévő erdősítés területe az ez évben keletkezett aktuális kötelezettség és a befejezett erdősítés közötti különbség miatt is tovább nőtt az 1989. évi 139 482 ha-ról 140 672 ha-ra. Sajnos ez az 1190 ha-os növekedés további visszaesést jelent az 1986. év előtti időszak kritikus állapotaihoz. Az egyensúlyi helyzet kialakítása miatt a következő években a befejezett erdősítések területének fokozatosan el kell érni, majd meg kell haladnia legalább 23 ezer ha-t.

A befejezett erdősítésből 10% a természetes mag, 32% a természetes sarj és 58% a mesterséges erdősítés aránya. A természetes mag eredetű erdősítés aránya 1%-kal csökkent; a mesterséges erdősítés aránya további 2%-kal kevesebb, míg a természetes sarjeredetű erdősítés aránya további 3%-kal több az előző évinél. Ezek negatív tendenciák. A természetes sarj eredetű erdősítések aránya évek óta tartó növekedésének egyik oka az, hogy az akác részaránya tartósan magas a befejezett erdősítésekben is, s ennek jelentős része továbbra is sarj.

3. táblázat

A befejezett erdőfelújítások fajajcsoportok szerinti alakulása

Megnevezés	ha		%	
	1989	1990	1989	1990
Tölgy	2538	2465	13	12
Cser és egyéb kemény-lombos	1542	1738	8	8
Bükk	530	565	3	3
Akác	7912	8497	42	41
Nemes nyár és fehér fűz	2595	3584	14	17
Hazai nyár és egyéb lágy-lombos	1437	1600	8	8
Erdelfenyő	1224	982	6	5
Feketefenyő	615	660	3	3
Luc- és egyéb fenyő	562	625	3	3
Összesen	18 955	20 716	100	100

A 3. táblázatban szembetűnő változás a nemes nyárak és a fehér fűz részarányának 3%-os emelkedése a befejezett erdősítésekben az előző évi arányokhoz viszonyítva, valamint a fenyők arányának további csökkenése.

4. táblázat

A folyamatban lévő sikeresen erdősült terület fajajcsoportjainak az alakulása

Megnevezés	ha		%	
	1989	1990	1989	1990
Tölgy	27 813	27 704	28	27
Cser és egyéb kemény-lombos	10 332	11 126	10	11
Bükk	6 214	6 227	6	6
Akác	25 748	25 593	26	25
Nemes nyár és fehér fűz	11 723	12 596	12	12
Hazai nyár és egyéb lágy-lombos	6 143	6 316	7	7
Erdelfenyő	4 822	4 913	5	5
Feketefenyő	3 496	3 640	3	4
Luc- és egyéb fenyő	3 172	3 042	3	3
Összesen	99 463	101 157	100	100

Az összes felújítás alatt lévő állományban a sikeresség mértéke 80%, s ez megfelelő az előző évek adatainak (4. táblázat). Az előző év térszámait viszonyítva nincsen lényeges eltérés a fajajcsoportok arányaiban. A tölgy 27%-os aránya még mindig a legmagasabb a sikeresen erdősült területeken. Ennek alapján elvárható lenne, hogy a tölgy a befejezett erdősítésekben az 1990. évi 12%-ot jóval meghaladó mértékben legyen képviselve, még annak figyelembevételével is, hogy az átfutási ideje a kezdéstől a befejezésig egyike a leghosszabbaknak. A tölgy-célállományok befejezését továbbra is leginkább a vadkár késlelteti, valamint az ápolások időnkénti elhanyagolása. Tény, hogy a vad szájából nehezen nő ki, s ezért a károsítás is hosszabb ideig tart, mint a gyorsan növő fafajok esetében. Az erdő és vadgazdálkodás egyensúlyának megteremtése (elsősorban a túlszaporodott nagyvadállomány tervszerű, de radikális apasztása révén), valamint az ápolások következetes és időben való elvégzése sokat javítana a helyzeten. A túlszaporodott nagyvadállomány miatt továbbra is költséges vadkárelhárító kerítések építésével kell elősegíteni a sikeres felújítást.

Az 1 ha befejezett erdőfelújításra az átlagos erdősítési munkaráfordítás 1990-ben is 1,5 ha volt. Az 1,5 ha átlagos munkaráfordítás 15 évre visszatekintve viszonylag kedvező érték. Az átlagos átfutási idő a befejezésig 1990-ben is 6,4 év, ami 15 év viszonylatában számottevően nem javult. A hátralék az utóbbi öt évben – a fontosabb gazdálkodó szektoronként – az 5. táblázat szerint alakult.

5. táblázat

Az erdősítési hátralék alakulása

Me: ha

Szektor	1986	1987	1988	1989	1990
Erdőgazdaságok	2439	2463	2596	2642	3262
Állami gazdaságok	676	601	825	1197	926
Termelőszövetkezetek	2438	2676	2684	2328	2272
Egyéb	171	205	235	236	225
Összesen	5724	5955	6340	6403	6685

Összefoglalásként – a nyilvántartott erdőfelújítási hátralékok lassú növekedése ellenére is – megállapítható, hogy az erdőfelújítás első kivételében az utóbbi öt év eredményeként némi kedvező változás tapasztalható, s alapvető feladat ennek megtartása. Az erdőfelújítások befejezésében az eddigi tevékenység nem elegendő az egyensúly helyreállítására, ezért a befejezésben elmaradó gazdálkodóknak a következő években nagyon nagy erőfeszítéseket kell tenni, de nemcsak az erdőfelújítások terén, hanem ezzel egyidejűleg a nagyvadállomány elfogadható szintre csökkentése, illetve csökkentetése által is. Így a befejezési ütem elfogadható szintre történő emelése automatikusan magával hozná a hátralék csökkenését és a kötelezettség alá vont terület növekedésének a megállítását, később annak mérséklését is. Ha mindez jó minőségű munkával is párosul, akkor az erdőfelújítás egyértelműen szolgálja a szakszerű erdővagyon-gazdálkodást.

Erdőirtás Amazóniában...

Az amazóniai őserdő mind nagyságával (5x106km²), mind összetételével, mind a világon a legnagyobb folyórendszerével egyedülálló. Területén a fakitermelés, a mezőgazdasági művelésbe vonás, átalakítás legelővé vagy más hasznosításra 1940 és 1985 között jelentősen megnövekedett. Az erdőterületek az 1850-es állapotokhoz képest 28%-kal csökkent, s ez a folyamat napjainkban ijedősen felgyorsult. A jövőről sötét képet festenek az erdőirtás lehetséges következményei:

— jelentős tápanyagvesztés, amely bizonyos talajadottságok miatt (pl. alacsony szorpciós kapacitás) műtrágyával nem pótolható;

— felszíni erózió, erős „homokosodás”, a trópusi esők zuhatagának kitett csupasz talaj tömörödése;

— a tömörödés következtében csökken a talajba szivárgó víz mennyisége, nő a felszíni elfolyás, megváltozik a folyók vízhozama;

— csökken az evapotranszpiráció;

— csökken az évi esőzés;

— egyenlőtlenebbé válik a csapadék évi eloszlása (hossz-

szabb-rövidebb szárazságok), ami rontja a megmaradt erdők életfeltételeit is,

— hirtelen képződnek árhullámok az esős évszak kezdetén;

— a hordaléklerakodás meggyorsul mind a folyómederben, mind a folyók árterén;

— alacsonyabb vízállás a száraz évszakokban — rosszabb hajózási lehetőségek;

— a folyók vízrendszerének stabilitása meginog;

— a levegő és a talaj hőmérséklete emelkedik, kezdetben az erdőirtások, később Amazónia teljes területén;

— nő a levegő CO₂-tartalma;

— a föld leggazdagabb és legváltozatosabb génkészlete megsemmisül, növény- és állatfajok százai halnak ki;

— őshonos emberi kultúrák pusztulnak el.

Ezek a várható következmények Amazónia életének, az emberi kultúrát is magában foglaló életformáknak és a bioproduktivitásnak visszafordíthatatlan elszegényítését jelentik.

Forest Ecology and Management, 38 1991 cikke nyomán Szemerey Tamásné

BARNA TAMÁS

A hosszú távú erdőtelepítési program

A mezőgazdaság általános válsága elérte Magyarországot is. A gazdaságtalan termelés következtében egyes számítások szerint 1,0-1,2 millió ha mezőgazdasági földterület szabadul fel, válik parlaggá. Ezt a területet erdőtelepítéssel lehet legjobban hasznosítani. Az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya elkészítette az első 150 ezer ha erdőtelepítési programját, amelyet 2000-ig kívánnak lefuttatni. Ha ezt sikerül megvalósítani, akkor az ország erdőssége megközelíti a 20%-ot.

Az erdők iránt megnyilvánuló egyre nagyobb és sokrétűbb igények (fatermelés, környezetvédelem, egészségvédelem) szükségessé teszik természetes erdeink tehermentesítését, ami azáltal érhető el, hogy a fatermelési funkció egy részét átvisszük az erdőtelepítésekbe. Közben persze az erdőtelepítéseknek is lehet környezetvédelmi és egészségvédelmi funkciója (pl. erdősávok).

Az ország jelenlegi erdőssége 18%, ha sikerül a távlati 1,0-1,2 millió ha erdőtelepítést megvalósítani, akkor az erdősség mértéke el fogja érni a 29-31%-ot. Számításba véve azt, hogy egyrészt a mezőgazdaságtól átvett területek között lesz erdősíthetetlen is, másrészt azt, hogy főleg a leendő magán erdőtelepítések nem mind kerülnek erdőművelési ágba — mert esetleg csak egy fatermesztési ciklusra telepítik őket —, a tartós erdősség ennél lényegesen kisebb lesz. Várhatóan 22-23% körül áll be, amely megfelel az ország területéből éghajlati és talajtani szempontból erdősítésre alkalmas területnek.

Az elfogadott program

A kormány 1987-ben már elfogadta a hosszú távú erdőtelepítési programot (5029/1987. sz. Korm. hat.). Az időközben bekövetkezett rendszerváltás, kormányváltás, a

költségvetés átalakítása a program újbóli elfogadtatását tette szükségessé.

Az új előterjesztés is 150 ezer ha erdőtelepítéssel számol 2000-ig, majd az elkövetkező 50 évben újabb 700 ezer ha telepítést tervez a lehetséges 1,0-1,2 millió ha-ból. Ennek maradéktalan megvalósítása 27%-ra emelné az ország erdősségét. Az erdőtelepítések 80%-a fatermesztési célt, 20%-a elsősorban védelmi funkciót tölt be.

Az első 10 éves szakaszra két változatot dolgoztak ki. Az egyik változat szerint évente egyenletes teljesítéssel valósulna meg a program. A második változat szerint — figyelembe véve az ország pénzügyi helyzetét, a felkészülés és a beindulás nehézségeit — fokozatos felfutást terveznek az első szakaszban, míg a másodikban egyenletes, de emelt szintű teljesítési ütemet írnak elő.

Év	1991	1992	1993	1994	1995 - 2000
Terület (ha)	9 000	11 000	13 000	15 000	17 000 / év
Összesen				48 000	102 000 150 000

A program finanszírozási rendjének pozitív vonása, hogy minden tulajdonformának biztosít valamilyen támogatást. Az állami területen fenntartja a teljes támogatást, egyéb területen az alábbi részleges támogatások bevezetését tervezi:

— egyszeri, vissza nem térítendő állami támogatás a szaporítóanyag-beszerzésre, központi keretből;

— kedvezményes kamatozású és futamidejű hitel nyújtása központi keretből, szintén ültetési anyag beszerzéséhez. A kamatkedvezményt kamattérítés formájában képzelel el a tervezet, ennek mértéke a mindenkorin kamat 25%-a, a törlesztést a 20. évtől kell megkezdeni.

A támogatást versenytárgyaláson lehet elnyerni. Itt a 100%-os állami támogatás maximált árként működik. A versenytárgyaláson az vehet részt, akinek van:

- erdőtelepítésre alkalmas földje,
- ültetési eszköze,
- minősített csemetéje,
- erdőtelepítési kiviteli terve.

A támogatást az a pályázó nyeri el, aki a maximált áron belül a legkedvezőbb ajánlatot teszi. A nyertessel az erdőfelügyelőség szerződést köt a kivitelezésre. Az alapvetően védelmi célú telepítésekhez továbbra is teljes körű támogatást biztosít a program.

A pénzügyi forrás megteremtése végett a program javaslatot tesz erdőtelepítési alap létrehozására a fa- és faalapanyagú termékek importjához kapcsolódó járulékból. A biztos forrás mellett lehetővé válna az egyenletes mennyiségű és megfelelő fajokösszetételű szaporítóanyag-termelés, a megfelelő minőségű műszaki előkészítés.

A cél az, hogy az állami költségvetés ingadozó teljesítőképességétől független, biztos pénzügyi forrás álljon rendelkezésre az erdőtelepítések finanszírozására.

Észrevételek, javaslatok

Az erdőtelepítések folyamán elsőbbséget kell adni védelmi rendeltetésű telepítéseknek:

- erózióknak kitett területeken,
- mezővédő erdősávrendszerek esetében,
- öntöző- és vízelvezető csatornák fásításához.

A mezővédő erdősávrendszerek telepítésében rejlő többszörös lehetőségeket nem használjuk ki. Egyes számítások szerint fakitermelésünk akár évi 1,0-1,2 millió m³-rel is növelhető lenne az erdősávokban megtermelt fa révén. Emellett az erdősávok területigényüket jóval meghaladó mértékben növelik a mezőgazdasági terméseredményeket. Ezt ma már nemzetközi – köztük osztrák és francia – kutatások is alátámasztják.

De nem használjuk ki az öntöző- és vízelvezető csatornák fásításában rejlő lehetőségeket sem. Külön figyelmet kell fordítani a szennyvízöntözéses nyárültetvényekre, valamint a papír- és forgácsalapanyagot biztosító miniro-tációs, dendromassza-termelő nemesnyár-ültetvényekre. Az előbbieket jelentősen elsősorban az energiatakarékos, környezetbarát szennyvíztisztítási módszerben rejlik, a fatermelés tulajdonképpen másodlagos – bár nem elhanyagolható – cél.

A támogatási formák közül a kedvezményes hitelt kedvezőbbnek tartom. A törlesztéseket az erdőtelepítési alapban lehetne akkumulálni. Addig is szükség lenne azonban alapjellegű forrásra az erdőtelepítések finanszírozásához. Emiatt minél előbb be kell vezetni a programban javasolt importjárulékot, és ezenkívül a hazai feldolgozású fűrészipari termékekre is elő kellene írni bizonyos mértékű járulékot. (Ennek mértéke Franciaországban 4,7%, beleértve az elsődleges választékokat is, kivéve a tűzifát, ezenkívül a papírfelhasználás után is fizetni kell járulékot. Ott azonban egységes erdészeti alap működik 1946 óta.)

A versenytárgyalás rendszerét hibás elképzelésnek tartom. Az ehhez hasonló pályázati rendszer, amit a 80-as évek első felében vezettek be, egyszer már kudarcot vallott, szép csendben kimúlt. A támogatást mindenkinek meg kell adni, aki előzetesen igazolja, hogy rendelkezik:

- saját tulajdonú földdel, vagy
- olyan bérleti szerződéssel, amely lehetővé teszi számára a min. 20 éves vágásfordulójú fatermesztést,
- engedélyes csemetekerttel kötött termeltetési szerződéssel,

— jóváhagyott erdőtelepítési kiviteli tervvel.

Azokkal, akik elnyerték a támogatást, az erdőfelügyelőség valóban kössön szerződést, s ez tartalmazza a támogatás folyósításának, visszafizetésének feltételeit, az erdőtelepítések megkívánt műszaki paramétereit, az erdőfelügyelőségnek az ellenőrzéssel kapcsolatos kötelességeit és feladatait. Ültetési eszközzel nem kell feltétlenül rendelkeznie az erdőtelepítőnek. Mind a talaj-előkészítést, mind az ültetést, sőt az ápolásokat is elvégeztetheti bér munkában vállalkozókkal.

Külföldi vállalkozóknak is lehetőséget kell adni erdőtelepítési bér munkára. A távlati program európai jelentőségű erdőtelepítést irányoz elő. A költségvetés terheinek csökkentése végett meg kellene próbálni olyan kivitelezők bevonását a programba, akik akár világbanki támogatást is meg tudnak szerezni, mert más földrészekben már végeztek erdőtelepítést a Világbank támogatásával. Ez azzal a további előnnyel is járna, hogy korszerűsödne csemetetermelési és erdősítési technológiánk és technikánk.

Előfordulhat olyan eset is, hogy az erdőtelepítő nem vesz igénybe állami támogatást. Ebben az esetben az erdőfelügyelőségnek semmilyen beleszólása nem lehet az erdőtelepítésekbe. A tulajdonost mindössze arra lehetne kötelezni, hogy néhány statisztikailag fontos adatot (helyrajzi szám, terület, faj, hálózat) megadja az országos adattár számára. Minden erdőtelepítésnél – különösen a magánerdőknél – meg kell adni a tulajdonos választási lehetőségét arra, hogy egy erdészeti termelési ciklus után eldönthesse, hogy továbbra is fenn akarja-e tartani az erdőművelési ágat, vagy vissza akarja állítani a mezőgazdasági művelést. Véglegesen erdőművelési ágba csak azokat a telepítéseket kellene vonni, amelyeket továbbra is erdőként kívánnak kezelni. Ez a szabadság elősegítené a földek ésszerű hasznosítását. Ugyanakkor keményen büntetni kellene a műveletlenül hagyott földekért.

A műveletlen földek erdőtelepítéssel történő hasznosítása esetén legalább 20 évi földadómentességet kell garantálni védelmi rendeltetésű telepítés esetén mindaddig, amíg az erdősítés létezik. A fatermesztésből származó jövedelem után, tekintettel a hosszú megtérülési időre megfontolandó a jövedelemadó-mentesség is.

Végezetül az alábbiakat szeretném hangsúlyozni:

— elsőbbséget kell adni a védelmi rendeltetésű telepítéseknek;

— ezen túlmenően az erdőtelepítéseket olyan termőhelyeken és olyan gyorsan növvő fajokkal kell megvalósítani, amelyek lehetővé teszik a tömegtermelést. Így természetesen erdeink legalább ettől a nyomasztó tehertől megszabadulnak;

— papír- és forgácslapgyáraink körül támogatni kell az alapanyag-termelő, miniro-tációs ültetvények telepítését;

— az import- és fűrészipari járulék mielőbbi bevezetésével meg kell teremteni az erdőtelepítések szilárd alapját;

— műveletlen földterület erdőtelepítéssel történő hasznosítása esetén min. 20 évi földadómentességet kell biztosítani; ugyanakkor vissza kell állítani a művelési kötelezettséget, aminek elmulasztása esetén szankciót kell alkalmazni;

— minden lehetséges módon fel kell gyorsítani az erdőtelepítési programot, különösen az Északi-középhegységben és a Nyírségben, ahol a program jelentősen hozzájárulhat a munkanélküliség enyhítéséhez.

DR. MAJER ANTAL ny. egyetemi tanár

A csertermesztés problematikája

Az Országos Erdészeti Egyesület Erdőművelési és Fahasználati Szakosztálya tatabányai, 1991. május 9–10-én tartott ülését a csernek szentelte. Feladatunk volt, hogy a „hol hagyjuk, s hol váltjuk le a csert?” kérdésre a választ megkeressük. A probléma rendkívül összetett; termőhelyi, erdőtársulási, faterméstani, erdőtörténeti és erdőművelési szempontból is megközelíthető.

I.

A téma ökológiai tagolásakor hangsúlyozni kell, hogy a cser hazánkban két szélsőséges termőhelyen otthonos. Állítást két igen emlékeztető szakmai élménnyel támaszthatom alá.

Az első (Ugod-Forrasztóknál) – 1952. igen hideg, havas télvégeinek köszönhetően. Hajnalban -25°C -t mutattak a hőmérők, s kora délelőtt sem emelkedtek -5°C fölé. A csillogó napsütés hatására a csertörzsek egyik oldala felmelegedett, az északi fél kevésbé, 60 éves cseresben a fák nagy durranással, puska lövésekre emlékeztetően repedtek meg. Az erős, váratlan durrogás a szán elé fogott lovakat annyira megijesztette, hogy át kellett vezetni azokat a szomszéd oldal bükkösébe. Némely cser fagyóléca annyira szétnyílt, hogy át lehetett látni a törzsen, tenyérrel is belenyúlhatott az ember. Soha máskor nem észleltem ilyen jelenséget. A cser tehát nem bírja a túl hideg, fagyzógos helyeket. Szélsőséges klíma elviselésére csak a meleg irányában képes. Nem véletlen, hogy elterjedésének északi határát a Kárpát-medencében éri el; csak a déli előhegyein honos. (Szemben a molyhos tölgyvel, amely a Kárpátok északi lábán túl is fellép.)

A második élményt a cserrel kapcsolatban 1976-ban törökországi utamon szereztem, amikor IUFRO-konferencia szakmai bemutatói folyamán, az 1000 m tengerszint feletti magasságban elterülő Anatoliai-fennsíkban Ankarán túl, a bibliai tájak Tigris-Eufrátesz folyók vidékéig is eljutottunk. Itt nagyon forró, sivatagi a nyár, júliusi átlag 33°C ; a tél mérsékelt hideg, a januári átlag 0°C . A csapadék mindössze 350 mm évente, az is télen hullik hó alakban; s általában méteres a hótakaró. A tavaszi gyors olvadás a kötött, agyagon pangóvizet, pszeudogleyhez hasonló talajokat alakít ki, amely nyárra erősen kiszárad. Ezen a talajon legkeletebbre a cser hatol; szubmediterrán, inkább kelet-mediterrán, vagy a „töröktölgy” pontusmediterrán flóraelem, szinte pionírfafajaként viselkedik. Nálunk a Kisalföldnek és a Nyugat-Dunántúlnak kavicsosagyag, kötött, tavasszal pangóvizet, majd erősen kiszáradó „cseritalajain” őshonos, sőt a Tiszántúl mélyen szikes talajain (Szentmargitta, Gyula) is honosan tenyészik.

A cser tehát két szélsőséges termőhelyen a nyári meleg, száraz hegységi fekvésekben, valamint homokon és löszön, továbbá a tavasszal pangóvizet, nyáron kiszáradó területeken őshonos.

II.

A cser két ellentétes ökológiai igényéhez igazodik faállományainak összetétele, *növénytársulásainak* jellege is. Ma a növényföldrajz a meleg fekvésű hegyvidéki lejtők, fennsíkok és hegylábak cseres kocsánytalan tölgyeséről, (*Potentillo-Quercetum petraeae-cerris*) és a nyugat-dunántúli cseri talajok, valamint a somogyi homok, tolnai-zalai lösz cseres kocsányos tölgyeséről (*Asphodelo-Quercetum robori-cerris*) beszél. (Az előbbihez veszi a mecseki ezüsthársas cseres tölgyest csak úgy, mint andezit hegyeink (Visegrád – Börzsöny hegység)

rekettyés tölgyesét, a második asszociációhoz számítják a dél-dunántúli cseres tölgyeseket.)

A cser tehát a kocsánytalan és a kocsányos tölgyvel alkot egyes faállományokat. Mindig elegyes, s főleg a kislevelű hárs, délen az ezüsthárs, a mezei és korai juhar, a barkóca-berkenye – a gyertyán és cseresznye csak cserjeszintben – a virágos kőrös gyakoriak. Jellemző a társulás összetételére, hogy gazdag a cserjeszintje, a cser ugyanis a legkésőbb fakadó tölgyünk („fekete tölgy”), s alatta a fagyal, a somok stb. alkotnak „gombaszerűen” foltokat.

Gyepszintben az élő fűfélék uralkodnak: a felemáslevelű csenkesz (*Festuca heterophylla*), ligeti perje (*Poa nemoralis*), tájanként más-más jellemző fajjal, legeltetett erdőkben pedig a keskenylevelű perjével (*Poa angustifolia*). Száraz, bázikusabb viszonyok között az egyvirágú gyöngyperje (*Melica uniflora*), a tollas szálkaperje (*Brachypodium pinnatum*), míg acidofil, száraz talajokon, nyíres kocsánytalan tölgy alatt a perjeszittyók (*Luzula-félék*) válnak uralkodóvá; félnedves, üde hajlatokon, hegylábakon inkább a gyertyános tölgyes félmagas kőrös növényei díszlenek: erdei szálkaperje (*Brachypodium silvaticum*), a podagrafű (*Aegopodium podagraria*), csalán (*Urtica dioica*) stb.

III.

Hasonló adottságokat jelez a cseresek *fatermése és egészségi állapota* is, s gyakran eligazítanak a cser termőhelyigénye, természetessége és üzembiztonsága szempontjából is.

Általános tapasztalat, hogy gyertyános tölgyes, sokszor gyertyános bükkös helyére telepített vagy behúzódó cserek túl kedvező növekedésűek; pionír gyökérzete nem tudja kellően hasznosítani a jó víz- és tápanyag-ellátású talajt, a kiegyensúlyozott klímát, növekedése túl gyors, széles az évgűrű, magassági növekedése erős, laza a szöveti felépítése, eredmény a fagyrepedésre, gombásodásra való hajlam. Itt max. 80 éves vágásfordulóval érdemes dolgozni és mielőbb átalakítani az állományokat természetszerű gyertyános tölgyessé. Ezek többnyire I–II. fatermési osztályú cserek. A határon tehát a III. osztályú cserek állanak, ahol a helyi viszonyok dönthetik el, hogy 100 évig cseresnek, majd elújítva elegyes tölgyes cseresnek hagyjuk-e meg a területet. Az V–VI. termőhelyen ökonómiai küszöb alatt, csak úgy, mint a küszöbön élő IV. fatermési osztályú cserestölgyeseket meg kell hagyni elegyes, természetszerű erdőtársulásoknak.

IV.

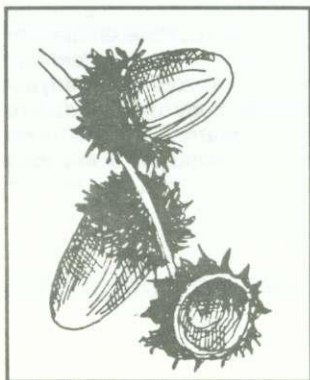
Az a tény, hogy elegyes vagy elegyetlen cserállományokról van-e szó, szabja meg *erdőművelési tevékenységünket* is. Termőhelyen álló, stabil, egészséges cseresben vagy kedvezőtlen viszonyok között tenyésző elegyes, főként a beteg állományokban csak mellékfafajnak tekintjük törzseit. Használjuk ki életteni sajátosságait; a gyorsan, könnyen és olcsón való erdőfelújítását, nagy makk, fiatalkori árnyttűrés, gyors növekedés, serdülőkori fényigény, kiváló sarjadzóképeség. Általában 4–5 éves ertyős fokozatos felújítógaggással, szűkített kétszeri beavatkozással dolgozhatunk. Ugrósávok kis tarvágás is gyakorivá vált, amely akkor eredményes, ha megelőzi egy jó vagy közepes makktermést.

Állományneveléskor az embermagasság körüli fiatalosban kell eldönteni, hogy elegyetlen vagy elegyes cseres állományt kívánunk-e természetelni? Mindenképpen a nemes tölgyek ja-

A május 9–10-én Tatabányán megrendezett erdőművelési és fahasználati szakosztály értekezleten elhangzott előadások anyagai, ahol a cser természetessége és hasznosítása volt a rendezvény fő témája.

vára kell dolgozni, ezeket a fajokokat és az egyéb kísérő fajokat is csoportosan mentsük át, a gyorsan növő cseret pedig szorítsuk vissza, akár többszöri visszavágással. Ha erős az elcseresedés, elég, ha sávokban biztosítjuk a főfajok szerepét. Sűrűség korban mellőzzük a beavatkozást, csak a vékony rudasban végezhetünk újra válogató tisztítógátást a nemes fák javára. (A cser ekkori szép növése ne tévesszen meg bennünket!) Rudas korban erősen jelentkező betegség, a fagyléc, a gombásodás alapja lehet a szelektálásnak. Növedékfokozó gyérítések folyamán óvakodni kell a túlgyéresítéstől; akár átalakítjuk az állományt, akár természetes úton kívánjuk felújítani, az erős elcserjesedés és a füvesedés nehezen leküzdhető akadályt jelent.

V.

ményt: 1945-ben 1,2 millió ha-ból 18% volt a cser, napjaink 1,8 millió ha erdejéből 12%-on fordul elő egyaránt 216 ezer

Amennyire fejlett, korszerű erdőgazdasági célkitűzést jelentett a nagyarányú tűzifakereslet révén a csertermesztés fokozása még egy fél évszázaddal ezelőtt is, annyira elítéltük a háborút követően. Nem nevezhető ugyan „raglagazdálkodásnak”, de kiterjesztett területét mindenképpen korlátozni kellett a nagyobb hozamú, termőhelyálló fajok, értékesebb választékot adó faállományok javára. Ez a tevékenység azonban nem hozta meg a kívánt eredményt: 1945-ben 1,2 millió ha-ból 18% volt a cser, napjaink 1,8 millió ha erdejéből 12%-on fordul elő egyaránt 216 ezer

ha! Van tehát még bőven cser, amelyet száraz és nyáron kiszáradó talajokon továbbra is fenn kell tartani, értékes, egészséges állományai kellő géntartalékokat jelentenek. A csernek túl kedvező, hajdan inkább gyertyános tölgyes erdőársulás helyén, egyébként kiváló fatermelési osztályú, de beteg állományait azonban fokozatosan át kell alakítani.

Jobban ki kellene használni a cser adottságait, *pionírtulajdonságát* erdőtlen területek, kedvezőbb kopárok fásítása alkalmával! Ugyancsak nélkülözhetetlen a tavaszi vízelöntésű szántók, rétek, legelők fás kultúrával történő meghódításakor is. Délies tájainkon a mediterrán jelleg fokozására tájszépészeti szempont is követeli megőrzését.

1954-ben, mint ERTI-kutató kaptam azt a feladatot, hogy a Vértes erdőművelésének fejlesztésére alakult bizottságban vegyek részt. Hat hetet töltöttem az általam addig ismeretlen területen. Élményeim között kiemelkedik az a tapasztalat, amelyet azáltal szereztem, hogy a bakonyi, bükk erdők erdőtipológiai ismereteit itt is kipróbálhattam. Valamennyi erdőrészletét helyszíneltek és jegyzőkönyvszerűen rögzítettük a tennivalókat. Itt ért utol leginkább a cserkérdés! Ma, majd negyven év távlatából jólesően állapíthattam meg, hogy sokat fejlődött a Vértes erdőművelése, láttam ugyan elkörisedett bükkösöket, erős ma is a cseresedés veszélye, de szép, értékes fiatal erdők hirdetik, hogy a lehetőségekhez mérten jó úton haladnak, amelyhez csak gratulálni lehet, és további lelkes munkát kívánhatunk.

Szokatlanul sok gyakorlati tapasztalatokat szereztem az erdőművelés folyamán. Dívatosak a kínai közmondások; mondanivalómál én is azzal fejezem be, amelyet mottóként célkitűzésnek is tekintettem, s élni köteleességük vele:

„Egy öreg fa tapasztalata felér egy egész fiatal erdőével!”

DR. HORVÁTH GYULA

A csertölgy hazánk erdeinek jelentős faja

Hazánk hegy- és dombvidéki, természetszerű erdeinek jelentős faja a csertölgy. Több megbecsülést érdemel, mint amit az elmúlt évtizedekben kapott.

Területi térfoglalása 1965-ben országosan 171 344 ha-t tett ki. Akkoriban célul tűzték területének 105 019 ha-ra való csökkentését, de a terület 1990-ben már 176 143 ha-nak bizonyult. A sarj aránya ezen idő alatt 42%-ról csak 39%-ra csökkent. A tényadatok alapján az adott körülmények között ennek a fajnak előírt területi csökkentése nem tekinthető sem realitásnak, sem gazdaságosnak. Sok energiát és pénzt vitt el a sikertelen erőfeszítés. A jövőre nézve le kell vonni ebből a megfelelő következtetést!

A klíma meghatározása a cser fafaj létjogosultságának mércéje. Hibásnak és kárt okozónak tartom azt a szemléletet, amelyik (sajnos volt rá nem kevés példa) a határeseteket mindig a jobb minőség felé tolta el. Vagyis a jó minőségű cseres tölgyest általánosan a gyertyános tölgyes klímába sorolta. Ebből a dogmatikus szemlélettel párosulva végrehajthatatlan, vagy legalábbis kellő eredményt nem hozó, nagy költséget igénylő feladatok keletkeztek.

Magam átfogó mérlegelés után bizonyos esetekben ott, ahol a cser őshonos és döntő elegyarányú; a gyertyános tölgyes klíma, VFLEN, RÁ, KMÉ, FSZ termőhelyen sem tartom helytelennek a cserrel való természetes felújítást, a lehetőséghez mérten természetes úton vagy mesterséges ráségítéssel emelve a kocsánytalan tölgy elegyarányát.

A termőhely értékelésére az állományéletkor függvényében megállapított magasságot tartom a legalkalmasabbnak.

Erre szolgálnak a dendrometriai mércék, amelyek már rendelkezésünkre állnak, amelyek révén készülhetnek el az osztályokra bontott fatermelési táblák. A cser mageredetű fatermelési táblákról ehelyett csak annyit említek meg, hogy elvégeztem Sopp L., 1970, Hajdú G., 1972, Kovács F., 1982, és saját 1988 (helyi) táblám összehasonlítását. Az átlagosnak tekinthető III. fatermelési osztályban a mellékállomány fatérfogata 100 éves korban az általam kidolgozott táblában 38%, Kovács táblájában 43%, míg Sopp táblájában 54%. Ezzel kapcsolatosan tartamossági, gazdálkodási, gazdaságossági gondok bekövetkezettségére hívom fel a figyelmet, amit az irreálisan magas mellékállományi fatérfogat kimutatása okozhat.

A véghasználati koraszintén vitatéma a szakmai körökben. A modell táblának még nem hatálylanított, olyan állásfoglalását, hogy minél gyengébb termőhelyen áll pl. a cseres, annál alacsonyabb véghasználati kort határoz meg, sürgősen felül kell vizsgálni. Ez a szemlélet is a várható eredménnyel arányban nem áll, nagy költséget kíván. A rossz termőhelyeken a véderőjelleget újra, körültekintően figyelembe kell venni. Egyéb indokok mellett a fagylécseddéssel kapcsolatos vizsgálataim is igazolják, hogy a cseresek véghasználati korát a jó termőhelytől a rossz felé haladva 80–110 év között célszerű megállapítani. Hibának kell tekinteni az 1960-as évek elején bevezetett, 60 éves vágásérettségi kort.

A cseresek természetes felújítása (leszámitva a jó tölgy- és bükktermőhelyeket) feltétlenül indokolt ott, ahol őshonos és döntő elegyarányban van jelen. Lehetőség szerint kerülni kell a nagyon költséges és bizonytalanabb eredményességű, ká-

rosodás tekintetében pedig minden szempontból sérülékenyebb, mesterséges felújításokat. A célt jól szolgáló véghasználati kor meghatározásával alkalmassá kell tenni az állományokat a minél bőségebb makktermésre.

A cserfából nyert árbevételnek (az 1974–1983. évek közötti Kab-hegyi kitermelések tényleges árbevételéből számítva) 2,33-szorosa a kocsánytalan tölgyből nyert árbevétel. Ez alatt az időszak alatt 72,9% volt a cserfából képződött iparifa. A cser tehát nem nevezhető értéktelen fának. Költségtakarékos gazdálkodás mellett elősegíti az erdőgazdálkodás rentabilitását.

Az erdő nagyon összetett és bonyolult ökoszisztéma. A cseres erdő e tekintetben is nagy jelentőségű. Beletartozik az erdőben élő nagyvad is. Az erdő nemcsak eltűri a nagyvadat, hanem az erdő életközösségének jelentős része. A jól kezelt, természetszerű erdő a lakása, az otthona, az eltartója, egyáltalán élőhelye a benne élő nagyvadnak. Az erdőnek van természetes vadeltartó képessége. Arról már nem az erdő és nem a vad tehet, ha a hibás emberi elhatározások (pl. mesterséges átalakítások erőltetése vagy a túlszaporodott vadállomány megtűrése) alapján végzett tevékenység felborítja az ökoszisztéma háztartását. Jelenleg sajnos nincsen egyensúly. A nagyvad emberi hibák miatt lényegesen túlszaporodott, az erdőben elviselhetetlen károkat okozóan feleltette van a

száma a természetes vadeltartó képességnek. A különböző, egymást keresztező jogokból táplálkozó emberi érdekelentétek akadályozzák jelenleg az erdei ökoszisztéma egyensúlyának helyreállítását. Az emberi életet is szolgáló erdő megfelelő védelme azt követeli meg, hogy a vadgazdálkodás joga és kötelessége is a terület tulajdonosáé. S végre megszűnjének az összességében kárt okozó akadályok.

A cseresek szerepe a környezetvédelemben és tájéskészítékában a területi térfoglalása és a gyenge termőhelyeken való előfordulása miatt is meghatározó. Jogos a társadalom kritikája, amikor felrója nekünk (főleg cser fafajt érintő) nagy kiterjedésű, sokszor 100 ha-t is meghaladó tarvágások és végvágások gyakorlatát. Az összefüggő véghasználati területek nagyságát környezetvédelmi, tájéskészítékai, ökológiai szempontok miatt a jövőben csökkenteni kell.

A cseresek megtűlésével (de egyáltalán az erdő életével) kapcsolatosan több témát, gondolat ébresztőül említettem meg. A gondolatok felvetésével is az erdő javát és az erdész-társadalom munkájának új körülmények közötti eredményességét kívánom szolgálni azt remélve, hogy megegyezésre jutott állásfoglalásaink meghallgatást nyernek a legilletéke-sőbb helyeken, és ezáltal szakmánk megkapja a ma még hiányzó országos rangját.

HARTDÉGEN MÁTYÁS

Erdőművelés a Vértésben

A Vértés jellegzetesen mészkő- és dolomithegység, 10 km széles és 30 km hosszú fennsík. Hazánk egyik legszegényebb csapadékkellátottságú területe. Klímája más hegyvidékekhez hasonlítva csak gyengébb termőképeségű erdők kialakítását teszi lehetővé, mert a jobb vízellátottságú területekről a szénbányászat viszi el a vizet.

A cser felújítása 10–15 évvel ezelőtt nem okozott gondot. Bozótirtás után 50%-ra megbontottuk az állományt, s 3–4 év múlva végvágható volt. A természetes újulat jelenleg 35% körüli, a kívánatos 60–70% lenne. Ennek az oka a túlszaporodott nagyvadállomány. Ha a vadkérdés nem nyer a közeljövőben megoldást, akkor az erdőművelés ellehetetlenül, így is a 24. órában vagyunk.

Szerkezetátalakítást is végzünk évente kb. 50 ha-t, elsősorban tölgygel. Az a tapasztalatunk, hogy ha a tisztítási kor befejezéséig nem tudjuk kézben tartani, semmi értelme sincs. Ezeket az erdőrésztleteket sajnos mind be kell keríteni.

LÁZÁR ISTVÁN

A cser fafaj jelentősége és szerepe a Vértési EFAG faiparában

A faipari üzemekben feldolgozott mintegy 45 ezer m³ alapanyag 54%-a a cser faanyag, szerepe fontos, meghatározó. A cseranyag fűrészüzemekbe rönk, kivágás és egyéb fűrészi-pari alapanyag elhatárolással jut, nagyrészt csak bányászati termékek előállítására alkalmas. Ebből a fafajból 16-féle, ún. elsődleges és másodlagos terméket állítunk elő. A fűrészáru 1/4 része, a bányászati anyag 99%-a, a fríz 1/3-a, a talpfa 50%-a, a paletta fele készül cser faanyagból. Meghatározó a szerepe a parkettatermelésünk, a falburkoló-, valamint a lépcsőlaptermelésünk területén is. A parketta-szegélyléc túlnyomó többsége cser fafajból készül.

A Vértési EFAG faipari tevékenysége eredményes, és ebből következően a cser fafaj feldolgozása is gazdaságos.

Az erdőfelújítás néhány jellemző adata a legutóbbi öt évben: aktuális kötelezettség 2.918 ha, sikeresen erdősült 92%; keletkezett felújítási kötelezettség 309 ha, elvégzett I. kivétel 292 ha, befejezett erdősítés 295 ha, I. kivétel és a keletkező kötelezettség aránya 94%, befejezett és keletkező kötelezettség aránya 95%, 1 ha befejezett erdősítésre fordított munka 1,5 ha, csak mesterséges erdősítésre vetítve: 2,5 ha. Ez az utóbbi évek aszályos időjárásának és a vadkárnak tudható be, igen magas szám.

Erdősítési hátralék 61 ha (1990-ben 159 ha), átfutási idő 11 év. Mennyiségi vadkár az 1990. évben 55 ha, minőségi vadkár 228 ha. Az erdőfelújítás eredményessége 1990. évben – 20 millió Ft volt.

A csákvári erdészetről egy cser származási kísérleti területet létesítettünk. Itt kívánjuk értékelni az ország különböző magtermő állományainak fatermesztési tulajdonságait. Kérem, aki még nem küldött makkot, pótolja azt 1991 őszén.

Szükséges, hogy a fafaj minőségének megfelelően alakítsuk ki a terméksorrendet. A cser fafajt a korábbi tüzelési és bányászati célú felhasználás mellett az épületasztalos-ipar, bútortipar, az anyagmozgató ipar is felhasználja, jelentősége nő. A cser a többi fafajhoz, elsősorban a tölgyhöz viszonyítva olcsóbb, a belőle készülő termékek – a közel azonos feldolgozási költségek miatt – árszintje alacsonyabb. Felhasználását korlátozza a szijács nagy részaránya és csekély tartóssága. Kíméletesen kell szárítani. Belső térben felhasználása széles körű lehet, külső, változó környezeti hatásokkal szemben védhető. A cser fafajból készülő termékek iránt a külföldi partnerek részéről is fokozódik az érdeklődés.

FIRBÁS NÁNDOR

Hozzászólás a „Vértesi cser” témához

A II. világháború után a Vértésben az élőfakészlet zömét a század elején felújult területek adták. Az 50-es években 100 000 m³/év kitermelésre volt lehetőség. Ekkor a cser az élőfakészletben 45%-ot foglalt el. A cser visszaszorítására 1953-tól fokozatosan törekedtek, de nem sok sikerrel. A cseresek zöme a 70-es, 80-as években érte el vágásérettségi korát 230 000 m³/év vágási mennyiséggel. Ehhez akkor hozzájárult az energiaválság is. A 90-es évekre a felére csökkent a 70-esekhez viszonyítva Vértésben a fakitermelés és a cser aránya 1990-ben a következők szerint alakult:

	országos	VEFAG
területarányban	12%	38%
élőfakészletben	16%	42%
kitermelésben	19%	58%

Tehát megállapítható, hogy a cser visszaszorításának eredménye a Vértésben nagyon csekély mértékű. Tölgyre való felváltását az erdeink nagy vadlétszáma és az utóbbi hét-nyolc év szárazabb éghajlati viszonyai is akadályozzák. A

helyzet azért nem teljesen reménytelen, mert a nem sarj eredetű, jól nevelt csereseinkből az iparifa-kihozatal a 48–50%-ot is elérte, igaz, hogy a cserről több mint 50%-a III. osztályú minőségű. A vértesi csernek a leggyakrabban előforduló fahibái a tövastagodás, az álgesztesedés és a fagyléc.

A cser-fakitermelés költségeinek csökkentése végett a 70-es évek elején a hosszúfás alsórakodói felkészítéses munkarendszer bevezetésével próbálkoztak a pusztavámi hosszúfás alsórakodói felkészítő telepen. Ez a fenyőre kiválóan bevált munkarendszer a cser alaki és felhasználhatósági tulajdonságai miatt sajnos csődöt mondott. A 80-as években, amikor az apríték felvevőpiaca fellendülően volt, ismét ígéretesnek mutatkozott a cser jobb felhasználhatósága. Ezekben az években 35 000 m³/év mennyiséget is aprítottunk, s ennek 90%-a volt a cser.

Végezetül a cser jövedelmezősége a Vértésben három másik fafajhoz viszonyítva az 1989. év adatai alapján, a következő: cser 419, KTT 1602, bükk 964, akác 403 Ft/m³.

DR. HORVÁTH GYULA

Cseres kocsánytalan tölgyesek (Quercetum petraeae-Cerris) Ökológiai viszonyai a Balaton északi vízgyűjtő területén

A Balatontól északra eső cseres kocsánytalan tölgyesek erdészeti területelhatárolás szerinti elhelyezkedése:

IV. Dunántúli-középhegység erdőgazdasági tájcsoport,

41. Bakonyalja erdőgazdasági táj,

a) Balaton-felvidéki tájrészlet és

b) Balatoni bazaltvidék tájrészlet.

Az erdőgazdasági táj erdőségeinek mintegy 37%-a tartozik a cseres tölgyes erdőtípusba, s ez 25 260 ha erdőt tesz ki.

Az erdőtípus meghatározóan nagyobb része a Balaton-felvidéki tájrészletbe tartozik.

A cseres tölgyesek vázlatos ökológiai viszonyait, az abiotikus és biotikus tényezők rövid áttekintésével kívánom ismertetni, mégpedig úgy, hogy az erdőt mint erdőtípusokat összeítő egészet ökoszisztémának tekintem. Az abiotikus tényezők közül utalok a talaj-, a domborzati, az éghajlati és a hidrológiai viszonyokra. A biotikus tényezők közül csak a nagyvad és az ember szerepét emelem ki. Az előző, klasszikusnak mondható megbontáson túl külön tesztek említést a környezeti ártalmakról.

Az abiotikus termőhelyi tényezők összhatása

A domborzati viszonyok változóak, váltják egymást a különböző nagyságrendű, enyhébb és meredekebb oldalak és platók. A tengerszint feletti magasságok értékeit a Balaton 104,5 m-es szintjét meghaladótól – mintegy 150 m-től – a Papod 645 méteréig találhatjuk meg. A cseres tölgyes típushoz azonban a Kabhegy és a Papod csúcsánál lejjebb eső déli, száraz, csapadékban szegényebb és könnyebben felmelegedő oldalai és platói tartoznak.

A klímára jellemző, hogy a gyertyán fafaj csökken, nagyon erős újítóképessége visszaesik, a klímaértékek alsó határai felé közeledve pedig elmarad.

Az évi csapadék 650–700 mm. Az évi középhőmérséklet 9,5–10 °C. A júliusi 14 órai átlaglégnedvesség 50–55% közötti érték, amit a gyertyán előfordulásában és újulásában tapasztalható visszaesés bizonyít.

A talajtípusok közül főleg a dolomiton és mészkövön kialakult rendzinák és a barnaföld, valamint a bazaltból kialakult ranker a legjellemzőbb, de előfordul a vékony termőrétegű, gyengébb minőségű agyagbemosódásos barna erdőtalaj is. A genetikai talajtípusok mozaikszerűen változnak, arra is van példa, hogy egy erdőrészen belül 3–4 féle is megtalálható. A hidrológiai adottságok általában nem befolyásolják az erdők növekedését, vagyis az ebből következő ökológiai hatás nem számottevő.

A termőhelyi tényezők ezen csoportjának összhatását tekintve megállapítható, hogy a cseres kocsánytalan tölgy-típusban viszonylag kevés a csapadék, magas a nyári felmelegedés, alacsony a légnedvesség, kiszáradásra hajlamosak a talajok és ezekből adódóan viszonylag alacsonyabb termőhelyi termőképességgel számolhatunk. Ezekben az erdőkben az igen száraz, a száraz és a félszáraz vízgazdálkodási fok tekinthető általánosnak.

Az erdőtípus erdeinek jellemzői

Az erdőt a termőhelyi viszonyok minőségének összességét tükröző magasságú cser- és kocsánytalan tölgy-főfajájú elegy alkotja. Az átlagmagasság 10–26 m-ig változó. A kísérő fafajok közül nem kell rendkívülinek tekinteni még a 20–25% elegyarányú, sőt néha azt is meghaladó gyertyánt. Csökkentebb növekedése természetesen jelzi, hogy nem érzi olyan jól magát, mint a neki kedvezőbb klimatikus viszonyok között. Helyenként jelentős mértékű a virágos kóris és a molyhos tölgy. Kísérő faj továbbá a mezei juhar, mezei szil, barkócaberkenye, madárcseresznye.

A lágyszárúak közül jellemző a barázdált csenkesz (*Festuca sulcata*), a tollas szálkaperje (*Brachypodium pinnatum*), a felemáslevelű csenkesz (*Festuca heterophylla*), az egyvirágú gyöngyperje (*Melica uniflora*), a ligeti perje (*Poa nemoralis*).

A természetzerű erdőben élő őseredetű cser és tölgy jól érzi magát a Balaton-felvidék cseres tölgyes klímájában. Ezért ökológiai, de emellett környezetvédelmi megfontolások alap-

ján is kívánatosnak tartanám az egészségi állapot, a célszerűség és a szükségletfedezés számbavétele után a vágásértsségi kor lényeges megemelését. A tölgy esetében akár 140, 150 évre is, a cserében pedig 90-100 évre, de védelmi rendeltetés esetén akár 110 évre is.

Szakmánk képviselőinek jelentős része úgy ítéli meg, hogy a cseres tölgyesekben túlzott a cser aránya. Ebben van is sok igazság, főleg akkor, ha csak az abiotikus tényezőket nézzük az ökológiai viszonyok értékelésénél.

Színesebbé válik azonban a kép, ha az erdőt ökoszisztémának tekintjük.

A jövő célállományának a meghatározása, az adott körülmények között sikerülhet jól, és akkor a jövő eredejének lényeges javítását érjük el, ha azonban nem reális a célkitűzés, akkor az a jelennek komoly gazdasági károkat okoz, viszont a jövő erdejének kedvező minőségi változását nem eredményezi.

Erdőrészletről erdőrészletre és összességében az átlagos termőhelyi adottság (a termelőeszköz minősége) nem állapítható meg könnyen, nagy körültekintést és komplex látásmódot igénylő nehéz feladat.

Az ökológiailag és ökonómiailag helyes cél és az abból adódó munkafeladatok meghatározásához a legrealisabb alaptámpontot az életkor függvényében elért magasság adja. Ezt kell a lehető legpontosabban mérni, viszonyítani, vizsgálni, elemzni és el kell végezni a lehetséges következtetések levonását a termőhely termőképességének minőségére vonatkozóan.

Magam a termőhely értékelésének, a következtetések levonásának javítása céljából (dr. Magyar János akadémikus ez irányú módszerét felhasználva) készítettem el a cser és a kocsánytalan tölgy I-X. rendszerű, 10 termőhelyi osztályú dendrometriai mércéjét, a kor függvényében, a korfokok ötéves különbségeire 150 évig. Elkészítettem továbbá a kabhegyi mag eredetű cseresek helyi fatermési tábláit is.

A dendrometriai mérce segítségével tett megállapítások megerősítettek abban, hogy:

- a fák növekedési produktumát inkább a talaj termőrétegének vastagsága és annak vízgazdálkodási minősége határozza meg, mint a genetikai típus;

- reális alapja van a vágásértsségi korok lényeges megemelésének;

- előtérbe kell helyezni az erőltetett mesterséges felújításokkal szemben a természetes erdőfelújítást, ezért a természetserű erdőkben őshonosan jelenlévő cser fafaj nem kellően megalapozott mesterséges átalakítási előírásait újra kell értékelni;

- az erdőt ökoszisztémának kell tekinteni és főleg a termőhely termőképességének megállapításakor helytelen a határeseteket maximalista szemlélettel az erdők döntő többségében a jobb minőségűbe besorolni. A maximalizmus ugyanis végrehajthatatlan előírásokat szül és a mindenáron való teljesíteni akarás rövid- és hosszú távon egyaránt károkat okoz.

A biotikus tényezők hatása a cseres tölgyesek ökológiai viszonyaira

A termőhely potenciális termőképességének meghatározásánál és ehhez viszonyítottan az aktuális termőképesség értékelésénél nem elégséges csak a faállomány ökológiai szemléletű osztályozása ott, ahol a területen lényeges számú nagyvad is él.

A nagyvad – főleg ha mennyisége felette van az erdő természetes vadeltartó képességének –, lényeges szubjektív termőhelyi tényezővé léphet elő, és azt figyelembe kell venni.

A Bakony erdősége és a Bakonyalja erdőgazdasági táj erdeinek nagy része is vadban ősidők óta gazdag volt. Ma is az!

Ismereteink szerint jelenleg az erdőterülethez viszonyítva több szarvas és vaddisznó él a bakonyi erdőkben, mint az elmúlt századokban. Ezzel szemben az elmúlt évtizedek erdőgazdálkodási tevékenysége még az erdők előző időkben meglévő természetes vadeltartó képességének szinten tartását sem tette lehetővé. Pl.: A 60-as évek felfokozott cserelle-nessége 60 éves korban is véghasználatra ítélte a cseresek nem kis részét. A gépesítés erdészeti szakmánkba való nagyfokú betöréséből fakadó múltbeli helytelen szemlélet eredményezte az akár 100 ha-t is elérő véghasználati tömbösítéseket: Nem kis mértékben került sor a lombos erdők fenyesítésére is.

A probléma az erdőgazda, a mezőgazda, a vadgazda egymással ellentétes csoportérdekeiből fakad. Márpedig generális kérdésekben egyféle emberi elhatározást huzamos ideig nem keresztezhet egyazon döntéskörben másféle emberi elhatározás nélkül, hogy abból ne tetemes kár keletkezzen. Pl.: Nem lehet büntetlenül a cseres tölgyesek nagy területein mesterséges fafajcserét sikeresen végrehajtani a tölgy javára, ha ugyanott egy időben a természetes vadeltartó képesség szerinti mennyiség négyeszerese van jelen.

Az erősen túlszaporodott nagyvad, mint szubjektív termőhelyi tényező, életfunkciójából adódóan megakadályozza az erdőfelújítást, ami hatványozottabban jelentkezik a makktermésre és természetes felújításra alkalmas öreg erdők arányának csökkenése következtében. A nehézségeket tovább növeli, ha a mesterséges átalakítás nem is kellő megalapozottsággal indokolt, hanem erőltetett.

A környezeti ártalmak összefüggése, a Balaton-felvidék cseres tölgyeseinek ökológiai viszonyaival

A környezeti ártalmak nagy témaköréből csupán kettőt említek meg. Az egyik a levegő nagymértékű szennyezettsége, mégpedig a porszennyeződés és a levegőbe kerülő különböző gázok által. Az vita nélkül állítható, hogy az erdő ökológiai viszonyainak életmechanizmusát a levegő szennyezettsége nem javítja, hanem valamilyen direkt vagy indirekt módon rontja azt.

A másik felvetésem a vízkészleteink csökkenéséből származó, erdőt érintő kedvezőtlen hatás.

Tényként említem meg, hogy pl.: a Kabhegy térségében több, régen jó vízű forrás kiapadt, teljesen kiszáradt a nagyvászoni Vöröstó is, márcsak dagonyának megfelelő az öcsi Búdostó, az öcsi Nagytó a teljes kiszáradás veszélye előtt áll. Elapadtak a források a pulai és az öcsi erdőkben is.

Elég széles körben ismert az a tény, hogy a Balaton-felvidék sok községében kiapadtak azok a kutak, amelyek évszázadokon keresztül jó ivóvizet szolgáltatottak.

A karsztvíz szintjének további csökkenése jelentős károkat okozna a cseres tölgyesek életében, de veszélyeztetné az ember életviteléhez szükséges, még elviselhető feltételek megmaradását is.

Csodálatos természeti kincsünket, a Balatont északról ölelő, 25 000 ha-t meghaladó cseres tölgyesek faanyagbiztosító

funkciójánál nagyobb jelentőségűnek kell tekinteni annak környezetvédelmi rendeltetését, a szintén nagy jelentőségű szociális, üdülési szolgáltatásaival együtt.

A vázlatosan felsorolt szempontok közül több nemcsak a bakonyi erdőkre (és nemcsak egy erdőtípusra) jellemző, hanem hazánk hasonló jellegű erdeinek többségére. Az erdőkért mi erdészek vagyunk szakmailag felelősek. Ezért nem engedhetjük meg, hogy az erdei ökoszisztémából kiszakított „igazságot” hirdessenek különböző érdekeltségű személyek vagy csoportok. El kell érniük, hogy az erdészettudomány jó szándékú szakmai meglátásai, állásfoglalásai érvényesüljenek a földről, az erdőkről és a vadászatról szóló törvényekben azért, hogy azok jól szolgálják valamennyiünk, az egész társadalom közös érdekét.

GADÓ GYÖRGY PÁL

Csemetevedő hengereket kínál a TUBEX angol-amerikai cég

A csemetét körülvevő műanyag védőhenger növeli az életbenmaradás esélyét, felgyorsítja a kezdeti növekedést, és védelmet jelent a károsítókkal szemben. A kopolimerizált polipropilénből készült dupla falú műanyag henger élettartama a fényviszonyoktól függ. Kb. 5 évig szilárd védelmet ad, azután néhány év alatt lebomlik. A henger anyaga a növényvédőszerrel szembeállíthatatlan. Kétféle színben készül. A fehér henger a fény 65%-át engedi át, használata árnyékos helyen előnyös, a barna a napfény 55%-át engedi át, nyílt területen ajánlott.

A henger különböző alkalmazási területekre többféle méretben készül. Átmérője 8 és 11 cm között, magassága 20 cm és 180 cm között változó. A 60 cm-nél magasabb hengerek rögzítése a „csemetevedő rendszer”-hez tartozó támrúddal történik. A henger felső pereme kifelé hajlik, ez a kéreg védelme szempontjából fontos. A növényt a madaraktól fedőháló védi. A csemetevedő henger kezdetben sokkal magasabb, mint a védett növény, de a fáska a hengerből sokszor már 1–2 év alatt kiemelkedik.

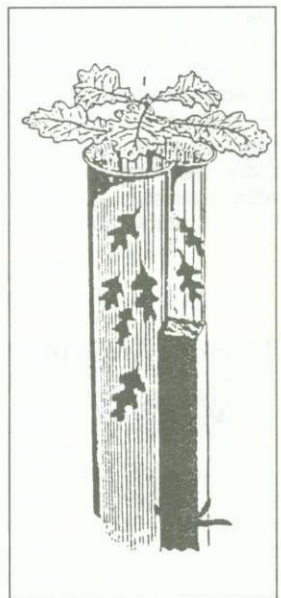
A védőhenger

- védelmet ad a károsítókkal szemben. Olyan méretű hengert kell választani, amelynek magassága meghaladja a károsítási zónát.
- a transzpirált nedvességet felfogja, kondenzálja, és visszajuttatja

a növénynek. Forró nyári napokon a hengerben lévő fa életfunkciói gyorsak, levélfelületéről sok nedvesség elpárolog; a henger felfogja a növény körül megjelenő nedvességet, a leveleket hűvösen és nedvesen tartja, a vízpára kicsapódik a hűvös felszíneken – például a levelek árnyékos fonákján – és visszazivárolog a talajba;

— a henger belsejében lévő nedves mikroklima hatására a növény rendkívül gyorsan növekszik, nagyobb mennyiségű szerves anyagot – törzset, lombot, gyökérzetet – termel, mint a szabadon álló.

A TUBEX védőhenger kialakítását 12 éves kutatómunka előzte meg, elsősorban csemetekertekben és városi területeken terjedt el, de a gyártók számos erdészeti alkalmazásról is beszámolnak.

A cser fafaj szerepe a Pilisi Parkerdőgazdaságban

A cser fafaj 20%-os térfoglalásával a Pilisi Parkerdőgazdaság faállományösszetevői között a második helyet foglalja el. A BUVAD-dal történt összevonást megelőzően ez az arány a „klasszikus” Pilisben 8–10% volt. Ebből is kitűnik, hogy a cser elsősorban a Budai-hegység, a Gödöllői-dombság, valamint a Gerecse hegység állományaival játszik meghatározó szerepet a Pilisi Parkerdőgazdaság területén. A Budapesti Erdő- és Vadgazdaság beolvadása óta eltelt két évben befejezettként sikeresen átadott erdősítéseknek 23%-a a cser célállományú. A folyamatban lévő erdősítéseinknél ez az arány 21%.

A cser fafaj szerepe némileg növekszik, ez elsősorban azzal van összefüggésben, hogy a tölgypusztulás, valamint az utóbbi időkra jellemző aszályos évek miatt a cserrel történő erdősítés rövidebb és hosszabb távon is eredményesebbnek ígérkezik. A csernél egyébként is ritkábban termő, s most kisebb-nagyobb mértékben hervadásos betegség által sújtott, leromlott egészségi állapotú öreg tölgyeink a korábbiaknál is kevésbé képesek a természetes felújítást megalapozni, míg a cser ezt az aszályos évek következtében csökkent mértékben ugyan, de mégis csak jobban látja el. Persze a jelenleginél

lényegesen jobban is elláthatná, ha a szakmailag megengedhetőnek többszörösét kitevő vadállomány az erdőfelújításban jelentőséggel bír és gyakorlatilag minden évben lehulló több ezer tonnát meghaladó csermakkot szinte teljes egészében fel nem szedné. Így aztán még cser célállományokat is jószerivel csak kerítéssel védve tudunk létrehozni. A természetes mageredet aránya a cser erdősítésekben így is jónak mondható: a befejezettekben 59%, a folyamatban lévőknél 57%.

Cserrel történő mesterséges erdősítést erdészeteink 1989–1990-ben 33,7 t makkal, és 434 ezer csemetével végeztek. Az 1990/91-re szóló erdősítési tervek az erdőfelújításban 65 t a csermakk és 255 ezer db csercsemete, az erdőtelepítésben 2,7 t csermakk felhasználását irányozták elő. A feladat teljesítése során csermakk hiánya miatt az ültetési anyag makk-csemete aránya lényegesen megváltozott. Ezek a számok 1989/90-ben mintegy 120, 1990/91-ben 190 ha cser fafajjal történő erdősítést jelentettek. Erdősítési hátralek a cser célállományú erdőrészeket térfoglalásuk arányánál (21%) nagyobb mértékben (31%) sújtja. Ezt az ellentmondást a gödöllői erdészetünk különösen súlyos helyzete okozza.

A fahasználat oldaláról közelítve, a cser fakitermelés jól elhelyezhető az egyes erdészeti kategóriák között. A véghasználati állományok 67%-a közepes fatermelési kategóriába esik, ám két súlypontban is (Bajna, Telki) nagy a gyenge kategóriába jutó állományok részaránya, 23, ill. 36%. A mag- és a sarjeredet megoszlása tovább rontja az összképet, hiszen cser esetében ez 70 : 30, a sarj javára.

A magas (90,5 év) átlagos vágáskor elsősorban a hagyományos Pilis és azon belül is a budapesti erdészet és a visegrádi erdészet speciális parkerdei jellegével magyarázható. Az 1 ha-ról kitermelhető véghasználati fatömeg így érthetően meglehetősen alacson (160 m³/ha) és az előzőleg ismertett ok miatt minőségileg is igen gyenge faanyagot ad. A korosztályviszonyok ismeretében a cser faanyag hasznosítására kidolgozandó stratégia az összevont gazdaság egyik legfontosabb gondja.

A táblázat az összevonás utáni három év adatait tartalmazza. A 20 000 m³ éves átlagos kitermelés mindössze 40% iparilag hasznosítható anyagot tartalmaz, a többi tűzifa. Az iparifa nagy hányada (60%) fűrészelési alapanyag, és zömében koporsógyártásnál hasznosul. Jelentős még a papírfa és a bányászati anyag mennyisége is. Az utóbbi két választék bizonytalan piaca is arra ösztönzi gazdaságunkat, hogy a cser faanyag gazdaságos továbbfeldolgozását minél előbb megoldja. Jelenleg az országos átlagnál gyengébb, felfűrészelt alapanyagot csak szárítás, hossz- és szélességi toldás után tudjuk tovább feldolgozni. Ezzel elértük azt, hogy az olcsó

anyag drága technikával a normál fűrészáru felhasználási szintjére jusson. Ez a legegyszerűbb ilyen jellegű megoldás. A több ezer köbméter hengeres fa (papírfa, bányafa) feldolgozásának korszerűsítéséhez 100 millió nagyságrendű beruházás kell, amivel elérjük, hogy iparilag hasznosítható alapanyaghoz, pl. táblákhoz jussunk. A tulajdonképpeni nyereség az, hogy ezt a két inkurrens választékot ráfizetés nélkül hasznosítani tudjuk.

A CS vastagfa hasznosítása a Pilisi Parkerdőgazdaság területén 1989–1991 terv

	1989.	1990.	1991 (terv)	1989–1991.
Kitermelés összes nettó	30 362 m ³	20 291 m ³	14 120 m ³	64 773 m ³
Ip. fa kihozatal	33%	42%	42%	38%
Ebből:				
Fűrészip. alapanyag	53%	70%	54%	60%
Bányászati anyag	18%	11%	14%	15%
Papírfa	20%	18%	27%	21%
Egyéb	9%	1%	5%	5%

TÖRÖK ANDRÁS

Javaslat a Balaton-felvidék fekete-fenyveseinek átalakítására

Erdeink felújítása mindig nagy szaktudást, türelmet és gondoskodást igényelt. Különösen igaz ez a Balaton-felvidék szélsőségesen száraz termőhelyi viszonyú fekete-fenyveseire. Ezen a termőhelyen a fekete-fenyő természetes úton nem vagy csak mesterséges ráségítéssel (alomtakaró eltávolítása, murvaterítés) újul, mert a csekély csapadékmennyiség miatt lassú az alomtakaró bomlása. Amíg a természetes erdőtürsulások és kultúrseresek természetes úton ernyős felújítással kiválóan újulnak, addig a mesterséges felújítások az elmúlt évek aszályai és vadkárjai miatt sokat sínylődtek, s az állandó pótlások, ápolások és a vadkárelhárító kerítések építése sem hozta meg a várt eredményt. Másfelől a tarvágások irritálják a közvéleményt, s ellenérzést váltanak ki az erdőt járó emberekben. A szakma a közvélemény nyomására előbb-utóbb rákényszerül arra, hogy új (vagy éppen régi, elfeledett) módszereket alkalmazzon a felújítások folyamán. Ilyen lehet például a fekete-fenyvesek szálalóvágással történő felújítása is. Az ötlet kissé szokatlannak tűnhet, de megfigyeléseink bizonyítják, hogy a fenyő védelmében megtelepednek az ezen a termőhelyen élő természetes erdőtürsulások fajtái: a cser, a virágos kőris és a molyhos tölgy.

Balatonfüred üdülőkörzetében több túltartott fekete-fenyves van, amely erdőrészteltekben már évekkel ezelőtt megindult az öreg törzsek elhalása, ami rendszeres egészségügyi kezelést tett szükségessé. A keletkező lékek cserrel, molyhos tölgyvel és virágos kőrisrel újultak fel, s jelenleg a szálalóvágásos üzem-móddhoz hasonló erdőképet mutatnak.

Ha ezt a módszert folytatjuk, vagyis a termelés csupán az elszáradófelbén lévő egyedekre korlátozódik, akkor végül is egy szálalóvágáshoz hasonló folyamatot indítunk el, amelynek során az állományt természetes úton fajajcserével újítjuk fel. Az idők folyamán egy sokkorosztályú, biológiailag az előzőnél magasabb szintű állomány alakul ki. Jelen korunkban az öser-

dóállapot létrehozásának gondolata sem idegen már (amit az erdő önszabályozó képessége révén produkál), de idézve az erdőművelés nagy tudású professzorának, dr. Majer Antalnak szavait – a kezelt erdők mindig jobb benyomást nyújtanak –, magam is az egészségügyi termelések által a szálalóvágáshoz hasonló módszert javaslom. Nem akarok túlzásba esni, a módszert természetesen lokálisan, a városok üdülőkörzetében gondolom megvalósítani, hisz az erdészet a nagy élőkommunikációra felújításra nincs felkészülve. Alkalmazásával ugyanis az összes véghasználati állomány évről évre egyben felújítási terület is. A termelések folyamán nagy figyelmet kell fordítani az újulat-kímélő kitermelési és közelítési technológiák megválasztására és alkalmazására (például foganatos közelítés választék hosszban).

Ez a módszer ugyan költségesebb, mint a tarvágásnál alkalmazott szálalás módszerek, de szálalóvágáskor a felújítás további gondjait a természet már elvégzi ingyen, és szukcessziós folyamatok közbeiktatása nélkül regenerálja természetes állapotát. A tarvágások felújítása jelenleg a gyenge termőhelyi adottságú területeken a fokozott vadkár és az ismétlődő aszály miatt nemcsak az erdőművelési ágazatot, hanem az erdészet összetevékenységét is veszteségesé teszi.

A természet önregeneráló képességét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a balatonfüredi erdészet területén Balatonakali község-határban több olyan szálaskorú elegyetlen fekete-fenyves van, melynek gyepszintjében teljes borítást alkot a cser és a molyhos tölgy. (A kerületvezető erdész szerint a szajkók hozták ide a tölgy- és a csermakkot.)

Hiszem, hogy a természettől ellesett folyamatok gyakorlati felhasználásával és a természet alázatos szolgálatával eredményesebbé és szélesebb körűvé tehetjük tevékenységünket a köz javára és kíváncsiakra.

KERESZTES GYÖRGY

A gyérítéskor visszamaradó fákon keletkező sérülések vizsgálata

A fahasználati munkák folyamán az állományt több-kevesebb kedvezőtlen hatás mindig éri. Ezek közül a legszembetűnőbbek és talán a legkárosabbak a visszamaradó állomány fatörzseit ért sérülések. A nevelővágások és bontóvágások elvégzéséhez választott technológia nagymértékben befolyásolja a sérülések mennyiségét, súlyosságát, ez pedig összefüggésben van a faállomány pillanatnyi, de a majdani, a véghasználati értékével is.

A gyérítések és bontóvágások elvégzésekor a visszamaradó állomány fái keletkező sérülések jelentőségét, hatását a következőképpen összegezhethetjük:

Következmények:

— mind a négy esetben keletkezik növedékcsökkenés a sérülés, a csökkent záródás vagy a gyengébb genetikai tulajdonságú fák megmaradása miatt;

Az „I-58/57” fehérnyár-fajta nevének megváltozása

Az új fajták elnevezésére vonatkozó nemzetközi szabályozás értelmében – amelyet a Nemzetközi Nyárfa Bizottság is magáévá tett – a hivatalosan elfogadott és a nemzeti fajtatisztviszterbe bejegyzett fajták, így a nyárfajták sem szerepelhetnek a korábban többnyire használatos számjellel vagy betűjel és szám kombinációjával (mint pl. H 490–3), hanem kizárólag csak fántizanévvvel (az alábbi példánk esetében: „Pannónia”). Kivételt képeznek a szabályozást megelőzőben a közhasználatban már elterjedt betű és szám kombinációs elnevezések (pl. „I-214” nyár). Ennek megfelelően meg kellett változtatni az „I-58/57” fehérnyár-hibrid elnevezést is. A Casale Monferrato-i Nyárfatermesztési Kutató Intézet mint e fajta előállítója az „I-58/57” megjelölés helyett a „Villafranca” elnevezést vezette be. (Ilyenképpen a fajta hivatalos teljes neve: *Populus alba* „Villafranca”). A fajtát bevezető más országok, így Magyarország is a fajtát előállító intézmény által meghatározott fantázianeveket kötelesek használni. Ezért a magyarországi nyár-fajtaválasztékban is az eddig hivatalosan bejegyzett „I-58/57” megjelölés helyett a „Villafranca” elnevezést kötelező használni. (Az Olasz Köztársaság hivatalos lapjában közzétett 1991. február 8-i dekretum, ill. a Casale Monferrato-i Nyárfatermesztési Kutató Intézet hivatalos közlése alapján referálta

dr. Tóth Béla.)

— mind a négy esetben keletkezik bizonyos mértékű minőségromlás vagy a sérülés és biológiai következményei (korhadás stb.) vagy a megmaradó gyengébb genetikai adottságok miatt;

— kárként jelentkeznek a károsítók szaporodási lehetőségeinek növekedése;

— csökkenő rekreációs és esztétikai érték.

Mindegyik kárfajta végső soron közvetlenül vagy közvetve, azonnal vagy a véghasználati korban, de értékcsökkenést jelent. Ez az értékcsökkenés megfelelő tervezési, szervezési és végrehajtási módszerek alkalmazásával bizonyos mértékig megelőzhető. A sérülések utólagos kezelése, hatásuk csökkentése mindig körülményes, drága munka, amellyel eredményessége is kérdéses.

A sérüléseknek egy fára történő hatása gyakorlati szempontból növedékcsökkenést és minőségromlást lehet. E hatások mértékére nagy befolyást gyakorolnak a sebzés körülményei és a seb tulajdonságai:

A seb méretei: abszolút nagysága, aránya a fa méreteihez, a sebzés helyén lévő kambiumgyűrű ép és sérült részének viszonya, a seb mélysége, alakja, roncsoltsága. E tényezőktől függ főleg, hogy a seb

— milyen gyorsan záródik be,

— mekkora „benőtt göcs” marad a helyén,

— mekkora erő von el a fa növekedésétől a seb begyógyítása,

— mekkora a gombainfekció veszélye.

A seb elhelyezkedése: gyökéren, gyökfőn, törzsön, ágon és annak mely részén. A sebnak a gyökfőtől való távolabbi elhelyezkedése mérsékli a káros hatás nagyságát. Egy, a törzstől több méterre lévő gyökérsérülés korhadása esetleg el sem ér a törzsig, ilyenkor gyakorlatilag csak a tápanyagfelvívó képesség csökken.

A sérülés időpontja:

— változó a fák „seborrasztó” képessége az éves élettani ciklus függvényében,

— nem egyformán sérülékeny a kéreg a különböző évszakokban,

— a gombák terjedésének intenzitása sem azonos az év minden részében.

A sérült fa állományszerkezeti és erdőnevelési helyzete is fontos körülmény, mivel nem mindegy, hogy V-fa sérül-e meg, vagy a következő gyérítéskor amúgy is kivágásra kerülő fa. Az uralkodó és kimagasló fák sérülése a minőségromlás szempontjából is nagyobb kárt jelent, mint az alacsonyabb szociológiai fokokban lévőké.

A sérülések paraméterei és következményei közötti összefüggérendszer rendkívül bonyolult. Az egyes elemek hatása gyakran ki sem mutatható, de mindenképpen hosszú távú kutatást igényel. Az eddig elért eredmények (a szakirodalmi adatokkal megegyezően) a hazánkban is ismert nagy alapigazságot támasztják alá:

— a sérülések legnagyobb része a faanyag közelítésekor keletkezik, viszonylag kevés a döntéskor, a többi munkaművelet gyakorlatilag nem okoz sérülést;

— nagyobb gép több és nagyobb sérülést okoz;

— minél hosszabb a közelített faanyag, annál nagyobb és több a sérülés;

— minél meredekebb a terület, annál több a sérülés;

— a tisztításokban és fiatal gyérítésekben a sérülések hatása (még ha sok is van) nem jelentős, mert marad még elég jó minőségű faanyag a válogatáshoz;

— tág hálózatu, öreg állományokban kevés a sérülés, mert van elég hely a munkához (bár ez – érdekes módon – nálunk nem ilyen egyértelmű).

Fakorhadások gyógyítása poliuretánnal

Az idősebb fák korhadt üregét fakonzerváló és egyéb töltőanyagokkal (leggyakrabban betonnal) töltik ki. Az új módszer poliuretánt alkalmaz. Az ún. Arbo-Cur-féle módszert 43 idősebb puha- és keményfánál próbálták ki. Az eljárás és az anyag nem fitotoxikus. Speciális készüléket igényel és csak nyáron végezhető, mikor a hőmérséklet 15 °C fölé emelkedik. A farontó gombák ugyan vegetálnak még a poliuretán alatt, de sokkal rosszabb körülmények között, mint egyéb töltőanyagok használatakor.

Forstw. Cbl. 110 (1991.), 176–184

Ref: Kovács Gáborné dr.

Törzssebzések vegyszeres kezelése a német mező- és erdőgazdasági biológiai intézet vizsgálatai szerint főként luc esetében indokolható, bár itt is számos kérdés – tartósság stb. – tisztázatlan. Az erdei-, a vörös- és a duglászfenyő általában gyorsan gyantásodik és megvédi önmagát. Lombosok esetében a kezelés elhagyható, mert a nyitott fatest általában csupán beszínesedik és a kezelés gyakran még elő is segíti a bekorhadást. Védekezéskor gyorsan kell dolgozni, lehetőleg még aznap és különösen télen, mert a gyantakiválasztás fennállhat. Fontos a gondos előkészítés és a jó szerszám.

(ÖFZ 1991. 4. Ref.: Jérôme R.)

Az előbbieken alapján adódnak a következők:

— A sérülések mennyisége nagymértékben függ a munkavégzés jó megtervezésétől és megszervezésétől. Legjelentősebb tényezők: az állományviszonyoknak megfelelő technológia kiválasztása, valamint az állományhoz és a technológiai adottságokhoz igazodó feltárás elvégzése.

— Általában kedvezőbbek a sérülések szempontjából a kötélदारus, forwarder és fogatos technológiák, pl. a vonzólasos módszerekkel szemben.

— Rendkívül lényeges a munka szakszerű és pontos elvégzése, a legképzettebb, leglelküsemertesebb dolgozók alkalmazása, a szükséges védekezési eljárások, eszközök alkalmazása.

A gyérítések elvégzésével alakulnak ki azok az állományok, amelyek a jövő erdőgazdálkodásának az alapját képezik. Fontos tehát, hogy a szükséges munkákat a lehető legjobb minőségben végezzük el, és ennek érdekében indokolt a kutatás folytatása az alábbi két irányban:

— Egyik a technológiák, illetve az alkalmazott gépek és a sérülések összefüggéseinek vizsgálata a környezeti tényezők és az állományviszonyok függvényében. Jelenleg kevésbé ismerjük a módját, hogy a különböző munkamódszerek, illetve gépek, eszközök milyen körülmények esetén használhatók úgy, hogy tartani lehessen a sérülések mértékének „elfogadható” szint alatti maradását. Egyáltalában hol van ez a szint? Az egyes munkatechnikákat mikor és hogyan lehet alkalmazni a kíméletesség érdekében? Milyen védekezési eszközök és módszerek léteznek, amelyeket gazdaságosan lehet használni? De mit jelent az, hogy „gazdaságosan”, rövid vagy hosszabb időtartamra legyen gazdaságos a védekezés?

— A másik irány a sérülések biológiai, faterméstani és gazdasági kihatásainak vizsgálata, különös tekintettel a „tartamos” erdőgazdálkodás érdekeire. Nem ismerjük a sebzések hosszú távú hatásait. Nem tudjuk, hogy milyen mekkora és mikor keletkező sérülés nyomán mennyi idő múltán keletkezik elszíneződés vagy korhadás, ez milyen gyorsan terjed, mennyire be-

folyásolja a növedékképződést, mennyi faanyagot tesz tönkre, mire az állomány a vágáskorba ér. Nem tudjuk, hogy mindez mit jelent forintban most és évtizedek múlva, a véghasználatkor.

Ezekre a kérdésekre már sok helyütt elkezdtek keresni a választ, Nyugat- és Észak-Európában már születtek is eredmények. Ezekből foglal egybe néhányat például a SVED-Forest gondozásában megjelent érdekes kiadvány, a címe: Erfolgskontrolle bei der Durchforstung. Ez útmutató, amely pontos eljárást ad a gyérítések utáni állományban keletkezett károk felmérésére. A módszer próbaterületek kijelölését és ezeken a sérült fák arányának meghatározását, valamint a túl mély keréknyomok felmérését javasolja. Részletesen leírja öt próbaterület kijelölésének módját, a sérült törzsek számlálásának és a túl mély keréknyomok megállapításának mikéntjét.

Sérültnek tekint egy fát,

— ha a törzsén összesen 10 cm² nagyságot meghaladó sérülésmennyiség van,

— ha a 2 cm-nél vastagabb gyökérrészen van sérülés és ennek a törzstől való távolsága kisebb 70 cm-nél. A gyökérsérülést is bele kell számítani a fa összes sérülési felületébe.

Talajkárnak tekinti, ha a közelítési keréknyom 10 cm-nél mélyebb.

Az útmutató jegyzőkönyv-mintaürlapokat is tartalmaz, amelyek segítségével el lehet végezni az adatfelvételt, s amely a teljes felmérést követően a közelítőnyomok helyes kijelölésére és a jól beállított törzsszámmra is ad információt. A jegyzőkönyv a sérülések és a talajkárok mennyiségét százalékban, ill. folyóméterben tartalmazza. Mindegyik adatnál az előírás is rögzíthető, így a teljesítéssel összevethető. Az útmutató külön tárgyalja a talajon való és a kötélदारus közelítéskor alkalmazandó eljárást. Külön felhívja a figyelmet a próbaterületek kijelölésére és a felmérés folyamán könnyen elkövethető hibákra.

Az észak-európai államokban a miénktől eltérő faállományviszonyok következtében nyilván sokkal egyszerűbb a helyzet a gyérítések végrehajtása és ellenőrzése terén. Éppen ezért nálunk még nagyobb szükség lenne egy hasonló rendeltetésű kiadványra, amely egységesen, konkrétan és korrekten lehetővé tenné a kezdeti lépésként e téren feltétlenül hasznosnak bizonyult 16/1985. MÉM-PM-ÁH. rendelet sérülésekkel foglalkozó kitételeinek következetes végrehajtását.

Figyelmeztet az útmutató arra is, hogy ne mulasszuk el munka után a közelítő nyomok mentén a visszamaradó törzsek felszíni gyökereinek megvizsgálását még a rőzsetakarás alatt is...

Hogyan tovább mérnökök?

Gondolatok a mérnöki munka presztizséről

A Mérnöki Kamara és ezen belül a Környezetvédelmi Tagozat is szeretné visszaállítani a mérnöki munka társadalmi presztizsét. Ezzel kapcsolatos gondolataimat szeretném megosztani a tisztelt olvasóval.

Az előző rendszer ideológiai tévedései, hibái közt a legnagyobb a lélek tagadása volt, melynek egyenes következménye lett az általánosan tapasztalható „lelketlen”, hanyag munka. Ehhez még másodlagosan hozzájárult az anyagi érdekeltség és elismerés hiánya. Lényeges, hogy a magasszintű, illetve csak hosszú időtávon mérhető alkotó munkáknál a két tényező fontossági sorrendje nem cserélhető fel.

Büszkén mondhatjuk, hogy a mi szakmánkban nem oktatták, mint a jogászoknál a törvényre emelt igazságtalanságot, vagy nekünk 2x2 többnyire 4 volt, amíg a közigazdászoknak évtizedekig hol 3, hol 5, a párthatározatok függvényében. Ennek ellenére nekünk is szükségünk van önvizsgálatra, hogy tisztázzuk, mit róhat fel a társadalom nekünk mérnököknek és ezen belül személyesen nekem. Mi az, amit én – mi mérnökök követtünk el a természetes és épített környezetünk ellen, vagy mulasztottunk el megtenni érdekében?

Amikor szavakban a „szebb jövőt építettük”, többnyire rövid távú rablógazdálkodást folytattunk. Amikor jelszavunk volt, hogy „legfőbb érték mi vagyunk”, akkor gondolkunk csak vissza például a történelmi városrészek letarolása után létrehozott magyarhoni „faluszisztematizálási program” keretében megvalósított „emberidegen” tízemeletes uniformizált paneles épületekből álló „alvó városainkra”, vagy a szennyvíztisztítás, hulladékelhelyezés megoldatlansága, a mezőgazdaság túlkemikalizálása okozta természetrombolásra.

Kevés mérnök volt „Mindszenty”. Annál több megalkuvás alakult ki mindannyiunkban. Mi, mérnökök a kompromittált, de esztétikus, munkaigényes, de olcsóbb, szellemileg nehézsé, de környezetkímélő megoldások helyett a „tervetlenség” vagy az „úgyis ugyanannyi a fizetésem” jelszavai mögé bújva gyakorta az egyszerűbbet, a kényelmesebbet, a kevesebb személyes konfliktust jelentő megoldásokat választottuk, és ez a szemlélet többé-kevésbé gyökeret vert mindannyiunkban.

Meggyőződéseim, hogy a „léleképítésnél” kell elkezdni Magyarországot legújabbkori újjáépítését, és ez az értelmiségre, a mérnökökre fokozottan igaz. Nekünk kell példát mutatni megbízhatóságból, pontosságból, szakmaszeretetségből, a társadalmi érdekek védelméből, hisz rólunk vesznek példát a technikusok, a szakmunkások, az idősebb mérnököktől a fiatalabb mérnökgeneráció.

A fontossági sorban a második, a szervezett oktatás színvonalának emelése. A környezetvédelem speciális vagy sokszor nagyon is magától értetődő ismeretanyagot, de leginkább etikai magatartásformát követel tőlünk is. Előbb nem kutatunk kell, hanem legolcsóbb – ne szégyeljük – lemásolni nyugatról.

Példaként említem azóta nyugdíjba ment kollégámat, aki a világútlelél kézhezvétele után – valuta nélkül – azonnal átment Bécsbe, hogy megnézze, végigfényképezze az ottani metró építését. Vajon hány mérnök követte példáját? Vasfüggönyünk ugyanúgy elzárt minket a világ műszaki fejlődésétől, mint egykor Kínát a nagyfal. A környezetvédelem mérnöki területén az elmúlt 45 év alatt 25 éves lemaradásunk keletkezett.

A megfelelő etikai magatartásra való nevelést – bölcs megállapítás szerint – a születésünk előtt 26 évvel kell kezdeni, ugyanis alapja a családi közeg.

A mérnök képzése folyamán az egyetemen csak alapokat kaphat. Rendkívül fontos kötelessége az idősebb kollégáknak a tapasztalatok átadása a fiatalok részére. (Különösen az ma, amikor sokan elfelejtik, hogy a mérnöki szakma nagyjából nem matematikai, hanem tapasztalati-kísérleti alapokon nyugszik.) Ez etikai kérdés volt a múltban is, és az a mai „kenyérpiacon” is.

Alapvető etikai szemléletváltás kell, hogy a mérnök, a megrendelő a társadalom érdekét előbbre tartozik sorolni, mint munkaadója, munkáltatója érdekét. Legyen a „termék” atomerőmű, épület vagy fogyasztási cikk. Fiatalabb beosztottaimnak gyakran mondom: nem az a fontos, hogy a főnököd mit mond, hanem saját lelkiismeretteddel hogyan tudsz elszámolni, hisz a mérnöki munka annyira összetett, hogy ez a legjobb „mérceje”.

A minket vagy a jövő generációját szolgáló kis és nagy törvények kijátszása sajnos ma Magyarországon társadalmilag szinte elfogadott. Gondolkunk csak például az építési előírások megsértésével épült létesítményekre, melyek később annyi kellemetlenséget okoznak sok embernek. Ezen törvénysértések nem egyszer mérnöki segédlettel történnek. A hatósági-rendőri munka sehol Európában nem pótolja a társadalom spontán vagy tudatos védekező reakcióit. Fokozottan igaz ez a környezetvédelemmel foglalkozó mérnökökre.

Bármennyire nem szeretünk ilyen dolgokkal foglalkozni, de önmagunknak kell kiközösíteni, megbélyegezni az etikátlan magatartást tanúsítókat a társadalom és saját presztizsünk védelmében.

Befejezésül szeretném tisztelt kollégáim figyelmét felhívni, hogy munkánkról ha rossz és már látható nyoma is van, tudomást szerez a közvélemény a sajtóból, de redményeseinkről nekünk kell beszámolni. Szükséges, hogy rosszul értelmezett szerénységből ne húzódjunk vissza a közszerepléstől. Ma a reklám világában a jó bornak is kell a cégér.

Gilyén Elemér

a Mérnöki Kamara Környezetvédelmi Tagozat elnöke

Felhívás

Az
Erdészeti Lapok
Szerkesztő Bizottsága

kéri mindazokat, akik kéziratot
küldenek, hogy a
zökkenőmentes ügyintézés érdekében
a következő adatokat mellékeljék:

Állandó lakáscím,
Személyazonossági szám,
Szolgálati hely és beosztás.

BELICZAY ISTVÁN

Veszélyben az egyhajúvirág

A kelebiai erdészet területén – a Kelebia 82/B erdőrészletben – mintegy ezer fő egyhajúvirág – *Bulbocodium vernum* található. E szigorúan védett növény megmaradása a véletlennek köszönhető. A terület jelenleg védelem alatt áll.

A helyi viszonyoknak megfelelően az erdőstést megelőzően általában 60–70 cm mélységig talajforgatás történik. Ezen mélyforgatás következményeként az ott levő növénytársulások részben vagy teljesen elpusztulnak. Korábban a Kelebia 82/B erdőrészletben is mélyforgatásos talaj-előkészítés és erdőstítés folyt, kivéve az erdőrészlet északi részét, ahol a területet átszelő magasfeszültségű vezeték miatt néhány száz négyzetméter nem került megforgatásra. Ezen véletlen következtében az itt lévő ősgyepben a *Bulbocodium* megmaradt. Még ma is jól látható a szántást szegélyező barázda. A védett növény 11 évvel ezelőtt 1–2 m távolságra visszahúzódott a korábban megforgatott területre, s csak nagyon lassan hódítja vissza azt a helyet, ahol feltehetően korábban is – a talajforgatást megelőzően – előfordult. Évenként kb. 1 m-t terjeszkedik. A múlt évben a terület szélét apró karókkal jelöltem meg. Az így kijelölt állomány szélén kívül ez év tavaszán 11 visszatelepült példány volt található. A terjeszkedés a megjelölt széleken túlnyúlva a néhány cm-től 1,2 m távolságra történt, kivéve egy kisebb foltot, ahol a múlt évben kijelölt vonaltól 4–5 m-re néhány négyzetméter nagyságú területen öt új fő volt fellelhető.

E feljegyzés azonban pontatlan, mert illetéktelenek a területről mintegy 120–130 növényt kiemeltek. Ezt az adatot az ott fellelt kis gödrök megszámlálása adta. Tekintettel arra, hogy az itt említett területen a *Bulbocodium* és a tarka sáfrány – *Crocus reticulatus* elegyesen fordult elő, ezért feltételezhető, hogy mindkét növényből emeltek ki. Ez a tény a terület visszahódításának számszerűségét zavarja. A megjelölt széleken kívül is található talajmegbontás. A növényeket feltehető-

en hagymástól, kis földlabdával szedték ki a helyszínen talált evőkanállal. Több növény már a kiemeléskor elpusztult, szétroncsolódott. A „növénygyűjtést” végzők hosszabb ideig tartózkodhattak a területen, erről tanúskodik az ott visszamaradt alma-, narancshéj és a műanyag tejjőlőspohár. Korábban egy pótkocsi mennyiségű földet halmoztak fel a védett területen, s ez feltehetően több fő *Bulbocodium*ot és *Crocus* fedett be örökre.

A védett terület szomszédságában – kb. 30–40 méterre – egy juhakol maradványa található, ma már nem üzemel. A delelésre, szállásra beálló nyáj intenzív taposása, trágyázása és rágása is hatással volt a növénytársulás változására. Az elmondottak miatt a humusztartalom-emelkedés kedvezőbb feltételeket teremt a magasabb szárú növények tenyésztéséhez. Ennek következményeként az egyébként is nagyon érzékeny, apró *Bulbocodium* fény- és tápanyaghiány gyökérkonkurencia miatt elpusztul. A terület nyugati – karám felőli – oldalán magasra növő egyszikű növények zárt gyeptakarója a védett területet elhódítva terjeszkedik. A korábbi években még meglévő egyhajúvirág innen eltűnt.

A termőhelyi viszonyok is átalakulóban vannak talajvíz megváltozás következtében. Ez kihat az ott már korábban keletkezett lágyszárú növénytársulásra is. A közvetlen emberi kártételen túlmenően a közvetett beavatkozás is veszélyezteti a védett növényeket. A szigorúan védett *Bulbocodium*, a védett *Crocus* mellett ugyanitt megtalálható a védett *Irís arenaria* is. A természetnek ez a kis gyöngyszeme nagyobb védelmet, gondoskodást érdemelne. A talajvíz további süllyesztését kellene megakadályozni. A hiányzó víz pótolható lenne a környező csatornavíz visszaduzzasztásával. Végső esetben a csatornákat részben vagy egészen el kellene tömni. Ez feltehetően kedvezne néhány magasabb szárú növény túlszaporodásának. Ezért a *Bulbocodium* magjának érése után a területet szabaddá kellene tenni. Összességében jelenleg mintegy 150 folyóméter kerítésre lenne szükség, ami a későbbiekben a védett növény terjeszkedésének megfelelően növelhető lenne. Állattartó telep kialakítását a közelben ideiglenesen sem szabad engedélyezni.

A legnagyobb veszélyt az ember jelenti. A figyelmeztető táblát azonban csak a környezetet védő, törvényt tisztelő emberek veszik figyelembe. Elhelyezésük a törvény szigorának érvényesítésére ad nagyobb lehetőséget. A természeti értékek védelméért legtöbbet az oktatás, a nevelés, a példamutatás tudna tenni.

Hajdú Ferenc erdész

Hajdú Ferenc a Tanulmányi Erdőgazdaság kerületvezető erdésze. A legújabb módszerek iránt fogékony, feladatait pontosan teljesítő szakember. Az oktatási Gyakorlatokon mindent elkövet, hogy a tanulókkal, a hallgatókkal a lelkiismeretes, alapos szakmai munkát megismertesse.

KAÁN KÁROLY emlékérmesek

Sajnálattal módon a nyomdai munkálatok során a két kiuntetett kolléga fényképét az előző számunkban felcserélték. Szíves elnézésüket kérjük.

Mufics Ferenc erdész

Mufics Ferenc a Mecseki EFAG nyugalmazott kerületvezető erdésze. Emberi magatartása, környezete tiszteltetését és az erdészeti munka elismerését váltotta ki. Nagy területű rontott erdők példás átalakítása volt kiemelkedő szakmai tevékenysége. Jelentős munkát fejtett ki a fiatalok nevelésében. Az ormánsági madárvédelem aktív munkása.

Az Erdészeti és Faipari Egyetem Tanácsa

1991. szeptember 11-én tartotta tanévnyitóját

Ezt megelőzően az egyetem főépületének aulájában dr. *Németh Károly* rektor-helyettes tartott megemlékezést hősi halottainkról.

Tisztelt Jelenlévők, kedves Barátaim!

Az ember egyik legősibb, legkarakterisztikusabb megnyilvánulása nagy ünnepek, évfordulók alkalmával a holtakhoz, ősökhöz való fordulás. A megemlékezés a tisztelet, megbecsülés mellett mindig tudatos vagy tudattalan erőmerítést is jelent. Mint ahogy a fa gyökerein keresztül kapja a tápanyagot, az ember is az elődök cselekedeteiből, tetteiből, eredményeiből tanulva, kiindulva dolgozik, építi jövőjét. Egy iskola, így egyetemünk számára is a tanévkezdés az egyik legjelentősebb ünnepi aktus. Ez alkalommal mi is, az egyetem oktatói és hallgatói tisztelgünk halottaink előtt. A megemlékezés, a tisztelet először a ma már történelmileg számító események hőseinek szól. Az első világháborúban meghalt hallgatóknak és oktatóknak. A második világégés hőseinek és áldozatainak az '56-os forradalomért meghalt barátunknak. Az idej tanévnyitón külön meg kell emlékeznünk a Sopron magyarságáért küzdő és ezért a legdrágábbat, életüket adó egyetemistákról, az ágfalvi csata hősi áldozatairól: *Mahaschek Gyula* erdőmérnök-hallgatóról és *Szucsányi Elemér* bányamérnök-hallgatóról. Az emléktáblákon lévő hosszú névsor ékeken bizonyítja, hogy egyetemünk hallgatói, oktatói mindig ott voltak, ahol a hazáért a legtöbbet lehetett tenni. Fiatal életük volt az áldozata ennek a tettrekészségnek. Ma ezt nem kívánja tőlünk a sors, de hazánk, egyetemünk fennmaradásáért, felvirágozásáért igen sokat kell cselekedni. Életünket már nem, de a munkával teli életet rá kell áldozni. Ma kell megemlékeznünk azokról is, akik munkás életük delén távoztak el közülünk: dr. *Imrik Zoltán* és dr. *Déry József* egyetemi adjunktusokról, *Nagy Magdolna* főelőadóról. Meg kell emlékezni azokról, akik becsülettel ledolgozott életük után hagytak itt bennünket: dr. *Varga József* és dr. *Nagy László* oktató társainkról. Az elhunyt fiatal hősök, eltávozott munkatársaink emléke erősítsen bennünket az elkövetkezendő tanév feladatainak megoldásában. Az elhunytakat pedig övezze egyetemünk oktatóinak és hallgatóinak tisztelete.

Az ünnepi tanévnyitó egyetemi tanácsülésén a megnyitó beszédében dr. *Winkler András* rektor többek között, a következőket mondotta:

Tisztelt Évnyitó Ünnepi Tanácsülés! Kedves Vendégeink! Kedves Aranydiplomás és Gyémántdiplomás Erdőmérnökök! Kedves Tanártársaim! Kedves Firmák, Balek-

Egyetemünk 184. tanávét kezdjük. Selmebánya alapítása óta ma először teljes függetlenségben, de nehéz gazdasági viszonyok között. Selmec alapítása óta először teljes elvi demokráciában, de keresve a demokrácia helyes útjait.

A 184. tanév kezdetén jó úton haladunk az alapok lerakásában szellemileg megtámogatni azokat a falakat, amelyek sokszor csak halott szervezetek voltak. A professzori karban, a tanári karban folyamatosak a változások. Néhány napja három új professzor kapta meg kinevezését köztársasági elnökünkől. *Horváth Jenő* a matemati-

ka, *Papp György* és *Verő József* a fizika-elektrotechnika tanszékére. Ma a növénytan tanszékére *Bartha Dénes*, a fizika-elektrotechnika tanszékére *Mentes Gyula* kap docensi kinevezést. Folyamatban van a környezetmérnöki, természetvédelmi, a mérnökpedagógus, a vadgazda, a könnyűipari és a művészeti szakok engedélyeztetése, létesítése, a német nyelvi szak tervezése. Nem feledkezünk meg az egészségről, a sportról sem. Anyagi helyzetünk a jelenlegi működést alapszinten biztosítja. Szeptember 10-én adtuk le újabb, átdolgozott pályázatunkat egy szakmai, regionális műszerközpont elnyerésére. A Pénzügyminisztérium jóváhagyásával megkezdte effektív működését a Soproni Technológiai Centrum Egyesülés is. Egyre mélyülnek a kapcsolatok és az együttműködés az Erdészeti Technikummal és a Tanulmányi Állami Erdőgazdasággal: ez a hármas országunkban egyedülálló erdészeti és faipari oktatási egység kialakulását teszi lehetővé.

Nemzetközi kapcsolataink jól szolgálják az egyetemi oktatás és kutatás ügyét. A világ minden részéből érkeznek hozzánk vendégek. Az elmúlt tanév hozta meg formálisan is az újra egyesülést 1956-ban külföldre menekült testvéreinkkel, az ott végzett erdőmérnökökkel.

A mai napon újabb díszdiplomásokat köszönhetünk. Büszkén és végtelen szeretettel tesszük ezt. A hallgatókhoz szólván, a most kezdő balekokhoz szólunk: Ragadjatok meg a lehetőséget! Igyekezzetek a romantikus környezetben a legjobban felkészülni erdész, fás, geodéta hivatásokra. Csak a szorgalmasak, a jók fognak végezni: csak a legjobbak, a legsokoldalúbbak fognak érvényesülni. Rögzítsétek magatokba a selmeci szellem üzenetét! Az elkövetkező tanév sor harcot, fáradságot, állhatatosságot, munkaerőn és fantázián teljes latbavetését követeli tőlünk. Lehet, hogy mint már annyiszor, létezésünkért is meg kell küzdenünk. Ezután

honoris causa doktorrá avatta DR. BÓDIG JÓZSEFET, az észak-amerikai Kolorádó Állami Egyetem nyugalmazott egyetemi tanárát és **DR. SZEPESI LÁSZLÓ**T, az Erdészeti Tudományos Intézet nyugalmazott főigazgatóhelyettesét.

Címzetes oktatói kinevezést kaptak: *Dr. Csapody István* címzetes egyetemi tanár, *dr. Bán István* címzetes egyetemi docens, *dr. Kiss László* címzetes egyetemi docens, *Varga Béla* címzetes egyetemi docens.

Aranydiplomát kaptak: *Bouquet Frigyes, Czuppon Károly, Híbbey Albert, Imrik László, Király Gáspár, Kostein Ferenc, Prókay Gyula, Szakady Sándor, Szűcs Ferenc, Véssey Tibor, Virágh Béla*

Gyémántdiplomát kapott: *Vendel Ferenc*

Az arany- és gyémántdiplomásokat *Jérôme René* köszöntötte, biztatva őket, hogy járjanak az „öregek” évközi összejöveleire.

Doktorrá avatták:

Ilfi Csanádi Etele faipari mérnököt, *Neuwirth Edit* faipari mérnököt, *Bartha Dénes* erdőmérnököt, *Jablonkay Zoltán* erdőmérnököt.

Az első évfolyamos hallgatók eskütételekor *Marosi András emh. olvasza az eskü szövegét.*

Balogh Lajos, Dudás Béla, Kelemen Géza, okl. erdőmérnökök és *Pesthy Irén* földrendező (Székesfehérvár)

Alma Mater Emlékérmet kaptak.

Október havi erdészeti teendők (Az 1919. évi Erdészeti Zsebnaptár alapján.)

Erdőhasználat. Déli vidékeken, lombhullás után, a tűzifa termelés, rendszeren már e hónapban megkezdhető. A ritktások, fafuvarozás és közelítés folytatható, a tuskóirtás, valamint a szélöntött és száraz fa feldolgozása pedig befejezendő. Fejezzük be e hónapban a téli vágások kitűzését is, valamint a fokozatos felújítással kezelt erdőkben a kihasználható fák kijelölését. Hasított faárúk készítése e hónapban lehetőleg befejezendő. Az úsztatás és tutajozás az őszi esőzések beálltával a legnagyobb erővel szorgalmazandó s lehetőleg be is fejezendő.

Erdőművelés. Tölgy- és bükkmakkot, vetésre szánt szelíd gesztenyét, gyertyán, hárs és fűrtő juhar magot gyűjtünk s azok télire való elhelyezéséről s megelőzőleg kellő megszárításáról gondoskodjunk. Jegenye-, havasi- és simafenyő tobozokat szedessünk, siessünk különösen a havasi fenyő tobozok szedésével, nehogy azokat a *Corvus caryocatactes* (Tannenheher) elpusztítsa. A tölgy- és bükkmakk, valamint a jegenye és juhar mag e hónapban el is vethető, kivált ha télen át az egerek által való károsítástól nem kell tartanunk. Fenyőféléknél az őszi erdőművelések folytatandók, lombhullás után pedig lomblevelű csemétéket is ültethetünk, különösen most kell az olyan területeket égerrel beerdősíteni, melyek tavasszal áradások miatt nem erdősíthetők. Tavasszi vetésekhez a csemétégyak talaja felásan-

dó, korhadt földdel, gyephammal, trágyával megjavítandó; az új csemetekereteknek szánt helyek, kivált nagyon kötött talajon, felszántandók vagy felásandók, hogy a téli fagy a földet felporhanyítsa. Természetes felújítás alatt álló erdőkben a talaj szükség szerinti meglazítandó. Erdővédelem. E hónapban a fű rendszeren már elszárad, kevésbé kell tehát a legeltetési tilalom áthágóitól, mint inkább erdei tüzekről tartani. A gubics és makk tolvajlásra ügyeljünk. Az erdőbe vonuló egerek, sertések áthajtása által pusztíthatók, ugyanígy alkalmával a sertések igen sok káros rovar, úgymint a *Ponalis piniperda* bábja, a *Lophyrus pini* állhernyó, a *Dasychira pudibunda* hernyói pusztítanak el tűrásaik közben. Csemetekeretekben szintén az egerek s kártevő rovaarok, rovarálcák pusztítása fektetendő a főszű. Mellékhaszonvétel. Nyitott kemencékben a mészégetés e hónapban befejezendő, valamint a csak nyáron át üzött szénégetés is. A szalajfőzés megkezdhető. A téli legelő és makkellátás folyamatban van. Építkezések. Az építkezések, rendes körülmények között, e hónapban befejezendők. Az utak kavicsolása, útsánczok kitisztítása, hidak, vízáteresztek megvizsgálása s ha szükséges, javítása, e hónapban eszközölendő. Vizsgáljuk meg valamennyi épületeinket, s gyűjtsük össze az azokon szükséges javításokra vonatkozó adatokat. Erdőrendezés. A külső munkák e hónapban befejezendők.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tisztelt Szerkesztőség! A májusi Erdészeti Lapokban megjelent „Így láttam én, az erdész” írásra szeretnék néhány gondolattal reagálni. Tisztelettel adózom Wentzely kollégának, mert volt bátorsága leírni, hogy sok helyen miként semmizték ki a kerületvezető erdészeket. Mint 20 éve kerületben dolgozó – és élő – erdész sokszor megaláztatva éltem át azokat a dolgokat, amikről kollégám írt. Nem tudom, hogy hogyan számolnak el lelkiismeretükkel azok a vezetők, akik különbséget tettek a kerületvezető erdész és vadász között, akiknek nem számított, hogy a teljesítmények mögött milyen és mennyi munka állt. Fontosabb volt a vadásztatás, mint a kerületekben folyó erdészeti munka. Nálam volt arra eset, hogy az elvtársi vadásztatásakor a kerületemben nem tartózkodhatott sem fizikai dolgozó, sem a kerületvezető. Igazgatói utasításra szolgálati löfegyverünket még dúvadírtáson is használhattuk. Jó lenne érezni, hogy a kerületvezető erdész fontos része a gazdálkodásnak, mert ki ismerhetné legjobban az erdőt, ahol tervezni, termelni és telepíteni kell, mint a kerületvezető. De az nem jó dolog, hogy akkora különbséget tesznek az elvárásokban, mint ami a kerületvezető erdész és vadász között van. Kérek minden illetékest, hogy gondolják át alaposan a kerületvezetők helyzetét és javítsanak rajta. Levelem tiszta szándéka, hogy végre tisztelje és segítse egymást a munkájában az erdész és a kerületvezető vadász. Munkájuk után egyformán részesüljenek az erdőből és a vadászatból is. Tisztelettel: *Szulyovszky László kerületvezető erdész*

Kedves Szulyovszky László!

Keserű sorait megértően olvastam. Önkéntelenül is emlékezve mindazon kollégák panaszaira, akik az elmúlt évtizedekben hasonló körülmények között gyakorolták hivatásukat. Sajnálom, de nem tudom megnyugtani. Pedig szeretném. Szeretném üzeni,

hogy a múltat végképp eltöröltük, hogy önt nem fogják többé kerületéből kiiltani pállénártok, fockjenők, gáspársándorok és egyéb ismeretlen „vadászok” miatt. Szeretném üzeni, hogy nyugodtan tisztítsa meg beroszdásodott szolgálati fegyverét, és üljön ki egy-egy langyos nyári délután kinigilésre, vagy csikorgó téli hajnalon rókát hívni a nyíri kerület még megmaradt öreg tölgyei alá. Üzenem, hogy Önnek a tiszta lelkiismeret, az egyenes gerinc, a nyugodt álom a 20 év tróféja. Szeretném üzeni, hogy végre az egész társadalom kivetette magából a gumigerincűket, a csákmátéskodókat, hogy a szakmai analfabéták is lepotyogtak már a talpnyalással megmászott uborkafáról, hogy tükröbe nézzenek a farizeusok, hogy végre a szakma élheti életét, nem fecsérrelve időt, ideget, erdőt meddő vitákra... hogy végre megtaláltuk önmagunkat.

Jó lenne ezeket üzeni.

✍

Tisztelt Szerkesztőség! Ez év márciusában a Kossuth rádióban elhangzott egy riport, amelyből értesülhetek a hallgatók családunk szorult helyzetéről.

Nyolc gyermekünk van. Feleségem a nyolcadik gyermek születése után súlyos beteg volt, majd állapota miatt leszázalékolták. Így a család ellátását másképp nem tudtuk megoldani, mint hogy én vettem igénybe a gyedet, s jelenleg is itthon vagyok immár harmadik éve. A riportot hallva dr. Sonnevend Imre és Bús Mária megfogalmazott egy körlevelet, amit eljuttattak a kollégákhoz. Meghatódva és könnyes szemmel értesültünk a segélyakcióról.

Kedves Barátaim! A részletekről tapasztalt segítő szándék arra ösztönöz, hogy a magam egyszerű módján köszönetet mondjak Nektek.

Szeretném, ha mindazok, akikhez eljut ez a levél megérznék és megértenék e szó igazi jelentését. Köszönöm,

hogy meghallgatták a segélykérést. Szeretném, ha gyermekeim nem éreznék hátrányát annak, hogy nyolcan vannak, de higgyétek el, így mostani helyzetünkben nagyon nehéz. Ezért esett szívembemerkolóján jól, hogy küldeményeitekkel segítettek.

Nem névre szólóan, de szívetekhez címezve küldöm köszönő szavaimat. Oly jól esett, hogy voltak, akik átérték helyzetünket és elindították az akciót. Elgondolkodtat, hogy manapság, amikor az önzés, az önközpontúság, a saját jólét a fő cél, vannak még olyanok, akik átérzik mások baját, nyomorúságát. Külön öröm, hogy ez éppen az erdészársadalomban tapasztalható. Jóleső érzés volt olvasni az aláírásokat kollégáid.

A gyermekeimmel itthon töltött három év szakmailag nem hoz előrejutást, anyagilag is nehezebb, de mégsem mondom, hogy elvesztettem valamit. Az értük végzett erőfeszítéseket látják és remélem természetessé válik bennük a munka megbecsülése, a szülők és testvérek szeretete, a felnőttek tisztelete.

Köszönöm kollégák!

Kincses Benjámin

Kedves Béni Barátom! Szíves elnézésedet kérem a nyilvános tegezésért, de nem tehetek másképp. Hivatkozom régi ismeretsgünkre és arra a csodálatra, amit mint szülő veletek szemben érzek. Nyolc gyermeket vállalni önmagában is tiszteletet parancsoló, de olvasva életfilozófiákat, bizony többet kell érezni ennél. Családi életek tragédiájáról, ami az édesanya betegségével kapcsolatos, csak leveledből értesültem.

Ismételten köszönet illeti mindazon kollégákat, akik hallva bajotokat, segítségükre siettek. Mi sem tehetünk mást, hiszen mire e lap a kezekbe kerül, lassan kézhez kapja a gyermekeleveleket a Mikulás bácsi, majd a Jézuska. Talán nem vagyok egyedül, aki bajokról csak most értesült, így utólagos engedelmeddel közlöm címedet, (Kincses Benjámin 7551 Lábod, Bercsényi u. 63.) ahová még utat találhat a kollegialitás, a bajtársi szolidaritás. Jó egészséget a családnak és gyermekeitekben sok örömet kívánok!

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr! Kérem ne vegye tola-
kodásnak vagy zaklatásnak, hogy levelemmel megkér-
sem Önt. Szomorúan figyelem azt az egyre romló kapcsola-
tot, ami az erdészek és vadászok, az eddigi barátok
között kialakul. Nem jó ez egyikünknek sem, de nem
származik ebből haszna a magyar vadgazdálkodásnak
sem. Ez indított arra, hogy véleményemet leírjam! Időnként
módomb van arra, hogy az Erdészeti Lapokban megjelenő
cikkeket olvassam. Többnyire igen tanulságosak, szá-
momra különösen azért, mert nem vagyok erdész, csupán
szeretem az erdőt és benne a vadakat. Ezért megdöbbe-
néssel olvastam Varga Bélának, az Orsz. Erdészeti Egye-
sület alelnökének, Bánffy Györgyhöz címzett válaszát. Már
az írás címe is szokatlan egy tudományos színvonalú
lapban. Sem Varga Bélát, sem Bánffy Györgyöt nem ismer-
rem személyesen, csupán vitájukat olvastam. Ismerem az
előzményeket, a Megfőkelezhető-e végre egy vad „gazdál-
kodás”? c. röpiratot. Kérem, ne vegye tola-
kodásnak vagy szerénytelenségnek, ha megírom azt a véleményemet:
Varga Béla említett válaszához hasonló hangnemű meg-
nyilatkozások nem méltók az Önök nagyműtű lapjához!
Természetesen megértem, ha véleményemet ismerteti

Varga Béla úrral, esetleg a Szerkesztőbizottsággal. Együt-
tal felvetem, nem tartaná-e helyesnek, ha megismerhetnék
olvasóikat a sok évtizede, nem kiváltságos helyzetben
tevékenykedő, egyszerű gyakorló vadászok véleményé-
vel, gondoljaival is? Azt hiszem ez segítené kapcsolataink
javításában, egymás elképzeléseinek jobb megismerésé-
ben! Kérem fogadja őszinte nagyrabecsülésem: *Prof. DR.
RISKÓ TIBOR az orvostudományok doktora*

*Szó sincs róla Professzor úr, hogy zaklatásnak vagy tola-
kodásnak venném levelét. Azt hiszem nem tévedek, hogy valamennyi
szerkesztőség örül a címére küldött írásoknak, legyen az hosz-
szabb-rövidebb tanulmány vagy akár egy észrevételekkel telt
levél, mint amilyen az Öné is.*

*A legmesszeimőig igazat adok Önnek, hogy nem jó ez az
állapot sem az erdészeknek, sem a vadászoknak. Mint ahogy az
igazi erdészeknek és igazi vadászoknak nem volt jó az elmúlt pár
évtized állapota sem. S valószínű, hogy az indulatok erre vezet-
hetők vissza. Ön azt írja, hogy nem erdész, csupán szereti az erdőt
és a benne élő vadat. Sajnos én sem vagyok szakavatott újságíró,
csak szeretem a szakmát, és ha már a sors úgy hozta, hogy a
szakma lapját szerkeszthetem, szeretném ha e lapban szabadon
ütközhetnének a vélemények, gondolatok. Nekem az tűnt szokat-
lannak, hogy egy személyeskedő írásra, melyre az Ön által
említett válasz reagált, nem jelenhetett meg abban a lapban, ahol
az indukálódott vitát a széles nyilvánosság elé tárták. Tudom,
felvetődik a kérdés, hogy ki, miért, hogyan, mikor stb. kezdte.
Csak a sztereotíp válasz jut eszembe: úgy kezdődött, hogy a másik
visszaütött.*

*Anélkül, hogy a részletekbe belemennék, kérdezem Önt Pro-
fesszor úr, vajon hogyan vélekedne egy építendő olyan új létesít-
ményről, amelyben Ön fog gyógyítani, és amelyet az Ön szakvé-
leményének megkérdezése nélkül terveznének és kérnének rá
építési engedélyt? Az más kérdés, hogy melyik a bölcsőbb és
politikusabb dolog. A tévedésre alapos szakmai érvekkel felhívni
a figyelmet, vagy ezen túlmenően általános indulatokat keltve
reagálni. Minden szerző írásáért maga vállalja a felelősséget
akár rövidebb, akár történelmi távlatból nézzük írásának követ-
kezményeit. Én hiszek az emberek józan megítélésében és alap-
vető igazságérzetében. Ezért kapott helyet az első, általam szer-
kesztett lapszámban a témával kapcsolatban olyan írás, amely-
nek hangvételével az erdészek némelyike elégedetlen volt. De hál'
Istennek a többség igazat adott a közlésért.*

*Természetesen helyesnek tartanám, ha minél több nem kiváltsá-
gos helyzetben tevékenykedő, egyszerű gyakorló vadász véle-
ményét közölhetné. Várom is az írásokat. De az is jó lenne, ha
a kiváltságosok is tollat ragadnának. Valóban segítené a kapcsola-
tok javításán, ha nem a személyeskedő indulatok feszülnének
egymásnak, hanem a lehető legtisztább szakmai érvek és ellenér-
vek.*

*Az író tollát nem vezethetem, a szerkesztő nem dönthet, hogy
mi jó és mi rossz, döntse el azt a nyilvánosság előtt a józan
szakmai lelkiismeret. Hiszem, hogy demokráciánkban a kezdeti
zavarodottság után éppúgy meg fog férni az erdőben az erdész
mellett a vadász, mint a könyvespolcon a Biblia mellett Darwin
tanai.*

KERESZTES GYÖRGY

Védekezés az élő fák korhadása ellen

Compartmentalization of Decay in Trees a címe az Alex L. Shigo (Sajgó Sándor), az U. S. Department of Agriculture növény-patológus kutatója által írt kiadványnak, amely a fás növények korhadás elleni védekezésére irányuló 16 éves kutatás eredményeként létrejött hipotézist írja le és magyarázza.

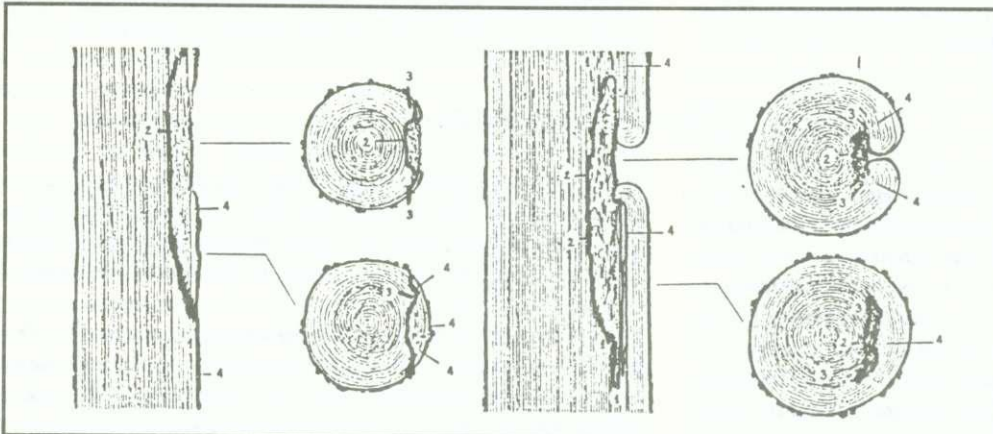
Shigo munkatársaival mintegy 10 000 fa sérülések következtében fellépő elszíneződésének és korhadásának vizsgálata útján és a már 4–5 évtizede dolgozó kórtanos elődök megfigyeléseinek felhasználásával állapította fel a kompartmentalizáció (rövidítve az angol nyelvű elnevezés alapján: CODIT) elméletét.

A fák lebontása már életük folyamán megkezdődik. Korhadás kezdődik a letört ágak helyén, de a rovarok, a madarak és az ember által okozott sérülések következtében is. A növény viszont védekezik a testébe behatoló, korhasztást okozó mikroorganizmusok ellen. Ez a védekezés – az állatvilágban megszokottal szemben nem gyógyítást jelent, erre a növények nem képesek – a kórokozók által elfoglalt „terület” leszigetelését, elzárását jelenti a

A leggyengébb fal (1) a sérülés alatt és fölött alakul ki. Ez nem sikképződmény, kialakulása a sérülés alakjától függ. A legbelső sérült évgyűrűn belül, sugárirányban alakul ki, az előbbinél valamivel ellenállóbb fal (2), a sérült és az ép évgyűrű határán. Ez a fal az évgyűrűkkel párhuzamos, tehát többé-kevésbé hengerpalást formájú. Még tartósabb a sugárirányban kialakuló fal (3). A legerősebb fal (4) a sérülés idején a legkülső évgyűrű külső határán, tehát a sérült kambium helyén jön létre. A falak által határolt „rész” (compartment) eleve áldozatul esik a korhadásnak. A falak, erősségüktől függően valamennyi ideig ellenállnak a mikroorganizmusok támadásának. Hogy meddig, ez nagyon sok tényező függvénye, mivel a korhadás rendkívül összetett folyamat, sok biotikus és abiotikus tényező működik benne közre, ezek közül legfontosabb a támadók faja és életeréje, valamint a fafaj és az egyed egészségi állapota. A szukcesszió utolsó lépcsője, a fa elpusztulása a sikeres védekezés következtében általában nem következik be, vagy legalábbis nem rövid időn belül. Ezt a véde-

kezési mechanizmust a fás növények a 200–400 millió év alatti törzspejlődésük útján alakították ki. Ez a folyamatrendszer kapta tehát a kompartmentalizáció (CODIT) elnevezést.

Amikor a kórokozók egy falat áttörnek, a fa új védővonalat állít fel, s ez egy ideig újból ellenáll a behatolásnak. Így tehát a károsított rész lassan (vagy viszonylag gyorsan) tovább nő, egészen a fa élete végéig. A terjedés sebessége is változhat időről időre, mivel a behatoló kórokozók különböző fajai között erős konkurenciahárc folyik. Számuk egy idő után lecsökken, csak az adott körü-

fa többi részétől, megakadályozva így az elszíneződés, a korhadás továbbterjedését. Ennek a folyamatnak a lezajlását magyarázza a CODIT. A korhadás folyamatában jelen lévő szervezetek – fák és mikroorganizmusok egyaránt – az életközösség egész fejlődésében részt vesznek. Ennek az állandó változásnak egy kiragadott eleme a korhadás.

A korhadás folyamata sebzéssel kezdődik. Ekkor kapu keletkezik a fa védelmi rendszerén, amely helyet és táplálékot jelent a különböző élősködő szervezetek – baktériumok, gombák, algák, zuzmók, egyebek – széles skálája számára. Ezek a szervezetek egymással és a fával is harcolnak, közülük az lesz a győztes, amelyik életben marad. Nem mindig a fa az. A sérülés létrejöttkor a fa érzékeli az anyagcsere-folyamataiban bekövetkezett változást. Ennek nyomán a sérülés körüli edények eltömésével és különböző vegyületek létrehozásával igyekszik megakadályozni a fertőzés továbbterjedését. Ezek a védelmi anyagok a zárvatermőkben ritka fenolikus elegyek, a nyitvatermőkben terpének, amelyek a védekezés kialakulása folyamán oxidálódnak és polimerizálódnak. A kémiai átalakulások folyamatát befolyásolják a támadó organizmusok biokémiai folyamatai, sőt a köztük folyó versengés is. De a kialakuló vegyületek is befolyásolják a behatoló mikroorganizmusok életműködését és szaporodását, mert többségük számára mérgezőek, de van úgy, hogy némelyeknek táplálékul is szolgálnak. A sérülés körüli szövetekben lerakódó anyagok gyakorlatilag „fal”-at képeznek a behatolás ellen. A falak a különböző irányokban nem egyformán erősek.

mények között legnagyobb vitalitásuk maradnak fenn a fában és folytatják a korhasztás folyamatát. A fa elhalásakor pedig esetleg megint más gombák, baktériumok veszik át a korhasztás szerepét.

A korhadás tehát összetett folyamatrendszer, amely az időben folyton változik. Ezért elsősorban nem az egyes folyamatokat, hanem a rendszert kell ismernünk és megértenünk ahhoz, hogy megkísérelhessük előre jelezni, esetleg befolyásolni. A már elkezdődött korhadást nem lehet meggyógyítani, de meg lehet előzni. Lehet továbbá a korhadás sebességét csökkenteni, esetleg megállítani, a folyamatok kimenetelét előre jelezni. A megelőzéshez tulajdonképpen a sérülések mennyiségét és mértékét kell csökkenteni, ez az erdészetben főleg fahasználati feladat. Megelőzés a sérülések kezelése is, azonban ezt az általános erdészeti gyakorlatban a nagy költségek miatt nem tudjuk alkalmazni. A korhadási folyamat lassítása végett ismernünk kellene az egyes fák sérülésre és gombainfekcióra érzékenységét a sérülési időszak függvényében, és ismernünk kellene a különböző kórokozók élet-tani és fertőzési tulajdonságait, tehát a sérült fák és a korhadást okozó paraziták kölcsönhatásának élettani mechanizmusát az éves biológiai ciklus folyamán. Ezekkel az ismeretekkel egyelőre nem rendelkezünk.

Erdeink állapota sajnos komoly aggodalomra ad okot. Ennek a rossz egészségi helyzetnek egyik nem elhanyagolható összetevőjét jelentik a visszamaradó faállományban az előhasználati munkák közben okozott sérülések. Meglévő erdőállományaink egészségi állapotának megőrzése – akár fatermeléstani-ökonómiai, akár ökológiai szempontból nézzük – közös érdek.

ROVATVEZETŐ: MOSONYI GÉZA

TAROKK-SAROK

káró
Béla:
pikk
Csaba:

Az 1991/7. szám megfejtése:

Dezső 3-as partija XX túli passz bemon-dással indult. Attila treff Á kezdésébe Béla pagátot tett, de nem sikerült a tulit megaka-dályoznia.

Ezek után Csaba állandóan kórt, Dezső pedig trefft hívott. Így a kiegyensúlyozott laposzlásnak és némi szerencsének kö-szönhetően (pikk!) a Csaba-Dezső páros 4 királyt is teljesített. A dupla játék nem sike-rült, mivel a király nélküli színes ütéseket elengedték.

9. játszma:

Osztás, licitálás és skartolás után a hely-zet az alábbi:

Attila: XXI, XIII, VII, IV
kór L, B
treff K, L

Á XIX, XVII, XVI, XV, X, VIII, V, I
K
skiz, XIV, VI, III

treff: B, Á
kór K
káró D
pikk B
Dezső: XX, XVIII, XII, XI, IX, II
káró K, L, B

Béla 3-as játékában (a nagyhonörök a talonban voltak) a bemon-dások a következők:

A	B	C	D
XX	.passz passz	passz passz	4 király passz

A rejtvényekben szereplők a Paskievics-féle, kötelező XX-as hívá-sos tarokkot játsszák, ahol a XX-as fektetése tilos és az értékelhető figurák a következők: tulétróá (tuli), négy király, duplajáték, pagátulí-mó, XXI-fogás és volát. A játékban mindig Dezső az osztó, tőle jobbra ülnek: Attila, Béla és Csaba.

♣ ♦ ♥ ♠

Kérjük, írják meg, véleményük szerint hogy alakult a fenti játszma. A megfejtéseket a megjelentéstől számított 30 napon belül kérjük a szerkesztőség címére megküldeni. A helyes megfejtők között könyvu-talványokat sorsolunk ki.

ROVATSZERKESZTŐ: BARÁTOSSY GÁBOR

Egyesületi Közlemények

(1991. július-szeptember hó)

Az erdészeti érdekképviseleti szervek vezetői megbeszélést tartottak. Dr. Raskó György államtitkár Dauner Márton erdészeti és faipari főosztályvezető jelenlétében szeptember 4-én fogadta az erdészeti érdekképviseleti szervek vezetőit. A megbe-szélésen az egyesület részéről Schmotzer András elnök és Barátossy Gábor főtitkár, a Fagazdaságok Országos Szövetsége részéről Czebe Sándor elnök és az Erdészeti Dolgozók Szakszervezete részéről Herczeg Miklós vett részt.

A megbeszélésen az erdészeti átalaku-lás gondjairól, nehézségeiről, megoldandó kérdéseiről esett szó. Államtitkár úr állást foglalt az új erdőtervezési szükségessége, az állami kontroll-rendszer (erdőföldügyelet, er-dőtervezés) hatékonyságának fontossága mellett. Új, korszerű erdőbirtok-politi-kai koncepciót kell kialakítani. A gazdálkodás hatékonyságának növelésére, az állami költségvetési kiadások csökkentésére nagy súlyt kell helyezni. A három-oldalú szakterületi érdekegyeztető fórum (munkáltatók, munkavállalók, állami-gazdálkodás) létrehozása az erdészeti területen is célszerű lenne. Szó esett még az állami gazdaságok, valamint a honvédségi erdőterületek egységes kormányzati felelősségi körben történő rendezéséről. A megbeszélés résztvevői a vadgaz-dálkodás, vadászati kérdésben egyetértően a földtulajdonhoz kapcsolódó vadászati joggyakorlat érvényesülését tartották kívánatosnak.

Az Egri helyi csoport szeptember 14-én harmadszor rendezte meg Síkfő-kút-Szölőcske kutatási területen a kocsánytalantölgy száradásos betegségével kapcsolatos tanácskozást. A téma továbbra is aktuális, mert egy őshonos fafaj ilyen mértékű pusztulása mindenképpen az élő- és élettelen környezet nagyfokú zavarására utal. A pusztulás csökkenő és ennek köszönhetően higgadtanban történhet az okok feltárása. A tanácskozáson a debreceni, a budapesti és a szegedi tudományegyetemek, valamint az ERTI kutatói tartottak előadást.

A napirend a Síkfőkút-Szölőcske PROJEKT bejárásával kezdődött. Itt Kaló Imre a szőlőcskei erdészkerület vezetője, a rendezvény főszervezője köszön-tötte a résztvevőket, majd Dr. Szabó László adjunktus ismertette a KLTE Nö-vényntani Ökológiai Tanszék álláspontját a tölgypusztulásról. Kutatási eredmé-nyek alapján, a legfontosabb oknak a környezetszennyeződést, a savas esőket és az ezek hatására oldatba kerülő alumíniumsókat, illetve a hidrogénionok mennyiségének növekedését kell tekinteni.

Berki Imre, a KLTE Meteorológiai Tanszékének munkatársa más módon közelítette meg a problémát. Abból indult ki, hogy ha a száradásos betegség, akkor – legalább részlegesen – gyógyítható is. Megfigyelte azt is, hogy a pusztuló beteg fák levelein többször nitrogén- és magnéziumhiány betegség jelentkezik. Kísér-lete során több mintaterületet kezel nitrogénműtrágyával, melynek eredménye-képpen 60%-os gyógyulást észlelt. A nitrogénhiányt a vegetációs időszakok csapadékihiányára vezette vissza.

A növekvő csapadékihiány következtében – mely az 50-es évek óta, bár hullámzóan és a Dunántúlon kevésbé jól érzékelhetően, de jelentkezik – az avartakaró bomlása nem megfelelő, így a gyökérszónában nem mindig található elegendő mennyiségű felvehető nitrogén. A tölgyszáradás véleménye szerint nem analóg az immissziós károktól szenvedő erdők pusztulásával.

Walteri Gusztáv (JATE) nem foglalt állást az okokat illetően, hanem egy új típusú, a növények asszimilációs aktivitásán keresztül az egészségi állapotuk megállapítását lehetővé tevő módszert ismertetett. Előadásából az az örven-de-s hír csendült ki, hogy a vizsgált tölgyek 90%-ának az életműködése az idén már szabályos volt.

Dr. Nagy Lajos (KLTE) az eltelt, több mint 100 év Eger-környéki csapa-dékadatait ismertette. A vizsgált időszak alatt többször voltak aszályos idősza-kok, ezek közé tartoztak a 80-as évek is. Ezekben az altalaj vízkészletei szinte teljesen kimerültek. Véleménye szerint az aszály – ha nem is elsődlegesen – a tölgypusztulásban mindenképpen szerepet játszott.

Dr. Standonár Tibor (ELTE) a völgyfői kísérleti területüket ismertette, ahol az aljnövényzet a talaj és a főfaják kapcsolatának összefüggéseit vizsgálják. Érdekeségként – állásfoglalás nélkül – említette, hogy a savanyúbb mikroör-nyezetben a tölgyszáradás csekélyebb volt.

Dr. Somogyi Zoltán (ERTI) hozzászólásában kifejtette, hogy a betegség lefolyása járványszerű tüneteket mutatott. Felhívta a figyelmet, hogy a fák életében több olyan mikroszervezet is szerepet játszhat (vírusok, mikoplazmák stb.), melyek élete, hatásuk szinte teljesen ismeretlen előttünk. Megemlítette, hogy a betegség nemcsak egyes faegyedek elpusztításával okozott kárt, hanem az élő fáknál is jelentős növekedéskiesést okozott. A kiesés mértékének számba-vevéle országos leltározással feltétlen fontos lenne.

Dr. Kovács Jenő a helyi csoport elnöke hozzászólásában a száradás okaiként az immissziós károk elsődlegességét hangsúlyozta. Megemlítette, hogy a Mátra-Nyugatbükki EFAG a probléma megoldásának elősegítéséhez kezdettől fogva kedvezően állt hozzá. Dr. Suba János (egri Tanárképző Főiskola) is kiemelte a szárazság szerepét. Figyelmeztetett arra, hogy nemcsak hiánytűnet-ben szenvedő, hanem egészségesnek tűnő faegyedek is elpusztultak.

Sándor András a Heves megyei Környezetvédők elnöke üdvözlötte a tanácskozást. Kiemelte, hogy erreinkre új nagy veszély, a privatizáció leselkedik. Hangsúlyozta, hogy erreinknek minden körülmények között társadalmi tulajdon-ban kell maradnia.

Végezetül Varga Béla alelnök szólt a tanácskozáshoz. Összefoglalóan megemlítette, hogy a tölgyszáradás okát továbbra sem ismerjük. Feltehetően nem is egyetlen ok hozza létre. Kiváltásához nyilvánvalóan több tényező együttes hatása járul hozzá. Megemlítette, hogy megalapozott volt az Erdészeti és Faipari Egyetem szakembereinek prognózisa, ugyanis a járványszerű szárá-dás lényegesen lecsökkent, és ennek mindenképpen örülni kell. Hangsúlyozta az erdészek önmérsékletét a probléma kezelésében, szerencsés és hasznos volta a tölgygazdálkodás gyakorlatát Igmandi professzor úr véleményére alapozni.

Garamszegi István

A pilisi csoport (Visegrád) immár hagyományosan harmadszor rendezte meg az „Erdészek-vadászok-művezetők” napját. A nap meghatározó eseménnyel kezdődött: Bajótón Kósa Ernő kollégánk kopfajánál megemlékezés volt. Gondolat, majd javaslat, hogy minden évben egy napot szenteljünk azon erdés-zek emlékének, akik gazdaságuknál az elmúlt évtizedben örökre eltávoztak körünkből. Egy-egy kis réztábla őrizze emléküket a kopfájára szerelve. Most öt név került fel Kósa Ernő mellé.

A résztvevők a makkvetéses alátelptéssel, az MTZ 82-re szerelt makkvető adapterrel ismerkedtek Petrovics Gyula bemutatásában. A kukorica vetőgépből átalakított adogatós adapterrel, mely Németh István „nem szabadalmazott” újítása. Kiss József kerületvezető erdész a példásan tervezett fogatos NF Gy-t, és az ország legnagyobb 13 ha-os 100 éves vadgesztenyés állományát mutatta be. Szó volt még az erdészetről kialakított fakitermelési rendszeréről, a motorfű-részek bérbe és tulajdonba adásáról, valamint az Erdőtörvény tervezetéről Bará-

EGYESÜLETI HÍREK

tossy Gábor főtitkár előadásában. Igazi kötetlen beszélgetés a gyarmatpusztai vadászház parkjában terített asztal mellett bontakozott ki. A résztvevők sok élménnyel, tapasztalattal gazdagabban tértek haza. Köszönet a vendéglátóknak – Zádor Oszkár erdészvezető és munkatársainak – a kitűnő szervezésért és programért.

Mizik András)

A balassagyarmati csoport június 14-én vitadélután tartott, amelynek keretében *Lusztik János* előadásában ismertette a rontott erdők átalakítását a Vértessében. Az eredmények és a problémák felvetéséből származó szakmai vitához hozzászólt: *Gyürky János, Antal György, Kovács Olivér*. A rendezvény egyesületi kérdésekkel folytatódott. A Nógrád megyei Mérnöki Kamara megalakulását *Szabó Ferenc* helyi csoport elnök számolt be. Jelenleg közös programok, későbbiekben megfelelő létszám esetén szakmai elkülönülés várható tőle. Országos létét és hatáskörét a parlament törvénybe fogja foglalni. A belépés teljesen önkéntes, független az OEE tagságtól, kimondottan mérnök érdekképviselet. Tagdíj: 1.000 Ft/év, amely magában foglalja a „Technika” c. folyóirat előfizetési díját is. A Kamara az érdekképviseleten túl foglalkozik a mérnökök minősítésével, személyre szóló elvárással, a honorárium kérdésével, a nemzetközi kapcsolatok lehetőségével.

A továbbiakban: a titkár beszámolt az 1991. június 7-i országos választmányi ülésről; az Erdőgazdaság igazgatója beszámolt az Erdőgazdaságok Vadgazdálkodási Bizottságában végzett munkáról, ennek az Ipolyvidéki EFAG is tagja. A szakmán belüli nézeteltéréseken túl az önkormányzatok haragjaitis rántkodott a helytelenül létrehozott önkormányzati törvény a vadászársaságok bérleti szerződése miatt. Beszámolt a Fazdagaságok Országos Szövetsége üléséről, ahol a szakmai oktatásról tartottak fórumot. Főleg anyagi vonatkozásában van igen rossz helyzetben mindhárom iskolatípus, mivel a polgármesteri hivatalokon keresztül kapják az ellátmányt (vagy jut, vagy nem). A fejkvóta szétosztására szakmai oktatási bizottság létrehozását határozták el. *Gyürky János* javasolta, hogy tiltakozunk az egyesület elnökénél a 30/1991. (V. 14.) sz. országgyűlési határozat ellen, kikérve azt, hogy a szakma nevében hozzá nem értők alkotnak rendelkezést a szigorúan védett erdőkben történő gazdálkodásról. Erdészellenességet vél az ügy hátterében és a szakma becsülete érdekében javasolja a tiltakozást. A javaslatot a jelenlevők egyhangúlag elfogadták, így az elnököt levélben megkeressük.

Zorvan Györgyné

Öreg diákok 35 éves érettségi találkozója deres hajú, öreg diákok gyülekeztek Abádszalókon. Debrecenben, Pallagon az Erdészeti Technikumban járt, és végül Szegeden 1956-ban érettségizett 22 diák közül az érettségi találkozó 15-en vettek részt, feleségek, férjek társaságában. Eddig valamennyi öt éves találkozózt megartottuk, mindig az ország más táján, ahol a végzett diákok közül valaki élt és dolgozott. Az öreg diákok – közülük néhány kivétellel – az erdész hivatásnak szentelték eddigi életüket, alkotnak maradandót. A háromnapos együttélés alatt felelevenítettük az iskolában eltöltött éveket, az erdészessé válás emlékeit. Meleg szívről emlékeztünk meg tanítómesterünkről, dr. *Kollwitz Ödön*ről, *Takács Ferenc*ről, *Szecső János*ról és a többiekéről. Elmondtuk egymásnak napi gondjainkat. Megtekintettük a Tiszatavat és környékét, annak erdészeti és vadgazdálkodási munkáit. Megemlékeztünk azon diaktársainkról, akik sajnos nem lehettek közöttünk. A jól sikerült találkozó végén szomorú szívvel búcsúztunk, s kívántunk minden jót egymásnak a következő találkozóig Baktalórántházán.

Répaszky Miklós

Halálozás

Palla Zoltán erdömérnök életének 93. évében, 1991. augusztus 3-án Győrben elhunyt. A Szabolcs megyei Tiszalókon született. Árva gyermekként nagyszüleinél nevelkedett. Az érettségi megszerzése után bevonult katonának, egyidejűleg beiratkozott a selmecbányai főiskolára. Katonai leszerelése után folytatta tanulmányait. Részt vett a főiskolának Selmecbányáról Sopronba történő áttelepítésében. Itt 1922-ben szerzett oklevelet. Még ebben az évben kezdte meg munkásságát az Egri Papnevelő Intézet bótai erdőhivatalánál, 1926. október 1-én nevezték ki a Pápa–Ugodi hitbizomány fenyőfői erdőgazdálkodásának vezetőjévé. 1938 decemberében a Salgótarjáni Köszénbánya RT-nél vállalt munkát, 1946. október 1-én a győri Erdőgazdálkodásához helyezték át. 1950-ben az akkor szervezett pápai erdőgazdaság szakvezetőjévé nevezték ki, majd családi okok miatt visszakérült Győrbe. Nyugdíjba 43 évi szolgálat után 1964. évben december 31-vel vonult. Az erdőgazdálkodás szinte valamennyi területén dolgozott. Sokirányú szakmai tevékenysége emberséges magatartással, pontossággal, lelkiismeretességgel, segítőkészséggel párosult. 1945. év után kétszer részesült „Kiváló Dolgozó” kitüntetésben. 1922. év óta volt az egyesület tagja. Sirjánál dr. *Herpay Imre* nyugalmazott egyetemi tanár, korábbi elnökünk mondott búcsúbeszédet.

Pechtol István

Sándor Géza erdömérnök 1991. augusztus 14-én, 59 éves korában Vácott elhunyt. Az Egri Erdőfelügyelőség erdőfelügyelője, az OEE balassagyarmati helyi csoportjának 1970 óta tagja volt. 1955. december 15-én szerzett erdömérnoki diplomát, 1956. január 1-től 1968-ig a Pilis Állami Parkerdőgazdálkodásnál tevékenykedett, majd 1968–1970-ig a Budapesti Erdőtervezési Intézet Váci Erdőfelügyelőségénél, majd annak jogutódjánál – Egri Erdőfelügyelőség – dolgozott haláláig. A Díjben és Váci Erdőtervezet, valamint a vonáskészítésbe és MGTSZ-ek, illetve Állami Gazdaság érdeinek felügyeletét látta el. Sokoldalú szakmai felkészültségével, gyakorlatban szerzett tapasztalataival felügyelői munkáját kiválóan végezte. Hamvait a Vác-alsóvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra 1991. augusztus 28-án. Sirját családja, kollégái, az erdészetek képviselői és évfolyamtársai állták körül azzal a megdöbbentő gondolattal, hogy az erdészársadalom ismét elvesztett egy szakmát igen jól ismerő, erdőt féltő és szerető szakembert, egy kitűnő kollégát.

Zorvan Györgyné

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondunk az FM Erdészeti és Faipari Főosztály, az Egri Erdőfelügyelőség, a Váci Erdőtervezési Iroda, a budapesti ERFATERV, az Ipolyvidéki és a Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, a Pilis Állami Parkerdőgazdaság és a HM Sütői Erdészete vezetőinek és valamennyi dolgozójának, akik gyászunkban osztoztak.

Sándor Gézáé és családja.

Mészöly Győző

emlékezetére

Kiváló erdészszakemberrel és kollégával lett szegényebb a magyar erdészársadalom. 1991. augusztus 6-án elhunyt **Mészöly Győző** erdömérnök. 1922. január 30-án Faddon született, református lelkész családban. A nagykorú református gimnázium elvégzése után, a világháború küszöbén, először hivatásos katonatisztnak készült. A Ludovika Akadémia elvégzése után mint fiatal tűzteriszt vesz részt a nagy világégés egyik legnagyobb páncélos csatájában a Hortobágyon. A katonai élet nehéz harcát után 1945-ben beiratkozott a József Nádor Műegyetem erdömérnoki karára, ahol 1949-ben oklevelet szerzett.

Erdészeti pályafutását a Szegedi Állami Erdőrendező-segén üzemtervező mérnökként kezdi. 1953–56-ig az Egri Állami Erdőrendező-segén dolgozott ugyanilyen minőségben. 1956-ban a Balatonfelvidéki Állami Erdőgazdasághoz kerül, ahol a Balaton környéki zöldvezetési és tájrendezési munkák tervezésében és kivitelezésében vett részt. Munkájával több mint 4000 ha fásítás létrejöttét segítette elő.

1963-tól az Országos Erdészeti Főigazgatóságnál, 1967-től a MÉM-nél főelőadó, 1973-tól pedig 1982. évi nyugalomba vonulásáig osztályvezető-helyettes. Tizenkilenc évi főhatósági működése külön korszakként jellemezhető a magyar erdőgazdálkodásban. Ez a korszak a közjóléti, parkerdőgazdálkodás fénykora. Kihaszalva az akkori támogatási rendszer adta lehetőségeket, ebben az időszakban Mészöly Győző irányításával országosan közel 200 ezer ha új erdő és fásítás jött létre. Szürke eminenciásként végzett elméleti és gyakorlati munkássága nyomán ezzel egy időben alakult ki a parkerdő rendszer szerzője az országban. Az ő elgondolása alapján készültek 1967-től az ország egészét átfogó, és csaknem minden város területére kidolgozott, erdészeti környezetvédelmi, illetve környezetfejlesztési tervek. Ezzel közel 75 000 ha üdülőerdő került kialakításra. Nevéhez fűződik számos városunk és ipari centrumunk parkerdőtervének és zöldvezetési tervének elkészítése és kivitelezése is.

Munkássága folyamán nagy súlyt helyezett a mezőgazdasági nagyüzemek területének fásításai munkáira is. Erdészeti tudományos és gyakorlati munkálkodása, szakirodalmi tevékenysége is igen jelentős. Több szakkönyv társszerzője, szerkesztője. Csak a legismertebbek: Zöldvezetési erdők – tájfasítás (Mg. Kiadó, 1969.), Parkerdők Magyarországon (Natura, 1981.), Arborétumok országoszerke (Mg. Kiadó, 1984.) stb. Több, mint 30 tanulmánya, szakmai cikke is megjelent mind az erdészeti, mind más szakfolyóiratokban.

Egyesületünknek 34 éven át volt tagja. Egyesületi tevékenysége idején is maradandót alkotott, 1967-ben megalapította az „Erdők a Közjóért” központi szakosztályt, ahol irányításával aktív szellemi műhelymunkával kerültek kidolgozásra az üdülőerdő-gazdálkodással kapcsolatos szakkérdések. E szakosztálymunka nyomán számos állami rendelet és utasítás került kiadásra, amely európai színvonalra emelte hazánkban az üdülőerdő-gazdálkodást. Ezzel kapcsolatban mindig külön súlyt helyezett a társadalmi tudatformálásra, az ifjúság természetismeretére való nevelésre. Segítette az ifjúsági táborhelyek országos hálózatainak kiépítését. Nyugállományaiban vonulása után is igen aktív szakmai munkát végzett. Szerzte az országban számos, általa tervezett és műveztetésével megvalósult közjóléti létesítmény hirdeti kiváló mérnöki alkotóképességét.

A Fűvészkert Bánkon, az Arborétum Kecskeméten, a hárshegyi „Kán Károly” kilátó, a Júlia-majori országos cserkészpark, kilátó Bugacon és Kecskeméten, mind-mind alapos és sokoldalú szakmai felkészültségét tanúsítja. Sok elismerést és kitüntetést is kapott (Ifjúsági Erdemérem, Erdészeti Kiváló Dolgozója, Széchenyi Plakett, MTESZ-díj 1982., Bedő Albert-díj 1984.). Szerény, visszahúzódnó egyénisége azonban soha nem az elismerést, hanem mindig az alkotás örömeit kereste.

Mélyen érző, nagy tudású kolléga, igaz ember volt.

Munkásságának széleskörű hírdet a jövő számára is az erdősökű fennsík az M7-es autópálya mellett, ötlete alapján, a feketefenyő-erdősítésből létesült „PAX” felirat.

Tevékeny, alkotó életének emlékét megőrzi a magyar erdők, a magyar erdészársadalom és mindazok, akik ismerték és szerették őt.

Barátossy Gábor

Bizonyára Ön is számtalan feladattal indul el otthonról nap mint nap...

**...és esténként biztosan megállapítja:
már megint nem jutott idő mindenre.
Jó lenne még egy-két ügyet elintézni,
de már késő.**

**Azt azonban talán nem tudja,
hogy sosincs késő hirdetést feladni**

**Éjjel-nappal
várjuk hívását
telefonon:
1-175-433
telefaxon:
1-187-444**

**Expressz megoldást kínálunk
minden időben - mindig időben!**

**Az egyre erősödő csemetepiaci versenyben
két érvünk van.**

1. A minőség, melyről telephelyünkön bárki meggyőződhet vagy kérésre mintát küldünk.
2. Az árak az alábbiak szerint:

Lúcfenyő	1/0	5-8 cm	0,17 Ft/db
-"	2/0	10-18 cm	1,5 Ft/db*
-"	2/0	20-30 cm	3,0 Ft/db
-"	1/2	40-60 cm	7,0 Ft/db

Jegenyefenyő

(A. alba)	1/2	15-18 cm	8,0 Ft/db*
-"	1/2	15-18 cm	8,0 Ft/db
-"	3/0	15-20 cm	5,0 Ft/db
-"	3/0	20-28 cm	8,0 Ft/db
Vörösfenyő	1/0	15-25 cm	2,0 Ft/db
-"	1/1	40-60 cm	5,0 Ft/db
Bükk	1/1	40-60 cm	4,5 Ft/db
Hegyi szil	1/0	25-35 cm	5,0 Ft/db
Óriás tuja	1/2	30-40 cm	9,0 Ft/db
Fekete dió	1/0	50-60 cm	6,0 Ft/db

* Nagyobb vásárlásnál (50 eFt felett) árengedmény

**Faiskola Kishuta, Kemencepatak 1.
Telefon: Pálháza 81.**

FŐMÉRNÖKÖT KERES

A

**Nagykunsági Erdő- és Fafeldolgozó
Gazdaság Monori Erdészeti Üzeme.**

Az állás betöltésének feltétele:

- erdőmérnöki diploma,
- 5 éves erdészeti üzemi gyakorlat

**Jelentkezni lehet:
Monori Erdészeti Üzem**

**Szőör Levente
üzemigazgatónál**

2200 Monor, Petőfi u. 17.

Telefon: 26.

KUTASSON VELÜNK!

Az erdőrendezéstani tanszék a közelmúltban beszerzett és a hazai viszonyokra adaptált korszerű, képelemzéssel támogatott mintavételi és kiértékelési rendszerét a hazai erdőbecsléstani, faterméstani, erdőrendezéstani és erdőérték-számítási oktatásban és kutatásban fokozottabban kívánja hasznosítani.

Ehhez nagy mennyiségű vizsgálati alapanyagra lenne szükségünk, amelynek megszerzéséből számítunk a gyakorlatban dolgozó kollégáink szíves közreműködésére.

A kiértékeléshez törzsfából vett mintakorongokra, illetve álló fákról készült fényképekre van szükség, amelyek elkészítési módjáról az érdeklődőknek részletes ismertetőt küldünk.

A rendszer alkalmas fafajaink növekedési tulajdonságainak részletes vizsgálatára, helyi, illetve országos törzsalak-, illetve fatömegfüggvények levezetésére, az optimális vágásérettségi kor meghatározására, illetve más egyedi célkitűzések is megfogalmazhatók.

Az Önök által beküldött vizsgálati minták kiértékelésének eredményeit természetesen térítésmentesen rendelkezésükre bocsátjuk.

Együttműködési szándékuk esetén felvilágosítást a következő címen és telefonszámon kaphatnak:

EFE erdőrendezéstani tanszék

dr. Gál János egyetemi docens vagy

Mészáros Károly tudományos munkatárs

9400 SOPRON, Bajcsy Zs. u. 4.

Telefon: (99) 111-00 vagy 126-58

Telefax: (99) 111-03

Telex: 14126

LEGYEN A MUNKATÁRSUNK!

**A Budapesti Erdőfelügyelőség
(Budapest, I., Iskola u. 13.)
Székesfehérvári kirendeltséghez**

erdőfelügyelőt keres

gyakorlattal,

erdőmérnöki végzettséggel

**Budapesti központjába
gazdasági vezetőt**

**pénzügyi számviteli
főiskolai végzettséggel.**

Jelentkezés:

Dr. Franciscy Pál Vilmos igazgatónál.

Telefon: 202-0128.